

Η ΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ
ΔΕΛΤΙΟΝ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗΣ ΕΝΗΜΕΡΩΣΕΩΣ
ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ ΤΗΣ ΟΜΩΝΥΜΟΥ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΕΤΟΣ Ζ'

ΤΕΥΧΟΣ 51

ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 1980

Γραφεία: 'Οδός Μαυρομυχάλη 7—Τ. 143
Τηλ. 36.21.651 — 65.11.669

ΑΘΗΝΑ 1980

ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ
(ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΟ ΚΟΜΙΤΑΤΟ)
1906

ΠΑΝΑΓ. ΔΑΓΚΛΗΣ
Υπαρχηγός Γενικού Έπιτελείου
Πρόεδρος
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΟΥΜΑΣ
Γεν. Διευθυντής ΣΠΑΠ
Σ. ΣΠΥΡΟΜΙΛΙΟΣ
Αρχηγός Χειμάρρας
ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΜΕΛΑΣ
Ανθυπίαρχος
ΧΑΡ. ΛΙΑΜΠΕΝΣ
Ανθυποκλιμαρχος
ΧΡ. ΧΡΗΣΤΟΒΑΣΙΛΗΣ
Λόγιος
ΜΙΑΤ. ΠΑΝΤΑΖΗΣ
Υφηγητής Πανεπιστημίου
ΧΡ. ΧΡΟΝΗΣ
Υπολοχαγός Οικονομικού
ΠΕΡ. ΚΑΡΑΠΑΝΟΣ
Δικηγόρος
ΧΡ. ΜΑΛΑΜΟΣ
Ταγματάρχης Μηχανικού
ΓΕΩΡΓ. ΓΑΓΑΡΗΣ
Δημοσιογράφος
ΑΥΓ. ΑΒΕΡΦΩ
Πολιτευτής

ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ
(ΑΝΑΣΥΣΤΑΣΙΣ)
1934

Επίτιμος Πρόεδρος
ΙΩΑΝΝΗΣ ΤΡΙΚΚΑΛΙΝΟΣ
Ομότιμος Καθηγητής
του Πανεπιστημίου Αθηνών
Ακαδημαϊκός

ΔΙΑΤΕΛΕΣΙΑΝΤΕΣ ΠΡΟΕΔΡΟΙ

ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΒΛΑΧΟΣ
(1) από Ισπινίων Αρχιεπίσκοπος
Αθηνών και πάσης Ελλάδος
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΟΥΜΑΣ
Γεν. Διευθυντής ΣΠΑΠ
ΑΝΤΩΝΙΟΣ Κ. ΠΑΛΗΣ
Στρατηγός
ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ Μ. ΜΕΛΑΣ
Στρατηγός
ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΜΠΑΛΑΝΟΣ
Ακαδημαϊκός
ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΚΑΛΛΙΑΦΑΣ
Καθηγητής Πανεπιστημίου
ΙΩΑΝΝΗΣ ΤΡΙΚΚΑΛΙΝΟΣ
Ακαδημαϊκός
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΒΑΒΑΡΕΤΟΣ
Δικηγόρος - Δημοσιογράφος

“ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ.,
ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ ΤΗΣ ΟΜΩΝΥΜΟΥ
ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΙΣΤΟΡΙΑ - ΛΟΓΟΓΡΑΦΙΑ - ΧΡΟΝΟΓΡΑΦΙΑ - ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ
ΒΡΑΒΕΙΟΝ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

ΓΡΑΦΕΙΑ: ΑΘΗΝΑΙ, οδός Μαυρομιχάλη 7
Τ. 143 — Τηλ. 36.21.651

Υπεύθυνος σύμφωνα με το Νόμο:
ΑΛΕΞ. Χ. ΜΑΜΜΟΠΟΥΛΟΣ

Αγία Παρασκευή Αττικής - Τερψιθέας 64
Τηλ. 65.11.669

Τυπογραφείον:

Γ. ΜΠΡΟΥΖΙΩΤΗΣ — Γ. ΚΑΤΣΑΡΟΣ
Κωλέτη 4 — Τηλ. 36.03.820

Τυπώνεται σε 3.000 αντίτυπα και αποστέλλεται στα Μέλη και τους Άκροατάς αντί δρ. 10.

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

	Σελ.
Πρόσκληση σε όμιλία	1
Τῆς Συντάξεως. Νικόλ. Γάγγας	2
» » (Α.Χ.Μ.) Νοέμβριος -	
Δεκέμβριος 1940. Οί Μῆνες τῶν Ἑλ- ληνικῶν νικῶν	3
Κ. Παλαμά. Ὁ ὄρκος τῶν Ἑλλήνων	10
Ἄγγ. Σικελιανοῦ. 28 Ὀκτωβρίου 1940	10
Ἄλεξ. Χ. Μαρμπούλου. Σύγχρονοι Ἡ- πειρώται. Κων. Φρόντζος καὶ τὸ ἔργο τῆς Ε.Η.Μ.	11
Κων. Φρόντζου - Ἀντιφώνηση	23
Τῆς Συντάξεως. Τὸ ἐκδοτικὸ ἔργο τῆς Ε.Η.Μ	24
Στάθ. Δ. Λαμπριδῆ - Μάνθ. Οἰκονόμου. Ὁ θησαυρὸς τῶν Ζωσιμαδῶν θησαυ- ρὸς τοῦ Ἔθνους	27
Ἄλεξ. Χ. Μαρμπούλου - Τελευταία Χρι- στούγεννα ἐν Ἡπειρῷ (Μίμησις Πα- παδιαμάντη)	33
Κ. Στεργιοπούλου. Ἀθαν. Δ. Τσεκούρα. Ἀπὸ τοῦ 98ου ὑψώματος (Βιβλιοκρι- σίς)	38
Τῆς Συντάξεως. Ἡπειρωτικὴ Πνευματι- κὴ Ζωὴ καὶ κίνησις	40
Τῆς Συντάξεως. Ἐσωτερικὴ Ζωὴ καὶ Κί- νησις	45

Η ΕΙΚΟΝΑ ΤΟΥ ΕΞΩΦΥΛΛΟΥ

«Τὰ κ'ράσματα»

Ἡ Γιαννιωτοπούλα Ἄφροδ. Φατρεά.
Χορηγία καὶ φωτογράφιση Κ. Καταίκη.
Ἀσημικὰ Σίκου Τσεκούρα.

"ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ"

ΔΕΛΤΙΟΝ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗΣ ΕΝΗΜΕΡΩΣΕΩΣ

ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ ΤΗΣ ΟΜΩΝΥΜΟΥ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΕΤΟΣ Ζ'	ΤΕΥΧΟΣ 51	ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 1980	Γραφεία: 'Οδός Μαυρομιχάλη 7—Τ. 143 Τηλ. 36.21.651 — 65.11.669
---------	-----------	-----------------	---

ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ

ΒΡΑΒΕΙΟΝ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

ΙΔΡΥΣΙΣ 1906 - ΑΝΑΣΥΣΤΑΣΙΣ 1934

ΕΙΣΔΟΧΗ "ΦΙΛΩΝ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ", 1976

ΟΔΟΣ ΜΑΥΡΟΜΙΧΑΛΗ 7 - ΑΘΗΝΑΙ Τ. 143

ΤΗΛ. 3621.651 - 6511.669

ΠΡΟΕΚΛΗΣΙΣ

Ἡ «Ἡπειρωτικὴ Ἐταιρεία» ὀργανώνει τὴν 19ην Ἰανουαρίου 1981, ἡμέραν Δευτέραν καὶ ὥραν 7.30' μ.μ. εἰς τὴν μεγάλην αἴθουσαν τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας. Ἐλευθ. Βενιζέλου 22 — Ὀμήρου, τὴν τρίτην κατὰ σειράν πνευματικὴν ἐκδήλωσιν τῆς περιόδου 1980—1981.

Κατ' αὐτὴν μετ' εἰσήγησιν τοῦ Προέδρου θὰ ὀμιλήσῃ ὁ κ. Νικόλ. Γάγγας, Καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἰωαννίνων, μὲ θέμα:

Ἱστορικὸ παρὸν καὶ προοπτικὲς τοῦ Πανεπιστημίου Ἰωαννίνων.

Παρακαλοῦμεν ὅπως εὐαρεστηθῆτε νὰ τιμήσετε τὴν Ἡπειρωτικὴν ἐκδήλωσιν μὲ τὴν παρουσίαν σας.

ΕΙΣΟΔΟΣ ΕΛΕΥΘΕΡΑ.

Ὁ Πρόεδρος
ΑΛΕΞ. Χ. ΜΑΜΜΟΠΟΥΛΟΣ

Ὁ Γεν. Γραμματεὺς
ΣΤΑΘ. Δ. ΛΑΜΠΡΙΔΗΣ

Νικόλαος Γάγγας

Ο Φυσικός, Τακτικός Καθηγητής του Πανεπιστημίου των Ιωαννίνων κ. Νικόλαος - Ηρακλής Γάγγας γεννήθηκε στο Κάιρο το 1937.

Μετά την αποφοίτηση από τη Βαρβάκειο Πρότυπο Σχολή αναγορεύτηκε διδάκτωρ της Φιλοσοφίας του Πανεπιστημίου της Βιέννης με ειδικότητα την Πυρηνική Φυσική. Κατά τα έτη 1961, 1962 και 1963 παρακολούθησε ειδικά θέματα σε διεθνείς Σχολές Φυσικής.

Κατά τα έτη 1966—1967 υπότροφος του Διεθνούς Οργανισμού Ατομικής Ενέργειας εργάστηκε στο τμήμα Πυρηνικής Φυσικής του WEIZMANN INSTITUTE OF SCIENCE (Ισραήλ).

Το 1960—61 στο Κέντρο Ατομικών Έρευνών Αυστρίας (OESGAE, SEIBENSDORF) επί της Φυσικής Νετρονίων. Κατά τα έτη 1962—1969 στο Κέντρο Πυρηνικών Έρευνών «Δημόκριτος» επί της Πυρηνικής Φυσικής Χαμηλών Ενέργειών.

Από το 1969 μέχρι σήμερα είναι Καθηγητής της Α' Έδρας Φυσικής (Πειραματική Φυσική) της Φυσικομαθηματικής Σχολής του Πανεπιστημίου των Ιωαννίνων και εργάζεται ερευνητικά επί της Πυρηνικής Φυσικής Στερεάς Καταστάσεως, της Επιστήμης των Υλικών και της Αρχαιομετρίας.

Κατά τα έτη 1973—74 και 1974—75

διετέλεσε Πρόεδρος του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων.

Το 1976 του απονεμήθηκε μαζί με τρεις άλλους Έλληνες Έρευνητές το «Εμπειρικό Βραβείο» για τη Φυσική.

Έδημοσίευσε σε διεθνή επιστημονικά περιοδικά της Άλλοδαπής πολλές πρωτότυπες ερευνητικές εργασίες.

Έλαβε μέρος σε πολλά διεθνή συνέδρια της ειδικότητάς του και ανέκοίνωσε διάφορες εργασίες του. Πήγε για επιστημονική ερευνητική συνεργασία ή, ένημέρωση σε πολλά Έρευνητικά Έργαστήρια και Πανεπιστήμια της Άλλοδαπής όπως: Του Ισραήλ (1963 και 1969), της Δυτ. Γερμανίας (1963, 1969), Ηνωμένων Πολιτειών, Ολλανδίας και Δανίας (1969), Αγγλίας (1967, 1976) και Βραζιλίας (1980).

Γνωρίζει τις γλώσσες Γερμανική, Αγγλική και Γαλλική.

Ο τόσο νέος, αλλά ήδη διαπρεπής Καθηγητής θα πραγματοποιεί από το Βήμα της Αρχαιολογικής Έταιρείας το θέμα: «Ιστορικό παρόν και προοπτικές του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων».

Νοέμβριος - Δεκέμβριος 1940 οἱ Μῆνες τῶν Ἑλλη- νικῶν Νικῶν μπροστὰ στὸν κατάπληκτο Κόσμο

ΚΑΛΠΑΚΙ ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΟΣ ΜΑΡΑΘΩΝΑΣ

ΤΗΣ ΣΥΝΤΑΞΕΩΣ

Ἰταδικὲς καυχησιοδογίες

Στὰ 1939 ὁ διεθνὴς ὀρίζοντας εἶ-
ναι γεμάτος ἀπὸ τὰ μαῦρα νέφη
τοῦ πολέμου, πού ἔρχεται.

Τὰ πρακτορεῖα «Τρανζότσεαν»
τῆς Γερμανίας καὶ «Στέφανι» τῆς Ἰ-
ταλίας, χαλκεῖα ἀλαζονείας σχί-
ζουν τοὺς αἰθέρες μὲ ἀπειλητικὰ
μηνύματα. Ὁ γερμανικὸς ἔθνικο-
σοσιαλισμὸς καὶ ὁ ἰταλικὸς φασι-
σμὸς χέρι - χέρι συγκροτοῦν τὸν ἄ-
ξονα τῆς κακουργίας κι ἐτοιμάζον-
ται νὰ καταφέρουν τὸ τελειωτικὸ
χτύπημα κατὰ τῆς τρομαγμένης Εὐ-
ρώπης.

Ὁ Ντοῦτσε ἔχει στὸ ἐνεργητικὸ
του τὴν Αἰθιοπία, πού κατέλαβε μὲ
ὑπερίτη.

Ὁ Φύρερ κατεῖχε τὴν Αὐστρία
καὶ τὴν Τσεχοσλοβακία καὶ εἰσβάλλει
στὴν Πολωνία.

Ὁ Ντοῦτσε ὀνειρεύεται νὰ ἀπο-
κτήσει τὴ ρωμαϊκὴ ἡγεμονία στὴ
Μεσόγειο, πού τὴν ἀποκαλεῖ θάλασσά
τους, MARE NOSTRUM, καὶ ἀ-
ποβιβάζει στὴν Ἀλβανία στρατιωτι-
κὲς δυνάμεις καθησυχάζοντας τὴν
Ἑλλάδα μὲ ψεύτικες διαβεβαιώσεις
πού μέσα στὸ χρόνο θὰ ἀποδει-
χθοῦν χωρὶς ἀντίκρουσμα, γιατί σκο-

πὸς τοὺς εἶναι νὰ παγιωθεῖ τὸ ἄλθα-
νικὸ προγεφύρωμά του. Κι ἔπειτα
οἱ προκλήσεις. Τὰ συνοριακὰ ἐπει-
σόδια. Ἡ ἀρθρογραφία τοῦ Ἰταλι-
κοῦ Τύπου. Τὸ ἀποκορύφωμα τοῦ
τορπιλλισμοῦ τῆς ἐορτάσιμα σημαί-
οστολισμένης «Ἑλλης» στὸ λιμάνι
τῆς Μεγαλόχαρης, καὶ ὁ χάλκεος
Ἄρης, πού τὰ χαράματα τῆς 28ης
Ὀκτωβρίου ξεκινᾷ ἀκτινωτὰ πρὸς
τὸ Ἡπειρωτικὸ Μέτωπο.

Γνωρίζουν καλὰ οἱ Ἰταλοὶ τὰ
πρὸς Ἀλβανία σύνορα τῆς Ἑλλά-
δος. Εἶναι ἐκεῖ στὸ προτεκτοράτο
τους ἀπὸ τὸ 1925, μὲ ἀνασκαφικὲς
ἀποστολὲς στὸ Βουθρωτό μὲ ὀργα-
νωτικὲς ἀποστολὲς τῆς χωροφυλα-
κῆς καὶ τοῦ Στρατοῦ μὲ ἀρδευτικὰ
καὶ δημόσια ἔργα, μὲ χαρτογρα-
φήσεις καὶ τῆς τελευταίας λεπτο-
μερείας. Ξαίρουν καλὰ ὅτι ἡ στε-
νωπὸς Χάνι Δελθινάκι εἶναι ἡ μόνη
δίοδος, ἀπ' ὅπου μπορεῖ νὰ περάσει
βαρὺς ὀπλισμὸς. Καὶ θὰ γράφει ὁ
στρατηγὸς Χαρ. Κατσιμητρος:

«Τελευταῖαι πληροφορίες ἐκ τῆς
περιοχῆς Χάνι - Δελθινάκι (προκά-
λυψις) ἀνέφερον ὅτι ἀκούεται ἐπὶ
τῆς ὁδοῦ Ἀργυροκάστρου Κακα-
θιάς συνεχῆς κρότος κυλινδρουμέ-
νων βαρέων ὀχημάτων καὶ ὅτι προ-

φανῶς πρόκειται περὶ προωθήσεως βαρέως πυροβολικοῦ καὶ ἀρμάτων μάχης τῶν ὁποίων ἠκούετο εὐκρινῶς ὁ χαρακτηριστικὸς κρότος, ὃν δημιουργοῦσαν αἱ ἐρπύστρια αὐτῶν».

Ἡ εἰσβολὴ

Εἶναι ἡ «Φεράρα» τοῦ πεζικοῦ καὶ οἱ τεθωρακισμένοι «Κένταυροι» ποὺ τοὺς ἔχει ἐπιφυλαχθεῖ ἡ τιμὴ τῆς κατὰ μέτωπον ἐπιθέσεως κατὰ τῆς κεντρικῆς ἀμύνης τῶν Ἑλληνικῶν Δυνάμεων ποὺ εἶναι συγκεντρωμένες στὴ λεκάνη τοῦ Καλπακίου στίς γραμμὲς τῆς VIII Μεραρχίας.

Ἀπὸ τὴν Κονίσπολη ξεχύνεται ἡ «Σιένα» πρὸς Θεσπρωτία. Κι ἀπὸ Ἐρσέκα - Λεσκοβίκι, διὰ μέσου τῆς κοιλάδας ὅπου ἀδελφώνονται τὰ τρία ποτάμια, Ἀῶος Σαραντάπορος, Βοϊδομάτης, ἢ «Τζούλια» τῶν Ἀλπινιστῶν μὲ στόχο τὴν Πίνδο. Δύο ἰσχυρὲς λαβίδες δεξιὰ κι ἀριστερὰ καὶ στὸ κέντρο οἱ FANTI DELLA MORTE = οἱ στρατιῶτες τοῦ θανάτου, πέντε Ἴταλοι μπροστὰ σ' ἕναν Ἕλληνα, ζώνουν τὸ Ἠπειρωτικὸ Μέτωπο ἀσφυκτικά.

Ἡ θύελλα τῶν σιδερικῶν τῆς Ρώμης, ὁ ἴλιγγος τοῦ ἀριθμοῦ τῶν Μήδων τῆς Δύσης, κάτω ἀπὸ ἕνα μολυβένιο οὐρανὸ προσβάλλει τὴν ἀραχνοῦφαντη γραμμὴ τῆς προκαλύψεως τῶν Συνόρων γιὰ νὰ «σπάσει τὰ πλευρὰ τῆς Ἑλλάδος», ὅπως ἔχει καυχηθεῖ ὁ δικτάτορας. Ποιὰ ἐλπίδα μπορεῖ νὰ φυτρώσει μπροστὰ στὴν ἀκατανίκητη αὐτὴ λογικὴ τοῦ συσχετισμοῦ τῶν δυνάμεων ποὺ μέλλουν νὰ ῥθουν στὰ χέρια

στὸ ἔλος τοῦ Καλπακιοῦ;

Ὅμως «τῶν Ἰώνων φυγοπόλεμη δὲν εἶν' ἡ γενιά» (Ἰάνων λαὸς οὐ φυγαίχμας) κατὰ τὸν Αἰσχυλικὸ ὀρισμὸ. Καὶ τεῖχος ἀπάρτο εἶναι τὰ στήθη τῶν παιδιῶν τῆς VIII Μεραρχίας ποὺ κατὰ τὰ 4)5 εἶναι Ἠπειρώτες καὶ ὁ ἀγώνας τους εἶναι πραγματικά «ὑπὲρ Βωμῶν καὶ Ἑστιῶν».

Ἔτσι τὰ πυροβολεῖα τῆς Γκρίμπιανης καὶ τῶν Νεγράδων, ξερνοῦν φωτιὰ καὶ τὰ πρῶτα Ἰταλικά ἄρματα σταματοῦν σαστισμένα στὸ ἔλος καὶ τὰ συρματοπλέγματα, μιᾶς ἀντίστασης ποὺ στὴν ἀρχὴ εἶναι ἐκπληξὴ καὶ σὲ λίγο θὰ γίνῃ θανάσιμη ἀπειλή. Τὰ γύρω ὑψώματα τῆς στρατηγικῆς Ἑλαίας - Καλαμᾶς, ποὺ ἀπὸ τότε μπαίνει θριαμβευτικὰ στὴ στρατιωτικὴ Ἱστορία, εἶναι φωλιές θανάτου, ἀποφασισμένες νὰ μὴ ἐπιτρέψουν στὸν ἀλαζόνα νὰ κάμῃ τὸν στρατιωτικὸ Περίπατο στὰ Γιάννινα.

Ἡ Ἠπειρος δίνει τὴν ἀπάντησιν στὴν ἀγέρωχη Ρώμη

Καὶ θὰ πληρώσει ἡ ἀγέρωχη Ρώμη μέσα στὸ ὀκταήμερο ποὺ θὰ ἀκολουθήσει 1—8 Νοεμβρίου ὅσα εἰχε κάνει δύο χιλιάδες ἑκατὸν ἑπτὰ χρόνια ὁ Αἰμίλιος Παῦλος κατὰ τῆς ἡπειρωτικῆς γῆς. Νῦν ὑπὲρ πάντων ὁ ἀγὼν. Ἄς φτάσουν οἱ μονάδες τῆς Σιένα ὡς τὸ Μαργαρίτι τῆς Θεσπρωτίας, ἄς ἀναρριχηθοῦν οἱ Λύκοι τῆς Τοσκάνης, τὰ φτερὰ τῶν Βερσαλλιέρων ἄς ἀνεμίσουν ὡς τὶς ψηλότερες κορφές τῆς Πίνδου, ἄς μποῦν βαθειὰ μέχρι τὴ Βωβούσα.

Ἐδῶ σ' αὐτὸ τὸ ἔλος τοῦ θόρειου Ἑλληνικοῦ Μαραθῶνα θὰ κριθεῖ ὁ ἀγὼν μὲ τὰ στήθη τοῦ πεζικοῦ, μὲ τὸν ψυχρὸ χάλυθα τῆς λόγχης, μὲ τὴ θανατερὴ ἀνάσα τοῦ ἀρματωμένου λαοῦ. Ἐδῶ ἔρριξε ὁ ἐχθρὸς τὸν ὄγκο του στὸ μέτωπο τῶν 35 χιλιομέτρων γιὰ νὰ ἐκβιάσει τὰ στενὰ τοῦ Καλπακιοῦ καὶ νὰ περάσει. Μὰ δὲν ἐπέρασε. Τὰ ὀκτῶ ἑκατομμύρια λόγχες ἐλύγισαν σὰν σφερδούκλια τῶν παιδικῶν μας χρόνων. Τὰ ἀεροπλάνα, ποὺ θὰ κρύβανε τὸν ἥλιο ἦταν χωρὶς ψυχὴ κι ἔβγαζαν τὸν κόσμο στὰ ξάγναντα νὰ χειροκροτεῖ τὴν ἀστοχία τους καὶ νὰ ἐνθαρρύνει τοὺς ἀγωνιζομένους μὲ τὴν ἰαχὴ ἀέρα!

Κι ἔγινε ἡ ἀπειλὴ χλεὺὴ κι ὁ κομπασμὸς θεατρικὴ ἐπιθεώρηση καὶ ἡ θεαματικὴ προέλαση πρὸς τὰ Γιάννινα πνίγηκε στὸ λαϊκὸ σκῶμμα. Ὁ διεθνὴς τύπος μιλεῖ γιὰ τὴ μικρὴ Ἑλλάδα. Ὁ χάρτης τῆς Ἡπείρου παίρνει τὴν τιμὴ τῆς δημοσιότητος στὶς πρῶτες σελίδες τῶν μεγάλων ἐφημερίδων τοῦ κόσμου. Οἱ γνωστότεροι κονδυλοφόροι θυμίζουν τὸν βιβλικὸ ἀγῶνα τοῦ Δαυὶδ καὶ τοῦ Γολιάθ. Ὁ Τσῶρτσιλ μιλεῖ γιὰ τὸν Ἰταλικὸ κολοσσὸ μὲ τὰ πῆλινα πόδια, ποὺ τοῦ τὰ ἔσπασε ἡ ἑλληνικὴ λόγχη κι ὁ παιάνας γιὰ τοὺς νικητὰς καὶ ὁ χλευασμὸς γιὰ τοὺς ἡττημένους δίνουν καὶ παίρνουν στὴν κοινὴ γνώμη, τὴν ἔντρομη ὡς τότε, ποὺ ὡστόσο ἀπ' ἐδῶ κι ἔμπρὸς δοκιμάζει τὸν κραδασμὸ τῆς ἐλπίδας πῶς ἐσήμανε ἡ ὥρα γιὰ τὴν ἀναστροφή τῆς τύχης τοῦ πολέμου.

Ἡ νικηφόρα μάχη τοῦ Καλπακιοῦ εἶναι ἡ πρώτη μάχη τῆς ἀγωνιζο-

μένης Ἑλλάδος.

Θὰ τὸ ἀναγνωρίσει αὐτὸ ὁ τότε πρωθυπουργὸς στὴν ὁμιλία του τῆς 26 Νοεμβρίου 1940:

«Τὸ πρῶτον θάρος τοῦ πολέμου ἔπεσεν εἰς τὸν στρατὸν τῆς Ἡπείρου, τοῦ ὁποῦ ἡ σθεναρὰ ἀντίστασις ἐκάλυψε τὴν ἐπιστράτευσιν καὶ τὴ συγκέντρωσιν τῶν πολεμικῶν μας δυνάμεων».

Καλπάκι - Πίνδος

Εἶναι ἡ εἰσαγωγὴ στὸ λεγόμενο Ἔπος τοῦ '40. Σαράντα χρόνια ἀπὸ τότε εἶναι ἀνάγκη νὰ ἀναθεωρήσουμε ὠρισμένες ἀντιλήψεις καὶ νὰ ἀνακατατάξωμε ὠρισμένες θέσεις στὰ ἱστορικὰ μας προβλήματα.

Δὲν ἐκινδύνευε ἡ Ἑλλάς ἀπὸ τοὺς π ε λ τ α σ τ ἄ ς τῆς «Τζούλια», τοὺς LEVIS ARMATURAE, ποὺ ἀναρριχήθηκαν στὴν Πίνδο, οὔτε ἀπὸ τὴ «Σιένα» τοῦ παραλιακοῦ τομέα, ποὺ ἡ ἀποστολὴ τους ἦταν βοηθητικὴ, καὶ ποὺ ἐν πάσῃ περιπτώσει, ἡ προέλασή τους τελοῦσε κάτω ἀπὸ τὸ φόβο τοῦ στρατιωτικοῦ δόγματος «ὁ κυκλῶν κυκλοῦται».

Ἐκινδύνευε ἀπὸ τὸν συντριπτικὸ ὄγκο τῶν σιδηροφράκτων τῆς Φερράρα καὶ τῶν Κενταύρων, ποὺ κινήθηκαν στὸν συγκοινωνιακὸ ἄξονα Ἄργυρόκαστρο - Καλπάκι - Κορυτσά.

Ὅσοδήποτε θεαματικὴ κι' ἂν ἦταν ἡ Ἐποποιίᾳ τῆς Πίνδου μὲ τὶς μυθικὲς προεκτάσεις ποὺ ἐρεθίζουν τὴ λαϊκὴ φαντασία, τὸ εἰδικὸ θάρος, τῆς νίκης παραμένει ἀμετάθετο στὴ σκυθρωπὴ σκηνογραφία τοῦ κεντρι-

(ΣΥΝΕΧΕΙΑ στὴ σελίδα 9)

ΕΠΙΝΙΚΙΟΙ ΤΙΤΛΟΙ

ΟΙ ΙΕΡΕΙΣ ΤΗΣ ΚΟΡΥΤΣΑΣ ΜΕ ΤΗΝ ΕΙΚΟΝΑ ΤΗΣ ΘΕΟΤΟΚΟΥ ΕΠΙ ΚΕΦΑΛΗΣ ΤΟΥ ΛΑΟΥ ΥΠΟΔΕΧΟΝΤΑΙ ΤΟΝ ΣΤΡΑΤΟΝ ΜΑΣ ΦΕΥΓΟΥΝ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΣΕΡΒΙΑΝ ΟΙ ΙΤΑΛΟΙ

Τοῦ ἀπεσταλμένου μας κ. ΚΩΣΤΑ ΟΥΡΑΝΗ

ΚΟΡΥΤΣΑ : Ἀνακοινωθέν Ἑλληνικοῦ Στρατηγείου ἀριθ. 27 τῆς 22.11.1940.

«Κατὰ τὴν σημερινὴν ἡμέραν τὰ στρατεύματά μας ἐπέτυχον τὴν ὀλοκλήρωσιν τοῦ ὄρειοῦ ὄγκου τῆς Μοράβας, τὴν κατάληψιν τοῦ ὄρους Ἴβαν καὶ τοῦ αὐχένος Κιάφ-ε-Κάριτ. Κατελήφθη ἡ Κορυτσά. Νοτιώτερον εἰς τὸν τομέα τῆς Πίνδου τὰ στρατεύματά μας κατέλαβον τὸ Λεσκοβίκι καὶ ἐπροχώρησαν πέρα τῆς Ἐρσέκας καὶ Μπόροβας».

Ἡ ΚΑΤΑΛΗΨΙΣ ΤΗΣ ΠΡΕΜΕΤΗΣ ΚΑΙ Ἡ ΡΑΓΔΑΙΑ ΠΡΟΕΛΑΣΙΣ ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΟΥ ΜΑΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΟΥΝ ΚΡΙΣΙΜΟΝ ΘΕΣΙΝ ΕἰΣ ΤΟΝ ΕΧΘΡΟΝ Ἡ ΠΡΟΩΘΗΣΙΣ ΣΥΝΕΧΙΖΕΤΑΙ ΕἰΣ ὍΛΟΥΣ ΤΟΥΣ ΤΟΜΕΙΣ

ΤΟΥ ΠΟΛΕΜΙΚΟΥ ΑΠΕΣΤΑΛΜΕΝΟΥ ΤΟΥ „ΤΥΠΟΥ“ κ. Σ. ΜΑΤΑΝΤΟΥ

ΠΡΕΜΕΤΗ : Ἀνακοινωθέν Ἑλληνικοῦ Στρατηγείου ἀριθ. 39 τῆς 4.12.1940.

«Πείσμων ἀντίδρασις τοῦ ἐχθροῦ εἰς τὴν περιοχὴν βορείως Πρεμετῆς ἐκάμφθη κατόπιν ἰσχυρῶν ἐπεμβάσεων τοῦ πυροβολικοῦ μας. Ἐπὶ τῆς ἐκατέρωθεν τῆς ἀμαξιτῆς ὁδοῦ ζώνης ὁ ἐχθρὸς ἐνήργησε προσβολὰς δι' ἀρμάτων, ἀποτυχούσας. Κατέλαβόμεν τὴν Πρεμετὴν».

ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΕΦΗΜΕΡΙΔΩΝ

ΕΙΣ ΤΟ ΕΛΕΥΘΕΡΟΝ ΑΡΓΥΡΟΚΑΣΤΡΟΝ
ΜΑΖΙ ΜΕ ΤΟΝ ΗΡΩΪΚΟΝ ΣΤΡΑΤΟΝ ΜΑΣ
ΥΠΟ ΑΔΙΑΚΟΠΟΝ ΒΡΟΧΗΝ ΟΙ ΦΑΝΤΑΡΟΙ ΣΥΝΕΧΙΖΟΥΝ
ΤΗΝ ΑΠΗΝΗ ΚΑΤΑΔΙΩΞΙΝ ΤΩΝ ΥΠΟΧΩΡΟΥΝΤΩΝ ΙΤΑΛΩΝ

Τοῦ Π. ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΥ

ΑΡΓΥΡΟΚΑΣΤΡΟΝ : Ἀνακοινωθέν τοῦ Ἑλληνικοῦ Στρατηγείου ἀριθ. 34 τῆς 8.12.40.
«Κατελήφθη τὸ Ἀργυρόκαστρον».

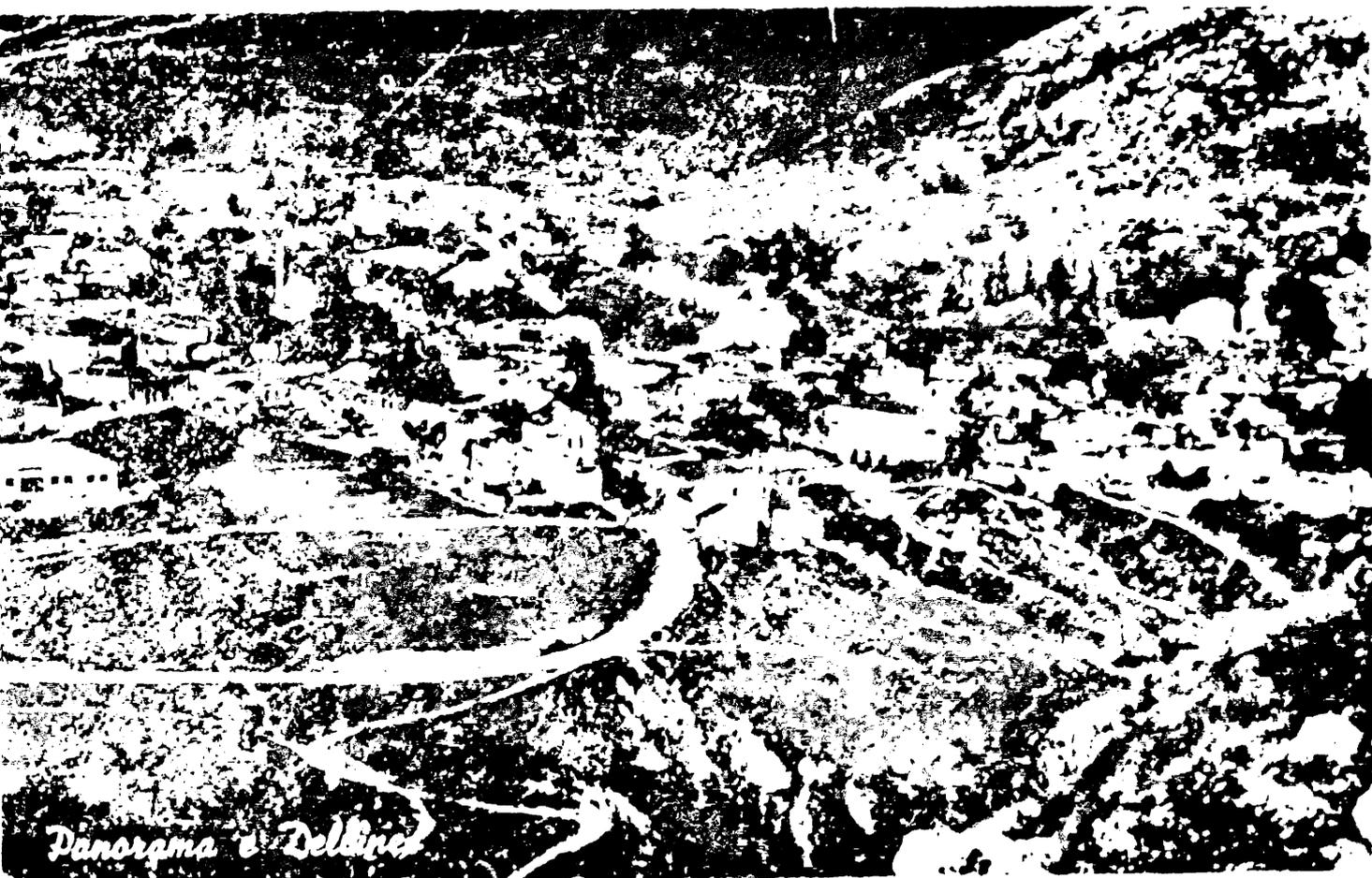
Η ΠΟΛΙΣ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΣΑΡΑΝΤΑ
ΚΑΤΕΛΗΦΘΗ ΥΠΟ ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΟΥ ΜΑΣ
ΟΙ ΚΑΤΟΙΚΟΙ ΥΠΕΔΕΧΘΗΣΑΝ
ΤΟΥΣ ΝΙΚΗΤΑΣ ΜΕ ΠΑΡΑΛΗΡΗΜΑΤΑ
ΕΘΝΙΚΗΣ ΧΑΡΑΣ ΚΑΙ ΕΝΘΟΥΣΙΑΣΜΟΥ
Ο ΕΧΘΡΟΣ ΕΓΚΑΤΕΛΕΙΨΕ ΤΑ ΠΑΝΤΑ

ΑΓΙΟΙ ΣΑΡΑΝΤΑ : Ἀνακοινωθέν τοῦ Ἑλλην. Στρατηγείου ἀριθ. 41 τῆς 6.12.1940.
«Τὰ Στρατεύματά μας κατέλαβον τοὺς Ἀγίους Σαράντα».

Πρωτοφανής ὁ ἐνδουσιασμός
εἰς τὰς Ἀθήνας ἅμα τῇ ἀναγγελίᾳ
ΤΗΣ ΚΑΤΑΛΗΨΕΩΣ ΤΟΥ ΑΡΓΥΡΟΚΑΣΤΡΟΥ

Ο ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΣΤΡΑΤΟΣ
ΚΑΤΕΛΑΒΕ ΤΗΝ ΕΡΣΕΚΑΝ
ΤΟ ΟΜΟΛΟΓΟΥΝ ΟΙ ΙΤΑΛΟΙ
ΕΙΣ Τὸ σημερινὸν ἀνακοινωθέν

Πανοράμα ε Δελβίνου

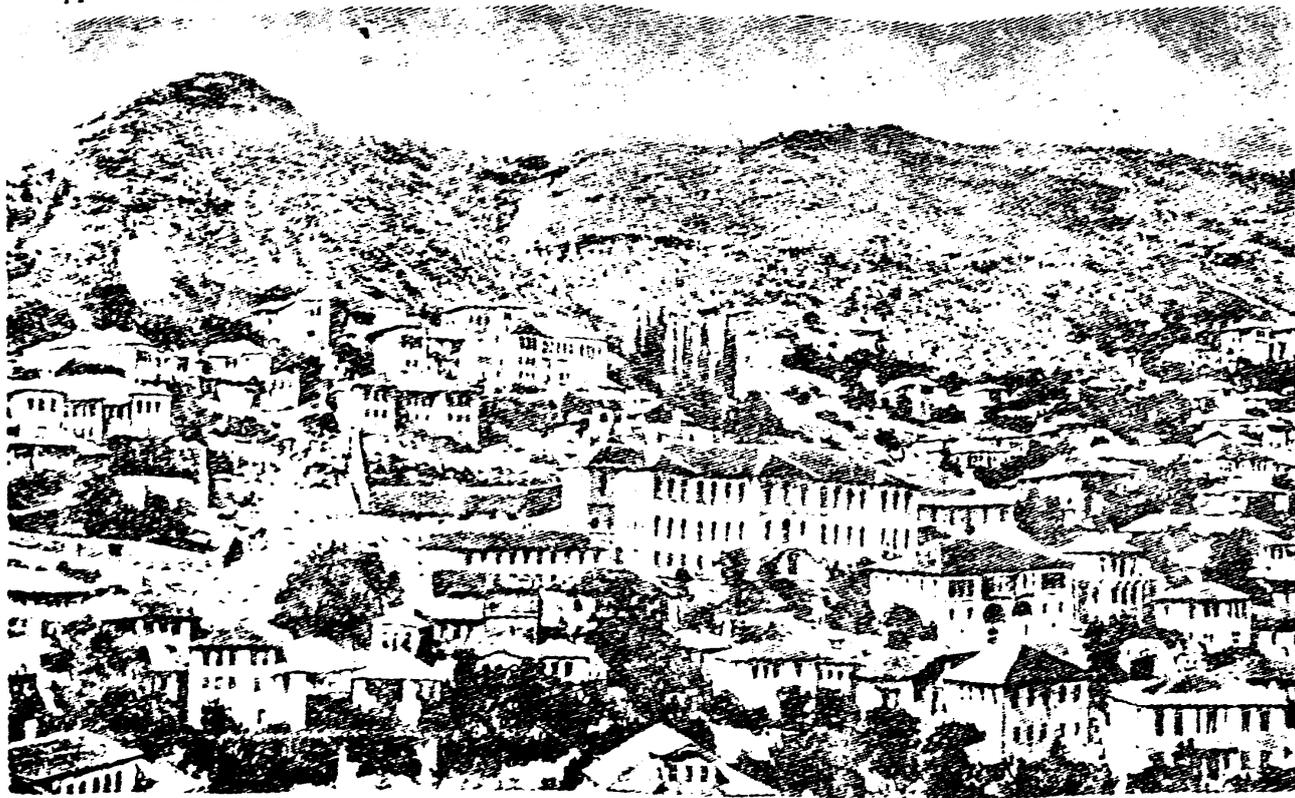
Άριθ. 82. - Το Δέλβινο.

(Άρχείο Άλιξ. Χ. Μαρμπούλου)

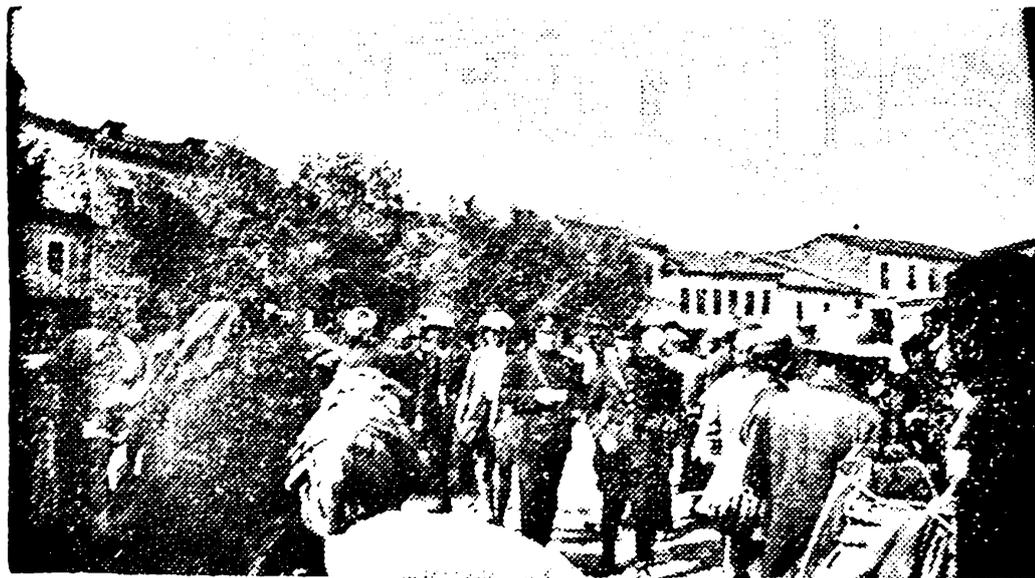
Άριθ. 83. Η Ήλιξη Χωροφυλακή 7, κτίσεται στην Ελευθέρη Πρεμετή. (Άρχείο "Επιθεώρ. Χωροφυλακής" Τεύχος "Οκτωβρίου 1980").

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ

Ἄριθ. 84. — Τὸ Ἀργυρόκαστρο.

(Ἀρχεῖο Ἀλεξ. Χ. Μαρμπούλου)

Ἄριθ. 85. — Σκηνὴ τὴν ἐλεύθερην Κορινθιά.

(ΣΥΝΕΧΕΙΑ ἀπὸ τὴ σελίδα 5)
κοῦ θεάτρου τοῦ πολέμου Ἐλαία - Καλαμάς (Καλπάκι) ὅπου ὁ ὄγκος τῆς VIII Μεραρχίας στάθηκε Πρόμαχος στὴν "Ἀμυνα καὶ τὴν Ἀντεπίθεση.

Στάθηκε πρόμαχος κι' ἔδωκε τὴ

νίκη, αὐτὴν ποὺ δὲν περίμενε τὸ Γενικὸ Στρατηγεῖο, ὅταν ἔγραφε ὅτι δὲν ἀναμένει θεβαίως παρ' αὐτῆς νίκας δεδομένης τῆς ἀριθμητικῆς ὑπεροχῆς τοῦ ἀντιπάλου.

α.χ.μ.

«Ὀρκίζομαι στή φλόγα τῶν Ὀμήρων,
ἡρώων γεννήτρα μέ τήν Ἰλιάδα,
στοῦ λόγου, στής ἰδέας καί στῶν ὀνείρων

ὀρκίζομαι τήν ἄσβυστην Ἑλλάδα.
Ὀρκίζομαι: στό φῶς καί στήν ὑγεία,
στήν καθαρή τῆς ἀρετῆς λαμπάδα,

στήν πίστη τῶν πατέρων τήν ἀγία,
τοῦ χαμοῦ καί τῆς νύχτας ὀδηγήτρα
πότε Ἀθηναῖα καί πότε Παναγία,

τοῦ ἀλλόφυλου νικήτρα, καταλύτρα.
Ὀρκίζομαι: στή γλύκα τῆς Εἰρήνης,
στά λιόφυτα γλαυκά, στά ξανθά κίτρα,

στήν ἑμορφιά πού ἀπό τή Βρύση χύνεις
τῆς τέχνης κι' ἀπ' τῆς φύσης τά μαστάρια,
ὀρκίζομαι: γῆ θεία τῆς Ρωμιοσύνης,

στ' ἀρχαία σου καί στά νέα σου παλληκάρια,
—Φωκάδες, Καραϊσκάκηδες, Λεωνίδες,—
στόν Ὀλυμπο τόν κλέφτη, στά Βλαστάρια

πού τά τρώων καί τά ξεκάνουν οἱ ἀκρίδες:
Ἦ τήν ἀσπίδα ἢ στήν ἀσπίδα ἐπάνω!
Ὀρκίζομαι: σ' Ἐσέ, τοὺς Διγενῆδες

πού γεννάς. Θά νικήσω ἢ θά πεθάνω».
(Ἀπό τή «Χώρα πού Ἀρματώθηκε»)

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ

Σάββατο 14 Δεκεμβρίου 1940.

Ἐλέγαμε: ἓνα Μαραθῶνα ἀκόμα! Ἐλέ-
γαμε: μιὰ Σαλαμίνα ἀκόμα! Ἐλέγαμε :
ἀκόμα ἓνα Εἰκοσιένα! Καί ἤρτες τέλος Σῦ,
Μητέρα - Μέρα, ὅπου ἀγκάλιασε κι' ἀνύ-
ψωσε ὀλόκληρα τά περασμένα στόν ἀνώ-
τατο λυτρωτικό σκοπό τους, στόν ὑπέρτατό
τους, ἠθικόν Ἱστορικόν Ρυθμό!

Ὡ δικαίωση ὅλων τῶν Ἑλληνικῶν ἀ-
γώνων! Ὡ ὑψίστη ἠθική στροφή μέσα στό
χάος ὀλοκλήρου τοῦ Κόσμου! Καί μαζί, ὦ
γιγάντια, πλέρια ἱστορική καταβολή, ἀ-
πό τήν ὀπεία, Ν : κ η τ έ ς, οἱ Ἕλλη-
νες, θά ξεκινήσουμε αὔριο, πρωτοπόροι: τῆς
πνευματικῆς ἀνάπλασης ὀλόκληρης τῆς
γῆς!

Ὡ Μέρα - Μάννα, πού μᾶς ἔσπασες
ἀκέρια κι' ὡς τό ὕστατο, ὅλα τά κρυφά ἐ-
σωτερικά δεσμά μας! Ὡ κ ο σ μ ο ῦ-
σ τ ο ρ ι κ ῆ Ἐ λ ε υ θ ε ρ ί α, τόσο
βαθεῖα λαχταρισμένη! Νά Σε! Σε κατέ-
χουμε! Σε κιάθουμε! Σε θέλουμε!

Καί θά νά Σε κρατήσουμε ὅλοι: στό τε-
ράστιο ὄψος πού μᾶς φανερώθηκες ἀπ' τά
χαράματα τῶν Εἰκοσιοχτῶ τοῦ Ὀχτώβρη
τοῦ 1940, κι' ὡς τή συντέλεια τῶν αἰ-
ώνων, εἴτε ζήσουμε, εἴτε, αὔριο πού θά
φέγγεις πάνω ἀπ' ὅλο τόν πλανήτη τό
γιγάντιο φῶς Σου, θά δρισκόμαστε στά
σπλάχνα Σου, ὦ Μητέρα, ἀθάνατοι νε-
κροί!

ΑΓΓΕΛΟΣ ΣΙΚΕΛΙΑΝΟΣ

Κων. Φρόντζος και τὸ ἔργο τῆς Ε.Η.Μ. (*)

Ὁ Πρόεδρος τῆς ΕΗΜ

Ἡ «Ἡπειρωτικὴ Ἑταιρεία» τελεῖ ἀπόψε ἓνα χρέος πού ἡ ἀπότισή του ἀπὸ καιρὸ τὴν ἀπασχολοῦσε. Καὶ μᾶς συνεῖχε τὸ τοῦ Πλουτάρχου: ὅτι «ἡ Ἱστορία, πού γράφεται σύγχρονα μὲ τὶς πράξεις καὶ τὴ ζωὴ, θὲς ἀπὸ φθόνου καὶ μῖσος, θὲς ἀπὸ κολακεία καὶ φιλοπροσωπία παραμορφώνει καὶ διαστρεβλώνει τὴν ἀλήθεια».

Ἄλλὰ καὶ ἡ Ἱστορία τῶν γεγεννημένων καὶ τῶν παρωχημένων δὲν κινδυνεύει ὀλιγώτερο ἀπὸ τὴν εἰσβολὴ τοῦ μύθου.

Ἔτσι ὕστερα ἀπὸ εἴκοσι ὀλόκληρα χρόνια, πού τὸ βῆμα τοῦτο μᾶς εἶναι οἰκείο γιὰ τὰ θέματα τῆς Ἡπειρωτικῆς Ἑταιρείας, κάνομε ἀρχὴ τῶν ἐξαιρέσεων μὲ τὴν προβολὴ προσώπων, πού τὰ ἴδια τους ἔργα ἔχουν προβάλλει, μὲ τὴν προβολὴ τοῦ πιὸ διακεκριμένου συγχρόνου Ἡπειρώτη, τοῦ Κωνσταντίνου Φρόντζου καὶ τοῦ ἔργου τῆς Ἑταιρείας Ἡπειρωτικῶν Μελετῶν, πού ἡ συναναστροφή μας μαζί τους θὰ καλύψει τὴν ἀποψινὴ Ἑσπερίδα.

Ἔχει γενάρχεις ὁ τιμώμενος ἀπόψε μὲ τὸν δρῦνον ἠπειρωτικὸν στέ-

φανον τοὺς ἐνδόξους μαστόρους τῆς Πυρσόγιαννης καὶ τῶν ἄλλων μαστοροχωριῶν, ἔχει τὴν καταβολὴ τὴν προγονικὴ γιὰ νὰ ἀναδειχθῆ Πρωτομάστορας.

Ἄγαπῶ νὰ παρομοιάζω μὲ στέγη τῆς Ἑλλάδος αὐτὴ τὴ γωνιά τῆς πατρίδας μας, πού ἐνώνονται λὲς κι εἶναι κορυφαῖοι μαχιάδες τὰ περήφανα ψηλὰ βουνά μας ὁ Γράμμος, ὁ Σμόλικας καὶ ἡ Γκαμήλα καὶ κάνομε αὐτὴ τὴν ἐπιβλητικὴ σκηνογραφία τῆς ὑψηλῆς ἐμπνεύσεως, πού ἔθρεψε γερὰ μυαλά στὴν Ἐπιστῆμη καὶ τὴν Τεχνικὴ.

Ἀπὸ τοῦτο τὸν τόπο ἔρχεται ὁ μεγαλοπράγμονας Πρωτομάστορας τῆς νεώτερης Ἡπείρου, ὁ Κωνσταντίνος Φρόντζος.

Ἄν ἀκολουθοῦσα τὸ δρόμο τῆς συγκριτικῆς μεθόδου θὰ παρέβαλα τὸ Φρόντζο μὲ τὸ Σπυρίδωνα Βλάχο. Εἶναι ἀπὸ τὴν ἴδια στόφα. Σύλληψη ἰδεῶν καὶ ἐπιμονὴ καὶ ἀποφασιστικότητα στὴν ἐφαρμογὴ τους.

Ὅμως οἱ διαφορὲς εἶναι χτυπητές. Ὁ Σπυρίδων Βλάχος εἶχε τὴν αἴγλη τοῦ Μητροπολίτη καὶ τὸν αἰωνόβιο θεσμὸ τῶν Ἑλεῶν. Εἶχε δυὸ θεμέλια γερὰ.

Ὁ Κωνσταντίνος Φρόντζος ἔδωκε μὲ τὴ δραστηριότητά του αἴγλη στὴν Ἑταιρεία Ἡπειρωτικῶν Μελετῶν, πού ἐδημιούργησε μὲ ἄλλους τὸ 1956.

(*) Ὁμιλία τοῦ Προέδρου τῆς Ἡπειρωτ. Ἑταιρείας Ἀλεξ. Χ. Μαιμμοπούλου, στὴν Ἀρχαιολ. Ἑταιρεία 10.12.1980.

Τὸ κτηριακὸ τῆς ἔργο

Προϋπήρξαν Σωματεῖα πνευματικὰ καὶ πολιτιστικὰ στὰ Γιάννινα, δημιουργήματα φιλοδοξιῶν ἀτομικῶν ἢ συγγενικῶν, ἀλλὰ ἐξατμιστικὰν μὲ τοῦ χρόνου τὴν πάροδο, ἀφοῦ δὲν ὑπῆρχε πίστη καὶ ἐμμονή.

Ἀντίθετα ἡ Ἑταιρεία Ἑπειρωτικῶν Μελετῶν μὲ τὸν ἄνθρωπο, ποὺ τὴν ἐμψυχώνει καὶ τὴν καθοδηγεῖ ἀπὸ τότε γίνεται τὸ στάδιο κατορθωμάτων καὶ ἀγώνων τοῦ δραστηρίου βίου ὅπου βρίσκει ἡδονὲς καὶ ἀπασχολεῖται ἢ φιλόδοξη καὶ πολιτικὴ φύσις τοῦ δημιουργοῦ τῆς.

Τὰ περίπτερα, τὸ θέατρο, τὸ Μέγαρο τῆς Ἑταιρείας, μὲ τὴ βιβλιοθήκη τῶν 30.000 τόμων, ἡ ἀναστήλωση καὶ ἀναπαλαίωση στὰ Λιθαρίτσια, εἶναι ἀγέραστα ἡπειρωτοπρεπῆ, αἰωνίας ἡπειρωτικῆς νεότητος ἔργα, ποὺ στολίζουν τὰ Γιάννινα καὶ ἀπὸ πόλη τῶν θρύλων τὰ ἔκκαμαν θελκτικὰ στὰ μάτια τοῦ σύγχρονου ἐπισκέπτη.

Τηρουμένων τῶν ἀναλογιῶν εἶναι Κιμώνεια ἔργα ποὺ στολίζουν τὴν πόλη μὲ ἐλευθέρια καὶ εὐχάριστες ἀπασχολήσεις, ἔργα ἰδιωτικῆς πρωτοβουλίας, ποὺ τὸ πνευματικὸ τους φόντο ἐκάλυπτε τὴν ἔλλειψη τοῦ Πανεπιστημίου στὴν Ἑπειρωτικὴ πρωτεύουσα μέχρι τὸ 1964.

Πιστεύω πὼς ἂν οἱ Γιαννιώτες, πέρα ἀπὸ τὴν πιὸ ἀγνή καὶ ὑγιέστερη μερίδα τοῦ Δήμου, ποὺ πάντα ἐθαύμαζε τὸ ἔργο τῆς Ἑταιρείας Ἑπειρωτικῶν Μελετῶν καὶ τοῦ Πρωτοστάτη τῆς, ἂν ἢ πλειοψηφία

τοῦ Δήμου ἀνεδείκνυε ἀπὸ χρόνια δημοτικὸν Ἔργο τὸ Φρόντιζο, τοῦ ὁποῦ ἐντούτοις ἀπολάμβανε τὰ ἔργα, ἀλλὰ ἀρνιόταν τὴν ἀναγνώριση καὶ τὴν ἀπόδοση τιμῶν, θὰ ἦταν ἄλλη ἢ φυσιογνωμία τῶν Ἰωαννίνων σήμερα.

Ἄλλὰ κατὰ τὸν σοφὸ τῆς Χαιρώνειας εἶναι τυφλὴ καὶ μανιακὴ ἢ ἀνθρώπινη φύση, ὅταν κατέχεται ἀπὸ τὸ πάθος τοῦ φθόνου, ποὺ φθάνει ὡς τὸν ἐξοστρακισμό τῶν Ἰκανῶν καὶ τῶν Δικαίων.

Καὶ ἦταν ἀργὰ πιά ὅταν ἦρθε ἡ τελευταία καθολικὴ ἀναγνώριση μὲ τις Δημοτικὲς ἐκλογές. Ἄργα ὄχι γιὰ τὸν Κωνσταντῖνο Φρόντιζο, μὰ γιὰ τὰ Γιάννινα, ἀπὸ τὰ ὁποῖα κάμποσα θὰ εἶχε περισώσει.

Ἄλλὰ ἡ πολιτιστικὴ δράση τῆς Ἑταιρείας ἀγκαλιάζει ὅλο τὸν Ἑπειρωτικὸ χῶρο καὶ ἡ ἀκτινοβολία τῆς μὲ τὸ ἐκδοτικὸ τῆς ἔργο καὶ μὲ τὰ Δωδωναῖα εἶναι πανελλήνια καὶ παγκόσμια.

Δὲν θέλω νὰ φέρω κόπωση στὸ ἀκροατήριον μὲ ἀπαριθμήσεις τῶν δραστηριοτήτων τῆς Ἀδελφῆς Ἑταιρείας. Τὸ προσεχὲς Δελτίο Ἑνημερώσεως θὰ ἀσχοληθῆ διεξοδικὰ καὶ οἱ ἐνδιαφερόμενοι θὰ ἔχουν τὴν εὐχέρεια νὰ ἴδουν τις λεπτομέρειες.

Θὰ περιορισθῶ νὰ διαγράψω μὲ ἀδρές γραμμὲς τοὺς δραματισμούς τῆς καὶ τὰ θαυμαστά ἐπιτεύγματα, ποὺ ἀποτελοῦν ἀξιόμιμητα παραδείγματα γιὰ ὅλα τὰ διαμερίσματα τῆς χώρας.

1) Τὸ Μέγαρο τῆς Ἑταιρείας στὰ Γιάννινα μὲ αἴθουσες διαλέξεων, συναυλιῶν, κινηματογραφικῶν προβο-

λῶν, ἐκθέσεων ἔργων Τέχνης, Βιβλιοθήκης καὶ Ἀναγνωστηρίου.

2) Τὸ ὑπαίθριον καλλιμάρμαρο Θέατρο 4000 θέσεων ἀντίγραφο τοῦ ἀ΄ διαζώματος τῆς Δωδώνης.

3) Ψυχαγωγικὸ Κέντρο 4 αἰθουσῶν μὲ ἀρχιτεκτονικὴ καὶ διακόσμηση Ἡπειρωτικὴ (Περίπτερο).

4) Κτήριο Ἐκθέσεως Λαϊκῆς Ἡπειρωτικῆς Τέχνης.

5) Ἐγκαταστάσεις Κάμπινγκ μὲ ἀξιώσεις διεθνούς κλίμακος, γράφει ὁ Παλαιολόγος.

6) Ὁργάνωση Γηπέδου μὲ ἔγκαταστάσεις τένις, μπάσκετ καὶ Βόλεϋ μπῶλ.

7) Γηπέδου Παιδικῆς Χαράς.

8) Ζωολογικοῦ Κήπου ἠπειρωτικῆς πανίδας.

9) Ἐκτάσεως 30 στρεμμάτων ἠπειρωτικῆς χλωρίδας.

10) Ἀποδόθηκαν στὰ Γιάννινα πρὸς χρῆσιν καὶ πρὸς γενικὴ χαρὰ ἀναστηλωμένα, Ἡπειρωτόχρωμα, τὰ ἐρείπια τῶν Λιθαριτσιῶν, ποὺ τὰ ξέχωσε ὁ Φρόντζος ἀπὸ τὰ μπάζια 160 ἐτῶν.

Τέλος, στὰ Γιάννινα ἐτοιμάζεται πίσω ἀπὸ τὸ Στάδιο σὲ τουρκικὸ κτήριο τὸ Λαογραφικὸ Μουσεῖο τῆς πόλεως.

Στὰ Γιάννινα ἐπίσης στὸ Ἴαλος τῶν Ποιητῶν ἔχουν στηθῆ 9 προτομές.

Αὐτὰ ἔχομε συνηθίσει νὰ τὰ γνωρίζουμε σὰν ἔργα Δημάρχου ἢ μᾶλλον σειρᾶς Δημάρχων μιᾶς πόλης καὶ ἐντὸς χρόνου δεκαετιῶν. Ἐν τούτοις εἶναι ἔργα τοῦ Φρόντζου καὶ τῆς Ἐταιρείας Ἡπειρωτικῶν Μελετῶν μέσα σὲ χρόνον ρεκόρ, χωρὶς τὸ

χρῆμα τὸ δημαρχιακό. Δικαίως λοιπὸν ἐξήγειραν τὸ φθόνο. Διότι εἶναι στὴν ἀνθρώπινη φύση τὰ μεγάλα ἔργα νὰ παράγουν φθόνο καὶ θαυμασμὸ μαζί.

Ἄλλὰ ἄς φύγωμε ἀπὸ τὰ Γιάννινα πρὸς ἐπισκόπηση τοῦ γενικοῦ Ἡπειρωτικοῦ χώρου.

1) Στὸ Λοῦρο ὁ ἐπισκέπτης τῆς Ἡπείρου θὰ συναντήσῃ τὸ Τουριστικὸ Περίπτερο.

2) Τρία ιδιόκτητα τῆς Ἐταιρείας Ἀρχοντικὰ στὴ Βίτσα τοῦ Κεντρικοῦ Ζαγορίου γιὰ ὀργάνωση Ξενῶνων καὶ Λαογραφικοῦ Μουσείου.

3) Ἰδιόκτητο Ἀρχοντικὸ στὴν Πωγωνιανή, πρώην Βασιλειάδη, Παπαχαρίση ὀργανωμένο σὲ Λαογραφικὸ Μουσεῖο.

4) Ἀρχοντικὸ στὴν Κόνιτσα μισθωμένο γιὰ Λαογραφικὸ Μουσεῖο.

Καὶ ἡ ἀποθέωση τῆς Δωδώνης μὲ ἔργα ὑποδομῆς δύο τουριστικὰ περίπτερα καὶ ιδιόκτητη ἔκταση 80 στρεμμάτων γιὰ τὴ στάθμευση 1500 ὀχημάτων.

Μὲ τὴν πειθῶ καὶ τὴ βία

Εἶναι ἔργα μιᾶς τριακονταετίας ἀπὸ τὴν Ἐταιρεία τοῦ Φρόντζου, ποὺ τὰ ἔφερε εἰς πέρας πότε κρατώντας ὁ ἴδιος τὴν ἀξίνα καὶ πότε κραδαίνοντας δυὸ θεότητες τὴν Πειθῶ καὶ τὴ Βία, γιὰ νὰ φέρει σὲ λογαριασμὸ ζωγράφους καὶ ἀρχιτέκτονες, χτίστες καὶ ξυλουργούς, ταλιαδόρους καὶ σκαλιστές, θαφειάδες καὶ χρυσοκόους καὶ χαλκουργούς, ποὺ δουλεύουν αὐτὰ τὰ χρόνια τὸ Ἡπειρωτικὸ Μάρμαρο καὶ τὴν Πέτρα, τὸ Χαλκὸ καὶ τὸ κυ-

παρίσσι, τὴ θαλασιδιὰ καὶ τὴν καρυδιὰ γιὰ νὰ θυγοῦν οἱ περίτεχνες ἠπειρωτικὲς κατασκευές καὶ διακοσμήσεις, ποὺ θαυμάζουν οἱ ἐπισκέπτες τῆς Ἡπείρου ἡμεδαποὶ καὶ ἄλλοδαποὶ καὶ καμαρώνουν οἱ ξεναγοῦντες τὸ ἠπειρωτικὸ πνεῦμα καὶ τὴν ἠπειρωτικὴ παράδοση.

Ἀπέσπασε — μὲ τὴν Πειθῶ καὶ μὲ τὴ Βία — ἀπὸ ἡμιερειπωμένα ἀρχοντικά τῶν Ἰωαννίνων, τοῦ Ζαγορίου καὶ τῆς Κόνιτσας ταβάνια, μεσοχωρίσματα, μουσάντρες, ξυλόγλυπτες ροζέτες καὶ συναρμολόγησε τὴν Ἡπειρωτικὴ Λαϊκὴ Τέχνη καὶ παράδοση καὶ τὴν ἔκαμε βίωμα καὶ ζωὴ καὶ ζωντανὴ παράσταση στὰ μάτια τῶν συγχρόνων ἔκθαμβων ἐπισκεπτῶν.

Συγκέντρωσε τὰ ἀντικείμενα τῆς οἰκοσκευῆς, καὶ τὰ περιφρονημένα κτηνοτροφικὰ καὶ ἡσιόδεια γεωργικὰ ἐργαλεῖα τῶν προγόνων μας σ' ἓνα σύνολο θαυμαστό, ποὺ θὰ στολίσουν τὸ Λαογραφικὸ Μουσεῖο μὲ τὴν ἐπιβλητικὴ σειρὰ 300 στολῶν Ἡπειρωτικῶν, ποὺ τὴν ποικιλία τους κανένα ἄλλο διαμέρισμα τῆς χώρας δὲν κατέχει.

Κριτικὴ

Αὐτὸ τὸ ἔργο δίκαια ἔχει ἐπισπᾶσει τὸ θαυμασμὸ τῶν κριτικῶν, ποὺ δὲν εἶναι Ἡπειρώτες. Ἡ Ἐταιρεία Ἡπειρωτικῶν Μελετῶν εἶναι ἀνάμεσα στοὺς πέντε σπουδαιοτέρους πνευματικούς καὶ πολιτιστικούς ὀργανισμοὺς τοῦ κόσμου, λέγει κάποιος.

Ἡ Ἐταιρεία Ἡπειρωτικῶν Μελετῶν ἔχει δημιουργήσει ἀτμόσφαιρα

πνευματικότητας στὰ Γιάννινα, γράφει ἄλλος.

Ἀναζωγόνησε τὴν πνευματικὴ ζωὴ τῆς Ἡπείρου καὶ τὴν προέβαλε σὲ πανελλήνια κλίμακα, γράφει ὁ Κερκυραῖος Κώστας Δαφνῆς. Καὶ ρωτάει:

— Τί γίνεται στὴ γειτονικὴ περιοχὴ καὶ δὲ γίνεται ἐδῶ;

Ἐγὼ προσθέτω ὅτι χωρὶς τὰ ἐπίκτητα δημιουργήματα τῆς Ἐταιρείας Ἡπειρωτικῶν Μελετῶν τὰ Γιάννινα θὰ ἔμεναν ἢ πόλη τῶν θρύλων καὶ τῆς ἰδιάζουσας φυσικῆς καλλονῆς μόνο χωρὶς ἀναφορὰ στὸ παρόν.

***

Σημαντικὸς τομέας τῆς δραστηριότητος τῆς Ἐταιρείας Ἡπειρωτικῶν Μελετῶν εἶναι ὁ ἐκδοτικὸς. Εἴκοσι τέσσερις ἐκδόσεις ἀποτελοῦν τὸ corpus, ποὺ βλέπει ὁ ἀναγνώστης σὲ ἄλλες σελίδες.

Τὸ 1977 ἐδημιούργησε τὸ δίδυμο φορέα, τὸ Ἴδρυμα Μελετῶν τοῦ Ἰονίου καὶ Ἀδριατικοῦ χώρου μὲ σκοπὸ τὴν ἐπιστημονικὴ ἔρευνα τοῦ παριονίου καὶ παραδριατικοῦ χώρου ἀπὸ ἱστορικῆς, ἐθνολογικῆς καὶ οἰκονομικῆς πλευρᾶς.

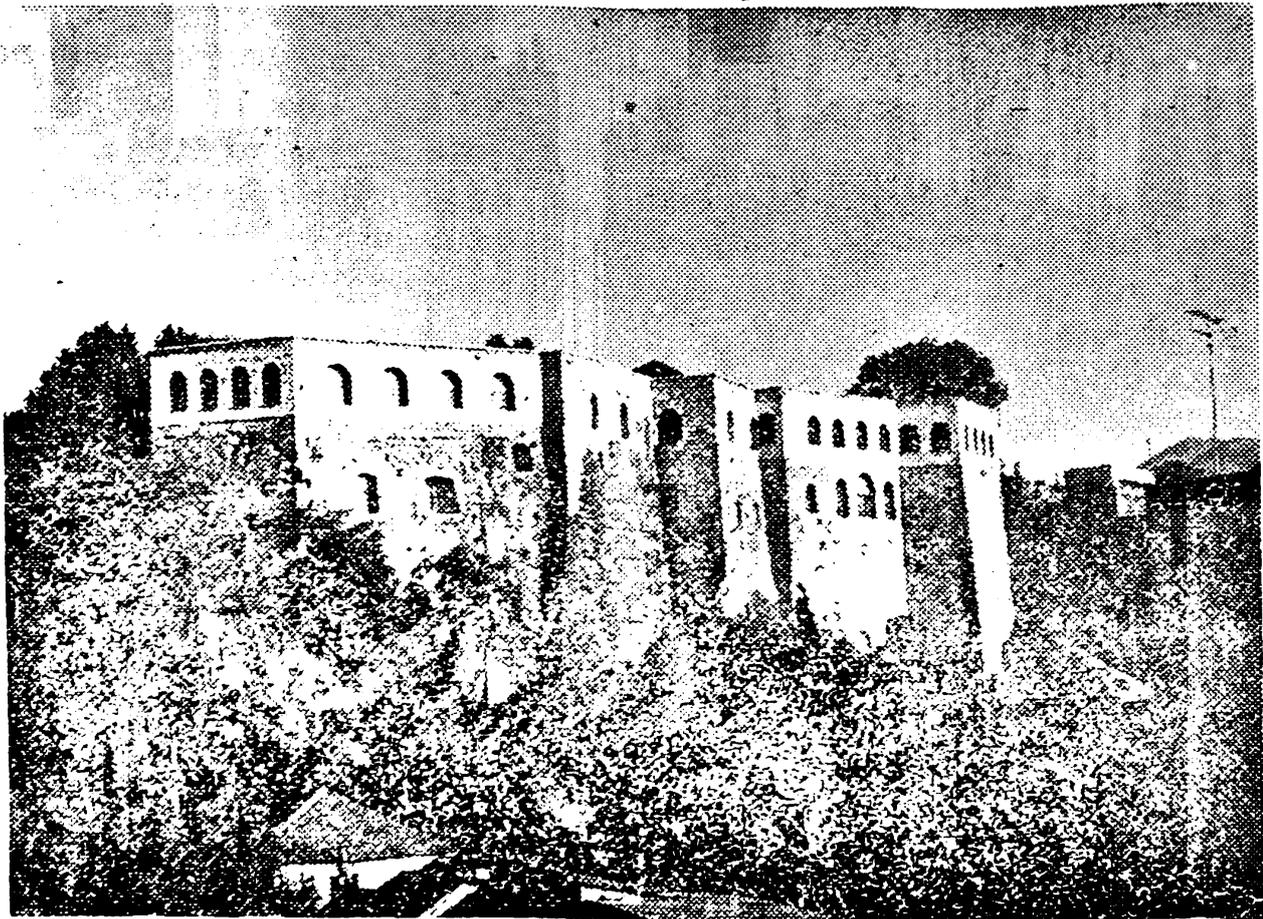
Καὶ αὐτὸς ὁ φορέας ἐπλούτισε τὴν ἔρευνα μὲ τίς ἐκδόσεις ποὺ βλέπει ὁ ἀναγνώστης σὲ ἄλλες σελίδες.

Δωδὼν μίᾳ Ἐπίδραυρος τοῦ Ἑλληνικοῦ Βορρᾶ

Καὶ φτάνομε στὴν ἀποθέωση τῶν Δωδωναίων, ποὺ ἔγιναν πιά θεσμός.

Σ' ἓνα κείμενό του, δημοσιευμένο τὸ 1963, ὁ Πρόεδρος τῆς Ε.Η.Μ. κ.

Ἄριθ. 86. — Γὰ «Λιθαρίτσια» σὲ μορφή ἀναπαλαίωσης.

(Ἀρχεῖο ΕΗΜ).

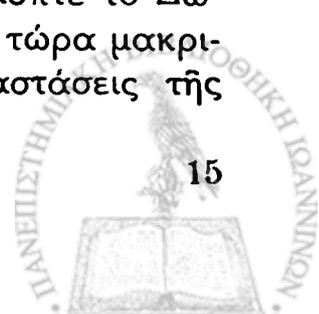
Κων. Φρόντζος τόνιζε τὰ ἐξῆς χαρακτηριστικά:

«Ὅταν τὸ Μάη τοῦ 1959, στὰ ἀποκαλυπτήρια τῆς προτομῆς τοῦ Κώστα Κρυστάλλη, ἀνήγγειλα γιὰ πρώτη φορά τὴν ἰδέα γιὰ τὴν ἀναβίωση τῆς Δωδώνης, τὸ κοινὸ δέχτηκε τὴν εἶδηση μὲ κάποιο σκεπτικισμό. Ἦταν δικαιολογημένη ἡ στάση του. Τόσο γιὰ τὸ ἐγχείρημα ἀποτελοῦσε καταβολὴ προσπαθειῶν ἀνυπολόγιστων ὅσο καὶ γιὰ τὸ οἱ προϋποθέσεις — δὲν ἦταν καθόλου ἐνθαρρυντικές. Ὅμως αἰσιοδοξώντας γιὰ τὸ ἀποτέλεσμα — κι αὐτὸ γιὰ τὸ στηριζόμενον στὸ ἀκατάβλητο

δυναμισμό τῆς Ἑπειρωτικῆς ψυχῆς — πρόσθεσα: «Ζήτημα τιμῆς γιὰ μᾶς ἢ ἐξαγγελία. Τίποτα δὲν εἶναι ἀκτόρθωτο. Ἄρκει νὰ ὑπάρχουν ψυχές ποὺ ν' ἀγαποῦν βαθειὰ τὸν τόπο μας, τὴν ἱστορία του καὶ τὴ δόξα τοῦ λαοῦ μας. Νὰ εἴσθε θέβαιοι ὅτι ὑπάρχουν».

Καὶ συμπληρώνει ὁ Ἰωάννης Νικολαΐδης:

Τὰ πράγματα ἐδικαίωσαν τὴν αἰσιοδοξία τοῦ Προέδρου τῆς ΕΗΜ. Ἡ Ἑπειρωτικὴ ἀρετὴ θριάμβευσε. Ἡ σιωπὴ ποὺ κατακάλυπτε τὸ Δωδωναῖο χῶρο ἀποτελεῖ τώρα μακρινὴ ἀνάμνηση. Οἱ παραστάσεις τῆς

Δωδώνης καθιερώθηκαν πιά σά θε-
σμός, με πανελλήνια και παγκόσμια
άκτινοβολία...

Μόνο αντίκρουσμά της ή αίσιοδο-
ξία αυτή είχε την πίστη ότι η Ή-
πειρωτική ψυχή μπορεί να κάνη θαύ-
ματα όταν συνειδητοποιήσει την α-
νάγκη της υπηρετήσεως υψηλών
σκοπών, για το καλό της Ήπειρου.
Τίποτε άλλο. Γιατί όλα τα στοιχεία
συνέθεταν μιάν εικόνα, ή όποια α-
πωθοῦσε και τή σκέψη κὰν ὅτι ἦ-
ταν δυνατόν να ἐπιχειρηθῆ ἓνα τέ-
τοιο τόλμημα. Ὁ χώρος τοῦ ἀρχαί-
ου Θεάτρου, πρῶτα, ἦταν σέ τέτοια
κατάσταση, πού ἀποτελοῦσε ἀνα-
σχετικό φραγμό για κάθε εἶδους
προσπάθεια. Ἡ ὀρχήστρα τοῦ Θεά-
τρου εἶχε καλυφθῆ ἀπό τεράστιες
ἐπιχώσεις πού ἦσαν κατάλληλες
για καλλιέργεια... Τά εἰδώλια κα-
τεστραμμένα ἀπό τή φθορά τοῦ χρό-
νου. "Ενας χώρος, δηλαδή, με ἔκ-
δηλα τά σημεῖα τῆς ἀποσυνθέσεως,
πού φέρει ἐγκατάλειψη αἰώνων.

«Τί ἦτο πρὸ ὀλίγων ἀκόμη ἐτῶν
— γράφει τὸ 1963 — ὁ Ἀθηναῖος Ή-
πειρώτης τὴν καταγωγή — δημοσιο-
γράφος κ. Στέφ. Λιππιώτης (Βραδυ-
νὴ 23.8.1963) — ἡ Δωδώνη; "Ενας
ἀγριότοπος, πνιγμένος σὲ ἀσφά-
κες, σὰ ἡπειρωτικὰ ἀγριόχορτα.
Οἱ τσομπάνηδες εἶχαν ἐκεῖ τὰ κονά-
κια τους καὶ ἐκρεμοῦσαν τὲς καρδά-
ρες με τὸ γάλα στὴν «φιλόσκιον
δρῶν ὀράσεων μαντικῶν». Αὐτὸς ὁ
ἀγριότοπος, λοιπὸν, ἐγινε σέ λίγο
καιρὸ κατάλληλος για παραστά-
σεις ἀρχαίου δράματος κι' ἀπέκτη-
σε ξαφνικὰ πανελλήνιο ἐνδιαφέρον.

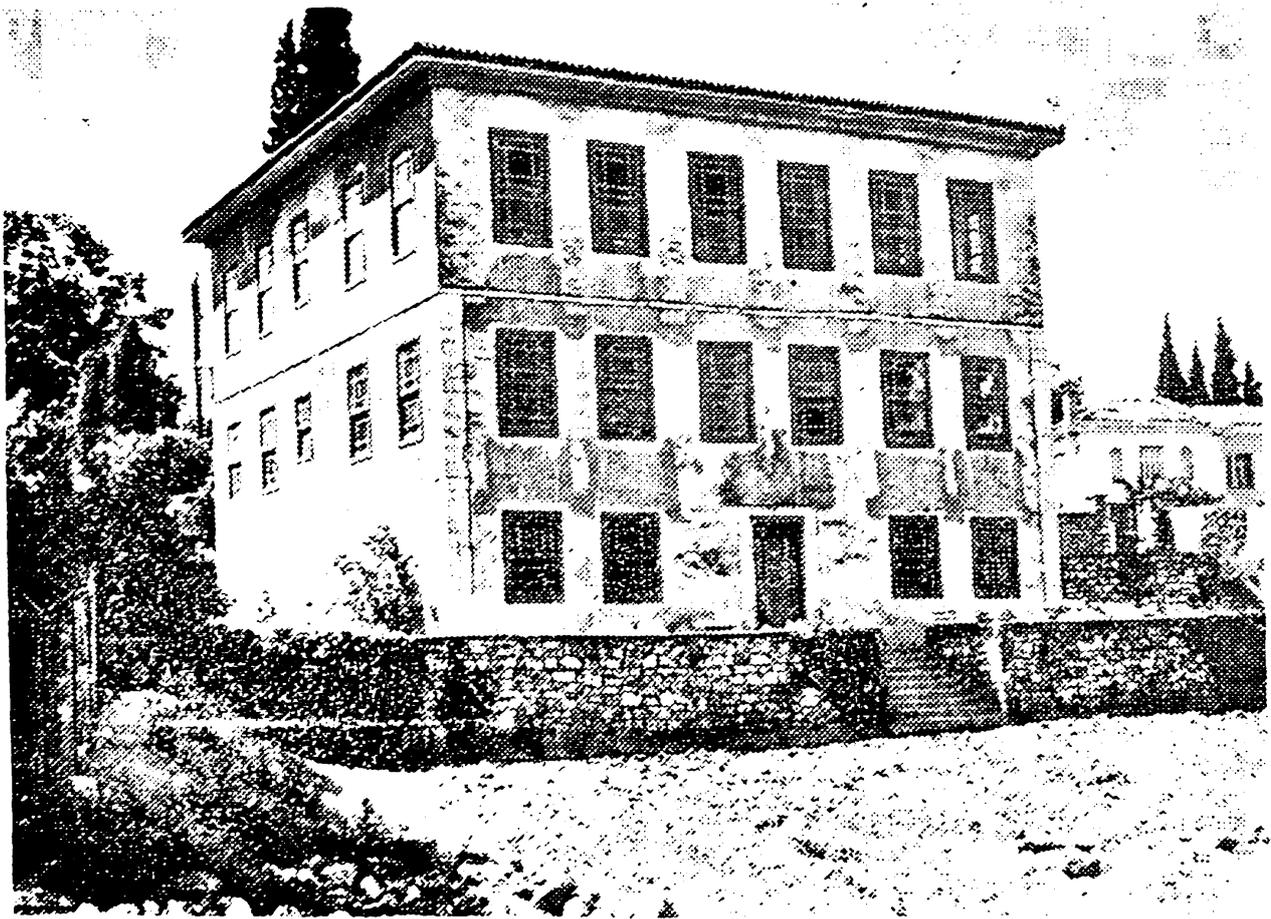
Χῶροι πού να ἐξυπηρετοῦν τὴ

στάθμευση καὶ διακίνηση ἑκατον-
τάδων ὀχημάτων δὲν ὑπῆρχαν. Κι'
ἀκόμα ὁ δρόμος πού ὀδηγοῦσε στὴ
Δωδώνη ἦταν ἀκατάλληλος καὶ ἐ-
πικίνδυνος. Πρόσφατα ἀκόμα δεκά-
δες ἄτομα εἶχαν φονευθῆ ἀπὸ μιὰ
κατακρήμνιση μεγάλου ἀθηναϊκοῦ
λεωφορείου πού εἶχε πέσει στὴ Δω-
δώνη τὲς ἡμέρες τοῦ Πάσχα. Κι' ἐ-
λάχιστες μέρες πρὶν ἀπὸ τὴν ἐναρ-
ξη τῶν παραστάσεων, ὅπως ἀποδει-
κνύεται ἀπὸ τὸ ὑπ' ἀριθ. 53) 18.7.
1960 ἔγγραφον τῆς Περιηγητικῆς
Λέσχης (Τμῆμα Ἰωαννίνων): πρὸς
τὴ Νομαρχία Ἰωαννίνων ἡ κυκλο-
φορία ἦταν δύσκολη γιατί ὁ δρόμος
χαρακτηριζόταν ἀκατάλληλος για
αὐτοκίνητα πούλμαν.

Αὐτὴ ἡ ἀντικειμενικὴ εἰκόνα τοῦ
θέματος γινόταν πιὸ ζοφερὴ ἀπὸ
τὴν ἀνυπαρξία οἰκονομικῶν μέσων,
πού θὰ ἐπέτρεπαν, με τὴν ἀφθονη
χορήγησή τους, να ἀνατρέψουν τὰ
δεδομένα. Στὸ ταμεῖο τῆς Ε.Η.Μ. ἦ-
ταν ζήτημα ἀν ὑπῆρχε ποσὸ ὀλίγων
χιλιάδων δραχμῶν, ἀνεπαρκέστατο
καὶ για μιὰ διαφήμιση ἀκόμα. Ἦ-
ταν φυσικό, λοιπὸν καὶ τὸ ἴδιο τὸ
Διοικητικὸ Συμβούλιο τῆς Ε.Η.Μ. να
ἀντιμετωπίζη με σκεπτικισμό τὴν
κατάσταση.

"Αν κάθε δραστηριότητα τῆς Ε.
Η.Μ. φέρει ἀνάγλυφη τὴν προσω-
πικὴ σφραγίδα τοῦ κ. Φρόντζου, οἱ
ἐορτές τῆς Δωδώνης, ἀπὸ τὲς πρῶ-
τες παραστάσεις τοῦ 1960 ὡς σή-
μερα, ἔχουν ἀποτυπωμένη τὴν ἴδια
τὴν ψυχὴ του. "Όταν διακήρυσσε
πὼς ὑπάρχουν ψυχές πού ἀγαποῦν
τὸν τόπο τους καὶ μποροῦν πολλὰ
να προσφέρουν, ἔχει, ἤδη, ἀτυφα-

Ἄριθ. 87. — Το παλιό κτήριο τοῦ Διδασκαλείου (πρὶν τουρκικὸ σχολεῖο) στὰ Γιάννινα πού θά φιλοξενήσει τὸ Λαογραφικὸ Μουσεῖο. (Ἀρχεῖο ΕΗΜ).

σίσει νὰ διαθέσῃ ὅλες τὶς δυνάμεις τῆς ἰδικῆς του ψυχῆς, αὐτῆς πού συνήγειρε καὶ τόσες ἄλλες Ἑπειρωτικές, γιὰ νὰ πραγματοποιηθῇ τὸ θαῦμα τῶν Α΄ Δωδωναίων. Γιατὶ μόνο μὲ θαῦμα μπορεῖ νὰ παραλληλίσῃ κανεὶς αὐτὸ πού ἔγινε. Σὲ ἐλάχιστο χρονικὸ διάστημα πού μετρίεται σὲ μῆνες ἐξασφαλίσθηκαν ὅλες οἱ δυνατὲς προϋποθέσεις γιὰ ἄρτιες παραστάσεις στὸ ἀρχαῖο θέατρο.

Οἱ ἐντυπώσεις ἀπὸ τὶς πρῶτες παραστάσεις τῆς Δωδώνης ἦταν συγκλονιστικές.

Ἔγραψα σ' ἓνα ταξιδιωτικὸ μου

σημείωμα δημοσιευμένο στὰ 1962:

«Φίλοι κι' ἀδελφοὶ συμπατριῶτες καὶ ξένοι Δωδωναῖοι, Μολοσσοί, Θεσπρωτοὶ Χάονες, Ἀθαμᾶνες, Ἑπειρῶτες καὶ Πανέλληνες. Ἕλληνες καὶ Φιλέλληνες». Αὐτοὺς τοὺς πιστοὺς προσκάλεσε στὰ 1960 τὸ ἄξιό τέκνο τῆς Ἑπείρου ὁ Κώστας Φρόντζος, κάτω ἀπὸ τοὺς μυκτηρισμοὺς πολλῶν συμπατριωτῶν μας, πού κάνοντας ψιλοὺς σαράφικους ὑπολογισμοὺς προέβλεπαν μὲ βεβαιότητα τὴν ἀποτυχία τοῦ ἐγχειρήματος τῆς Δωδώνης. Ἐνα μόνον δὲν ὑπελόγισαν. Τὴν ἀδάμαστη θέλησι καὶ τὸν ἐνθουσιασμόν τοῦ ἀληθινοῦ αὐτοῦ

ιεροφάντου, πού ἔκαμε τελικά νά γείρη τήν πλάστιγγα πρὸς τὴν ἐπιτυχία. Ὁ συναγερμὸς τῆς Δωδώνης, τρίτη φέτος χρονιά, ξεπέρασε πιά τὸ στάδιο τοῦ πειραματισμοῦ καὶ στερεώθηκε καὶ κατωχυρώθηκε ὀριστικά στὴν Ἑπειρο σὰν ἐπίτευγμα πέρα καὶ ἀπὸ τοὺς δραματισμοὺς τοῦ ἀνθρώπου, πού τὸν πρωτοσυνέλαβε καὶ ἀπὸ τοὺς δισταγμοὺς τοῦ πιὸ καλοπροαίρετου Γιαννιώτη. Ὅταν στὴν ἀρχὴ τῆς δευτέρας παραστάσεως τῆς Κυριακῆς —τοῦ «Αἴαντος» — ἐστάθηκε γιὰ λίγα λεπτά τῆς ὥρας κι' ἔκαμε ἐκείνη τὴ λακωνικὴ προσφώνησι πρὸς τοὺς Βασιλεῖς, τὴ γεμάτη ἀπὸ ἔξαρσι καὶ νόημα, ἐμπρὸς στὴ θάλασσα τοῦ πλήθους, πού ἐγέμιζε καὶ τὴν τελευταία κερκίδα τοῦ θεάτρου, μοῦ ἔδωσε τὴν ἐντύπωσι τοῦ φρεατωρύχου, πού μόλις μπόρεσε νά βγῆ, εὐτυχισμένος καὶ φοβισμένος διότι ἀνέβλυσαν ἀπὸ τὰ ἔγκατα ἀκατάσχετες θρυσομάννες μὲ κίνδυνο νά τὸν πνίξουν.

Ἐνας τιτάνιος ἀγώνας ἔφθανε στὴν αἰσιώτερη ἔκβασί του. Ἡ πρόσκλησι αὐτοῦ τοῦ πλήθους 50.000 ἀνθρώπων μὲ κόπο ἀφάνταστο, μὲ ἀϋπνίες μὲ σπάνια ὀργάνωσι μελετημένα καὶ ὑπολογισμένα, ὡς τὴν τελευταία λεπτομέρεια, ἐπέτρεψαν ἀπὸ τὴν πρώτην κι' ὅλας ἡμέρα τὴν θριαμβευτικὴν ἐπιτυχία. Πλῆθος συνεργατῶν ἐμπνευσμένων ὑπάκουαν σ' ἓνα νεῦμα, τοῦ Προέδρου τῆς Ἑταιρείας Ἑπειρωτικῶν Μελετῶν καὶ κοντὰ σ' αὐτοὺς καὶ ἡ VIII Μεραρχία, συμπαραστάτις κοντὰ στὸν Ἑπειρωτικὸ λαό, καὶ ἡ Διοίκησι τῆς Χωροφυλακῆς καὶ αὐτὸς ὁ ἴδιος ὁ

λαὸς πειθαρχημένος καὶ φρουρὸς τῆς τάξεως καὶ τοῦ θεάματός του, τῆς γιορτῆς τοῦ τῆς Ἑπειρωτικῆς.

Ἡ Δωδώνη ἀφῆκε πίσω πιά τὴν Ἐπίδαυρο. Ἐδῶ δὲν ἐπρόκειτο περὶ τῆς ἐπιδεικτικῆς κοσμικότητος τῶν Ι.Χ. τῆς Ἀθήνας πού γεμίζουν μονοκοπανιάς αὐτὸ τὸ προάστειο σχεδὸν τῆς πρωτεύουσας, τὴν Ἐπίδαυρο, μὲ ὅλα τὰ μέσα μεταφορᾶς χερσαία καὶ θαλάσσια καὶ μὲ βεβαία τὴν ἐπιστροφήν στο Ἄστυ πρὸ τῆς 12ης νυχτερινῆς. Τὴν Ἐπίδαυρο πού οἱ πολυπρόσωποι ὀργανισμοὶ τοῦ Κράτους ἀνοιξαν τοὺς κρουνοὺς τῶν πιστώσεων γιὰ νά ἐπιτύχει.

Διήνυσαν πάνω ἀπὸ 400 χιλιομέτρα οἱ «θεωροὶ» τῆς Δωδώνης πηγαινόντας σὲ βεβαία ταλαιπωρία. Συνήντησα θεωροὺς ἀπὸ τὴν Θεσσαλονίκη, τὴν Κομοτινὴ, τὴν Κωνσταντινούπολι, τὴν Κρήτη, τὴ Σπάρτη, τὴν Κύπρο, πραγματικὸ «κοινὸ» τῶν Ἑπειρωτῶν παλινοστοῦσε στωϊκά, ἀλλὰ καὶ μὲ κρυφὴ χαρὰ στὴν Ἑπειρο, περνώντας τὴ χρυσὴ γέφυρα τῆς Δωδώνης. Καὶ ἐδῶ νομίζω ἔγκειται τὸ μέτρο τῆς ἐπιτυχίας τῆς μακροπροθέσμου αὐτῆς καταθέσεως, πού ὀνομάζεται «Ἐ ο ρ τ ἔ ς τ ῆ ς Δ ω δ ῶ ν η ς».

Ἄλλὰ ἂν εὐλόγως τὰ Δωδωναῖα συγκίνησαν ἐμᾶς τοὺς Ἑπειρωτῆς, πού οἱ χορδὲς τῆς φιλομουσίας καὶ τῆς μαθήσεως ἔχουν ἰδιαίτερη εὐαισθησία, ὄχι λιγώτερες ἦταν οἱ ἐντυπώσεις τῶν ἐπισκεπτῶν τῆς Ἑπείρου.

Στὴ Δωδώνη, μᾶς λέει ὁ Φρόντζος, τὸ κοινὸ δέθηκε ὀριστικὰ κι ἀρμονικὰ μὲ τὸ χῶρο, τὴν Ἱστορία καὶ

τήν Παράδοση. Ἐντιδρᾶ μὲ γνήσιες συγκινήσεις στὰ συγκλονιστικὰ ἐρεθίσματα τοῦ τραγικοῦ λόγου.

Ὁ μακαρίτης Αἰμίλιος Χουρμούζιος ἔγραφε στὴν «Καθημερινή» τὸ 1963:

Ἐκεῖ ἐπάνω...

Ἐκεῖ ἐπάνω, στὴν Ἡπειρο, γίνονται πράγματα ποῦ πρέπει, νομίζω, νὰ τὰ ἰδῆ τὸ Κράτος μὲ περισσότερη προσοχή καὶ μὲ στοργή ποῦ ἀκόμη λείπει, εἴτε διότι ἡ περισσότερη αὐτὴ προσοχή δὲν κατεβλήθη, εἴτε διότι οἱ Ἡπειρώται, ἄνθρωποι ὑπερήφανοι καὶ μὲ πολλές εὐθιξίες, δὲν ἠθέλησαν νὰ γίνουν στοὺς κυβερνῶντας φορτικοί. Θ' ἀρχίσω, ἀπ' ἀφορμὴ τὰ ἐφετεινὰ Δωδωναῖα, μὲ μιὰ μικρὴ — μὲ διαστάσεις πελώριες — ἱστορία: Καθὼς ἀνέβαινα νὰ ἐπισκεφθῶ τὸ νεόκτιστο τουριστικὸ περίπτερο (ἀκόμη μισοτελειωμένο, ποῦ τὸ πῆρε ὅμως στὰ δραστήρια χέρια τῆς Ἡ' Εταιρείας Ἡπειρωτικῶν Μελετῶν γιὰ νὰ τὸ συμπληρώσει) μὲ σταμάτησε ἓνας νέος ἄνθρωπος.

Ἐνας δάσκαλος μ' ἓνα σμάρι ξυπόλητα παιδιὰ...

Φτωχοντυμένος, ἀλλὰ μὲ μιὰ λάμψη στὰ μάτια — καὶ μ' ἓνα μικρὸ μαγνητόφωνο στὴν τσάντα. Γύρω του ἓνα συμπαθητικὸ σμάρι ξυπόλητα παιδιὰ, ἀγόρια καὶ κορίτσια. Ἐνα στρατιωτικὸ καμιόνι τάχε φορτῶσει ἀπὸ τὸ Ἄργυροχώρι, τὸ ἀκριτικὸ χωριὸ τῆς ἑλληνοαλβανικῆς μεθορίου, καὶ τᾶφερε ὡς τὴ Δωδώνη—

γιὰ τὸ μεγάλο πανηγύρι τῆς χρονιάς: τὶς παραστάσεις τοῦ «Ἐθνικοῦ»... Τὸ Ἄργυροχώρι ἔχει δὲν ἔχει τριακόσιους κατοίκους. Οἱ περισσότεροι χάρτες οὔτε ποῦ τὸ σημαδεύουν. Κάτω ἀπὸ τὸν ἴσκιό τῆς Νεμέρτσικα, οἱ Ἄργυροχωρίτες χαίρουνται ποῦ ὁ ἥλιος, ὅταν ξεπροβάλλει ἀπὸ ἀντίκρου, εἶναι γι' αὐτοὺς ἑλληνικός.. Μὲ σίμωσε ὁ νέος· ἦταν ὁ δάσκαλος τοῦ δημοτικοῦ Ἄργυροχωρίου καὶ τὰ παιδάκια ἦσαν οἱ μαθηταὶ του. Διαβάζει ὁ δάσκαλος αὐτὰ ποῦ γράφονται πότε - πότε ἐδῶ γιὰ τὴν ἀρχαία τραγωδία, καὶ τρία χρόνια τώρα, ἀπὸ τὸν καιρὸ

Ἄριθ. 88. — Πρροτομή Χ. Χρηστοθασιλή, στὸ Ἄλσος τῶν Ποιητῶν, στὰ Γιάννινα. (Ἀρχεῖο ΕΗΜ).

Ἄριθ. 90. — Ἀποψη κατάμεστου Θεάτρου Δωδώνης. Μπρὸς ὁ Κ. Φρόντζος καὶ ὁ Αἰμίλιος Χουρμούζιος (Αἰμ. Χ.τῆς «Καθημερινῆς» (Ἀρχεῖο ΕΗΜ)

τευμένη, παρακολουθοῦσαν αὐτὸ τὸ ἀπροσδόκητο πρελούδιο τῆς παραστάσεως πὺ σὲ λίγο θάρχιζε μὲ εὐλαβικὸ ἀκροατήριον τὸ ἀπὸ πάσης ἡπειρωτικῆς γῆς Κοινὸν Ἑπειρωτῶν...

Ἀνάμεσα σ' αὐτὸ τὸ Κοινὸν ἦταν καὶ ὁ μικρὸς θίασος τοῦ δασκάλου. Καὶ τὸ μαγνητόφωνό του — (πῶς ὁ πολιτισμὸς καὶ τὰ σύνεργά του κατορθώνουν νὰ σκαρφαλώ-

νουν κάποτε καὶ στὰ κατσάβραχα!) — κατέγραφε τοὺς σπαρακτικούς γόους τῆς Τρωαδίτισσας βασιλίσσας, ποιὸς ξέρει γιὰ ποιά μελλοντικὴν Ἐκάβη τοῦ ἀργυροχωρίτικου σκολειοῦ...

***

Ἡ μικρὴ αὐτὴ ἱστορία θὰ ἤμποροῦσε νὰ μὴν ἔχει μεγαλύτερη σημασία ἀπὸ ἓνα ἀπλὸ γραφικὸ περιστατικόν. Ἐν τούτοις, ὁ ἐπισκέπτης

Ἄριθ. 91. — Ἀπὸ τίς παραστάσεις τῆς Δωδώνης. Θάνατος Κωτσόπουλος, ὁ Πρωθιερέας τοῦ Ἑλληνικοῦ Θεάτρου.

τῆς Δωδώνης μένει ἀληθινὰ ἔκπληκτος ἔμπρὸς σ' αὐτὸν τὸν συναγερομένο τοῦ ἐνθουσιασμοῦ ποῦ προκαλοῦν οἱ παραστάσεις ἀρχαίου δράματος σὲ ἀνθρώπους ποῦ ὀλόκληρο τὸ χρόνο εἶναι κυρτωμένοι ἀπὸ τὸν βαρὺ κάματο γιὰ τὸ καθημερινὸ ψωμί. Οἱ παραστάσεις τῆς Δωδώνης διατηροῦν, πράγματι, ἓνα λαϊκὸ χαρακτήρα ποῦ δὲν νομίζω ὅτι πρόκειται ποτέ νὰ τὸν ἀποβάλουν, ὅση δὴποτε καὶ ἂν εἶναι ἡ συμμετοχὴ θεατῶν ἀπὸ τὰ ἀστικά κέντρα τῆς χώρας ἢ ἀπὸ τὸ ἐξωτερικὸ — γιατί ἡ φήμη τῶν Δωδωναίων ἀρχίζει νὰ διαπορθμεύεται πρὸς τὴν ἀντικρυνὴ ἀκτὴ, ἐνῶ, παραλλήλως, οἱ περιηγηταὶ τῆς ἐποχῆς δὲν φαίνεται ν' ἀποστέργουν τὴν ἐκδρομὴ

ἕως τὴν Ἠπειρο, προκειμένου νὰ παρακολουθήσουν τὸ ἀρχαῖο δράμα, ἔρμηνευμένο ἀπὸ ἓνα καλλιτεχνικὸν ὄργανισμὸ μὲ στερεωμένη πιά διεθνῇ ἀκτινοβολία.

(Ἀκολούθησε ἡ προβολὴ 110 εἰκόνων).

Πλένομε τὴν καρδιά μας ἀπόψε

Ἀγαπητέ μου Πρὸεδρε,

Μετὰ τὴ μικρὴ αὐτὴ γέυση τοῦ ἔργου τῆς Ἑταιρείας Ἠπειρωτικῶν Μελετῶν, τοῦ ἔργου σας θὰ ἤθελα ἐξ ὀνόματος τῆς Ἠπειρωτικῆς Ἑταιρείας, τῶν Ἑταίρων τῆς, ποῦ μέρος αὐτῶν εἶναι ἀπόψε στὴν αἴθουσα αὐτὴ, ἐξ ὀνόματος ἑλιῶν τῶν Ἠπειρωτῶν τῆς πρωτεύουσας, ποῦ ἀποτελοῦν μὲ τὸ Ἠπειρο ἀκόμα, τὴν ἐκπατρισμένη Ἠπειρο, καὶ ποῦ ἡ πληρεξουσιότητά τους εἶναι δεδομένη καὶ ἀνέκκλητη, προκειμένου γιὰ πράξεις εὐγενικῆς συμφωνίας μὲ τὰ πατρικὰ θέσιμα νὰ σᾶς ἀπονειμώμε σὲ ἐνδειξὴ τιμῆς καὶ ἀγάπης καὶ ἀναγνωρίσεως τὸ χρυσὸ μετάλλιο.

Πλένομε ὅλοι τὴν καρδιά μας ἀπόψε μὲ τὰ μῦρα τῆς Ἠπειρωτικῆς ἀγάπης.

Ἡ Ἠπειρωτικὴ Ἑταιρεία τιμᾷ καὶ γεραίρει τὴν Ἑταιρεία Ἠπειρωτικῶν Μελετῶν καὶ ἴσως ταιριάζει τὸ ὄραιο ἐκεῖνο ποίημα τοῦ Γεωργίου Δροσίνη, ποῦ ἀπευθύνεται στὸν Κωστῆ Παλαμᾶ καὶ εἶναι ταυτόχρονα ὕμνος, τῆς μετριοφροσύνης τῆς κατ' ἐξοχὴν Ἠπειρωτικῆς ἀρετῆς :

Ἐπὶ τὸ ὄραιο μὲς στὰ μεγάλα ζήτησες καὶ ἐγὼ στὰ ταπεινά καὶ ἀπορριμένα καὶ δούλεψες τὸ μπροστῆς καὶ τὸ μάρμαρο καὶ ἄφησες τὸν πηλὸ τῆς γῆς σ' ἔμένα.

Στὶς ἀλπικῆς χιονοκορφῆς ἀνέβηκες

καὶ στάθηκα στὶς λιόφωτες ραχοῦλες
ἀρχόντισσες καὶ ρήγγισες οἱ Μοῦσες σου
κι ἐμένα ψαροπούλες καὶ βοσκοῦλες.

Ἐπὶ στῆς δάφνης τ' ἀκροκλώναρα ἀπλωσες
καὶ γὼ σὲ κάθε χόρτο καὶ βοτάνι
στεφάνι! ἔχεις φορέσει ἀπὸ δαφνόφυλλα
λίγο θυμάρι τοῦ θουνοῦ μοῦ φτάνει.

Ἄντιφώνηση

τοῦ κ. Κ. Φρόντζου

Κύριε Πρόεδρε

Κύριοι Σύμβουλοι τῆς ΗΠΕΙΡΩΤΙ-
ΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ,

Ἀγαπητοὶ φίλοι,

Κύριε Πρόεδρε, εἶμαι ιδιαίτερα
συγκινημένος γιὰ τοὺς φιλόφρονες
λόγους σας, γιὰ τὴ διάκριση ποὺ
μοῦ χαρίζετε, καὶ γενικὰ γιὰ ὅλη
τὴν ἐκδήλωση ποὺ ὀργανώσατε μὲ
τόση φροντίδα. Σὰς εὐχαριστῶ ἀ-
πὸ καρδιᾶς. Εὐχαριστῶ καὶ τοὺς
ἐκλεκτοὺς προσκεκλημένους ποὺ
ἀνταποκρίθηκαν στὴν πρόσκλησή
σας καὶ παρακαλῶ νὰ πιστέψετε
πὼς ἡ σημερινὴ μέρα μοῦ χάρισε
μιὰ ἀπὸ τὶς μεγαλύτερες συγκινή-
σεις τῆς ζωῆς μου.

Θὰ μοῦ ἐπιτρέψετε ὅμως νὰ ση-
μειώσω ὅτι αὐτὴ τὴ στιγμή τιμᾶτε
καὶ καταξιώνετε στὸ πρόσωπό μου
τὸ ἔργο τῆς Ἐταιρείας Ἡπειρωτι-
κῶν Μελετῶν. Θέλω νὰ πιστέψετε
πὼς ἂν ἀποδέχτηκα τὴν ὀργάνω-
ση αὐτῆς τῆς ἐκδήλωσης, εἶναι γιὰ-
τὶ ἀναλογίστηκα τὸ χρέος ἀπέναν-
τι στὸ Ἴδρυμα αὐτό, χρέος ποὺ
προσδιορίζει τὴ στάση μου στὴ
ζωὴ καὶ τὸ ὁποῖο κατευθύνει πάν-
τα καὶ τὶς ἐνέργειές μου. Τὸ νὰ ἀ-

φιερώνεται κανεὶς σ' ἓνα ἔργο, ὅ-
πως αὐτὸ τῆς Ἐταιρείας Ἡπειρω-
τικῶν Μελετῶν, θεωρῶ ὅτι ἀποτε-
λεῖ μιὰ ἀπὸ τὶς καλύτερες στρα-
τεύσεις στὴ ζωὴ ἐνὸς Ἡπειρώτη.
Σὰς μιλῶ ἀπὸ τὸ περίσσευμα τῆς
καρδιᾶς μου, μὲ τὴν πολύμοχθη
καὶ πολύχρονη ἐμπειρία μιᾶς εἰκο-
σιπενταετίας, καὶ σὰς διαβεβαιώ-
νω πὼς ἡ θητεία μου καὶ ἡ ὀλο-
κληρωτικὴ ἀφιέρωσή μου στὴν ἐπι-
τυχία σκοπῶν ποὺ στοχεύουν στὴν
ἀξιολόγηση κι ἀξιοποίηση τοῦ Ἡ-
πειρωτικοῦ χώρου, στάθηκε ἡ ὡ-
ραιότερη ἀπασχόληση τῆς ζωῆς
μου. Ἀπαίτησε, βέβαια, καὶ ἀπαι-
τεῖ πολὺ μόχθο καὶ φροντίδες ποὺ
φθείρουν κάποτε τὴν ἀνθρώπινη
ἀντοχή, καθημερινὴ πάλη γιὰ νὰ
σημειωθεῖ ἓνα ἀκόμη βῆμα πρὸς
τὰ μπρός, περισσότερη ἐξασφάλι-
ση ὅσων ἔχουν γίνει, δημιουργία κι
ἄλλων προσβάσεων γιὰ τὸ μέλλον,
ἔτσι ποὺ νὰ συνεχιστεῖ ἀπρόσκοπτα
ἡ Ἡπειρωτικὴ παράδοση, νὰ γίνει
βίωμα γιὰ τοὺς μεταγενέστερους
καὶ κίνητρο γιὰ δράση.

Εὐχαριστῶ καὶ πάλι τὸν κ. Πρό-
εδρο καὶ τοὺς ἀγαπητοὺς συμβού-
λους τῆς ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗΣ ΕΤΑΙ-
ΡΕΙΑΣ, τοὺς συναυλίτες τοῦ Ἡπει-
ρωτισμοῦ, οἱ ὁποῖοι μὲ τὸ ἔργο τους
συνεχίζουν τὴ λαμπρὴ παράδοση ἐ-
νὸς Ἰδρύματος, ποὺ ἔχει ἐπωμιστεῖ
τόσες εὐθύνες ἀπέναντι τοῦ ἀπόδη-
μου Ἡπειρωτισμοῦ καὶ ποὺ συμ-
βάλλει τὰ μέγιστα στὴ κοινὴ πρό-
σπάθεια γιὰ τὴ συνέχιση τῆς παρά-
δοσης, μὲ γνώμονα πάντα τὴν Ἡ-
πειρωτικὴ ἀρετὴ. Τοὺς εὐχαριστῶ
ἀκόμη, γιὰτὶ μὲ τὴν εὐκαιρία τῆς ἀ-

ΤΟ ΕΚΔΟΤΙΚΟ ΕΡΓΟ ΤΗΣ Ε.Η.Μ.

1. Κ. Θ. Δημαρά : 'Η λογιοςύνη τῶν Ἡπειρωτῶν, λόγος ἐπιμνημόσυνος στὰ Ἀποκαλυπτήρια τῆς προτομῆς τοῦ Π. Ἀραβαντινοῦ, Ἰωάννινα 1960, σελ. 18 δρ. 50

2. Κρυστάλλης : Ἡ τελετὴ τῶν Ἀποκαλυπτηρίων τῆς προτομῆς του, προσφώνησις Κων. Φρόντζου, ἑμίλια Μιχ. Περάνθη, Ἰωάννινα 1960, σελ. 128 δρχ. 50.

3. Νικολάου Β. Τωμαδάκη : Οἱ λόγοι τοῦ Δεσποτάτου τῆς Ἡπείρου, Ἰωάννινα 1960, σελ. 19 δρχ. 30.

4. Παναγιώτου Ἀραβαντινοῦ : Βιογραφικὴ συλλογὴ λογίων τῆς Τουρκοκρατίας, εἰσαγωγή - ἐπιμέλεια Κ. Θ. Δημαρά, Ἰωάννινα 1960, σελ. 249 δρχ. 300.

5. Μιχαὴλ Ν. Μπάη : Σπήλαια Περσάματες Ἰωαννίνων, Ἰωάννινα 1961, σελ. 16 δρχ. 50.

6. Δημ. Εὐαγγελίδη : Οἱ ἀρχαῖοι κάτοικοι τῆς Ἡπείρου καὶ ἄλλα μελετήματα, Ἰωάννινα 1962, σελ. 77 δρχ. 300.

7. Ἐρας Α. Βρανούση : Κοσμοσκόρτης ὁ ἔξ Ἀρβάνων, σχόλιον εἰς χωρίον τῆς Ἄννης Κομνηνῆς, Ἰωάννινα 1962, σελ. 29, δρχ. 30.

8. Α. Ι. Βρανούση : Χρονικά τῆς Μεσαιωνικῆς καὶ Τουρκοκρατούμενης Ἡπεί-

ρου, ἐκδόσεις καὶ χειρόγραφα, Ἰωάννινα 1962, σελ. 227 δρχ. 500.

9. Ι. Μ. Παναγιωτόπουλου : Ζαλοκώστας ὁ ἄνθρωπος καὶ ὁ ποιητής, Ἰωάννινα 1962, σελ. 20 δρχ. 50.

10. Χρ. Χρηστοδασίλη : Ἡπειρωτικὰ Παραμύθια, Ἰωάννινα 1973, σελ. 158, δρχ. 150.

11. Ντίνου Κονόμου : Ἡπειρώτες τῆ Ζάκυνθο, Ἰωάννινα 1964, σελ. 72 δρ. 100

12. Κοσμᾶ Θεσπρωτοῦ καὶ Ἀθανασίου Ψαλίδου : Γεωγραφία Ἀλβανίας καὶ Ἡπείρου ἐκ νεωτάτου χειρογράφου τοῦ Κοσμᾶ Θεσπρωτοῦ τοπογραφικὰ σχεδιαγραφήματα καὶ γεωγραφικοὺς χάρτες τοῦ ἰδίου, προλεγόμενα καὶ σημειώσεις Ἀθαν. Χ. Παπαχαρίση, Ἰωάννινα 1964, σελ. 125 δρχ. 300.

πονομῆς τῆς σημερινῆς διάκρισης, προβλήθηκε γιὰ μιὰ φορὰ τὸ ἔργο τῆς Ἐταιρείας Ἡπειρωτικῶν Μελετῶν καὶ τοῦ Ἰδρύματος Μελετῶν Ἴονίου καὶ Ἀδριατικοῦ Χώρου, ποῦ παρὰ τὰ λίγα χρόνια τῆς ζωῆς του ἔχει προσφέρει ἀρκετὰ γιὰ τὴν Ἡπειρο.

Σὰς εὐχαριστῶ

ΔΗΜ. ΕΥΑΓΓΕΛΙΔΗ
(1886-1959)

ΟΙ ΑΡΧΑΙΟΙ ΚΑΤΟΙΚΟΙ
ΤΗΣ ΗΠΕΙΡΟΥ

ΚΑΙ ΑΛΛΑ ΜΕΛΕΤΗΜΑΤΑ

Ἐκδόσεις
ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ
ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΩΝ
ΜΕΛΕΤΩΝ
Ἰωάννινα
1962

ΧΡ. ΧΡΗΣΤΟΒΑΣΙΑΗ

Η ΠΕΙΡΩΤΙΚΑ ΠΑΡΑΜΥΘΙΑ

Ἐκδόσεις
ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ
ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΩΝ
ΜΕΛΕΤΩΝ
Ἰωάννινα
1963

13. Εὐαγγέλου Ἀθ. Μπόγνα : Τὰ γλωσσικά ἰδιώματα τῆς Ἠπείρου (Βορείου, Κεντρικῆς καὶ Νοτίου) Τόμος Α', Ἰωάννινα 1964, σελ. 460, Τόμος Β', Ἰωάννινα 1966, σελ. 263 ὄρχ. 500.

14. Δημ. Στ. Σαλαμάνγα: Περίπατοι στὰ Γιάννινα, Ἱστορικά - Λαογραφικά σημειώματα, Ἰωάννινα 1965 (ἔξαντλήθηκε) ὄρχ. 150.

15. GIUSEPPE SCHIRO: Τὸ Χρονικὸ τῶν Τόκκων, Τὰ Ἰωάννινα κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΕ' αἰῶνος, Ἰωάννινα 1965, σελ. 42 ὄρχ. 50.

16. Ἰωάννου Λαμπρίδου: Ἠπειρωτικά Ἀγαθοεργήματα καὶ ἄλλα δημοσιεύματα (Ζαγορσιακὰ — 1980, διάφοροι λόγοι κ. τ.λ.), Τόμος Α', Ἰωάννινα 1971, Ἠπειρωτικά Μελετήματα, Ἰωάννινα — Ἀλῆ Πασῆς — Κούρεντα καὶ Τσαρκοβίτσα — Κατσανοχώρια — Μαλακάσι — Ἱερά Σκη-

νώματα — Πωγώνι — Ζαγόρι — Σούλι, Τεύχη 1—10, Τόμος Β', Ἰωάννινα 1971. Καὶ οἱ δύο Τόμοι: σελ. 1477, ὄρχ. 1000.

17. Γεωργίου Γαζῆ: Λεξικὸν τῆς Ἐπαναστάσεως καὶ ἄλλα ἔργα, Ἱστορικαὶ σημειώσεις εἰς τὸ λεξικὸν Ν. Πατσέλη, Ἐκδοτικὴ Ἐπιμέλεια Α. Βρανούση, Ἰωάννινα 1971, σελ. 459, ὄρχ. 400.

18. Δημ. Τ. Νότη Μπότσαρη: Μάρκος Μπότσαρης, ὁ ἀετὸς τοῦ Σουλίου, Ἰωάννινα 1973, σελ. 87, ὄρχ. 100.

19. Ἐλευθερίας Ι. Νικολαΐδου: Τὸ ἀρχεῖο Λάππα καὶ Ἀντιγόνης Τζαβέλλα (1912—1913) καὶ ἡ ἀπελευθέρωσις τῶν Ἰωαννίνων, Ἰωάννινα 1975, σελ. 121, ὄρχ. 250.

20. G. CHANTEPLEURE: Τὰ Ἰωάννινα πολιορκημένα, Μετάφρασις Γ. Τσοκοπούλου, Ἰωάννινα 1975, σ. 158, ὄρχ. 250.

21. Ἀθηναγόρας Οἰκουμενικὸς Πατρι-

ΙΩΑΝΝΟΥ ΛΑΜΠΡΙΔΟΥ
(1839 - 1891)

Β'

Η ΠΕΙΡΩΤΙΚΑ ΜΕΛΕΤΗΜΑΤΑ

ΙΩΑΝΝΙΝΑ — ΑΛΗ ΠΑΣΗΣ — ΚΟΥΡΕΝΤΑ ΚΑΙ ΤΣΑΡΚΟΒΙΤΣΑ
ΚΑΤΣΑΝΟΧΩΡΙΑ — ΜΑΛΑΚΑΣΙ — ΙΕΡΑ ΕΚΚΗΣΙΩΜΑΤΑ
ΠΩΓΩΝΙ — ΖΑΓΟΡΙ — ΣΟΥΛΙ

ΤΕΥΧΗ 1 - 10

Ἐκδόσεις
ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ
ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΩΝ
ΜΕΛΕΤΩΝ
Ἰωάννινα
1971

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΙΔΡΥΜΑΤΟΣ ΙΟΝΙΟΥ & ΑΔΡΙΑΤΙΚΟΥ ΧΩΡΟΥ

1. Ἐλευθερίας I. Νικολαΐδου: Ξένες προπαγάνδες καὶ Ἐθνικὴ Ἀλβανικὴ κίνηση στὶς Μητροπολιτικὲς ἐπαρχίες Δυρραχίου καὶ Βελεγράδων κατὰ τὰ τέλη τοῦ 19ου καὶ τὶς ἀρχές τοῦ 20οῦ αἰῶνα, Ἰωάννινα 1978, σελ. 416, δρχ. 400.

ἀρχης: Ἐπιμέλεια Ἰωάννου Θ. Ἀναστασίου, βραβεῖον Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν, Ἰωάννινα 1976 σελ. 543, δρχ. 700.

22. Δημητρίου Φ. Καρατζένη: Γῶγος Μπακόλας, ὁ ἀδάμαστος ὄπλαρχηγὸς τοῦ '21, Ἰωάννινα 1978, σελ. 121, δρχ. 200.

23. Ἡπειρωτικὸ Ἡμερολόγιο 1979, σ. 427, δρχ. 400.

24. Ἡπειρωτικὸ Ἡμερολόγιο 1980, σ. 439, δρχ. 400.

2. Ἀποστόλου Ἀθ. Γλαβίνα: Τὸ αὐτοκέφαλον τῆς ἐν Ἀλβανίᾳ, Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας ἐπὶ τῇ θάσει: ἀνεκδότων ἐγγράφων, Ἰωάννινα 1972, σελ. 446, δρχ. 400.

3. Ἰωάννου Α. Βάρτζου: Δυτικὴ πολιτικὴ τῶν Ἀθηνῶν κατὰ τὸν πέμπτον π.Χ. αἰῶνα, Ἰωάννινα 1978, σελ. 83, δρχ. 200.

4. Ἀλκιβιάδης Γ. Χαραλαμπίδης: Συμβολὴ εἰς τὴν μελέτη τῆς Ἑφτανησιώτικης Ζωγραφικῆς τοῦ 18ου καὶ 19ου αἰῶνα, Ἰωάννινα 1978, σελ. 116 καὶ εἰκ. 135, δρχ. 300.

5. Ἐλευθερίας I. Νικολαΐδου: Οἱ Κρυπτοχριστιανοὶ τῆς Σπαθίας (Ἀρχές 18ου αἰ. — 1912) Ἰωάννινα 1974, σελ. 584, δρχ. 500.

6. Θεοπίστης Λίβα - Ξανθάκη: Οἱ τοιχογραφίες τῆς Μονῆς Ντίλιου, Ἰωάννινα 1978, σελ. 116 καὶ εἰκ. 90, δρχ. 400.

ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

ΑΘΗΝΑΓΟΡΑΣ Α'
ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΣ ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ
Ο ΗΠΕΙΡΩΤΗΣ

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ
ΙΩΑΝ. Ε. ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ
ΒΑΘΜΗΤΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ
ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΩΝ
ΜΕΛΕΤΩΝ
Ἰωάννινα
1975

ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ
ΙΔΡΥΜΑ ΜΕΛΕΤΩΝ ΙΟΝΙΟΥ ΚΑΙ ΑΔΡΙΑΤΙΚΟΥ ΧΩΡΟΥ 5

ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ Ι. ΝΙΚΟΛΑΪΔΟΥ

ΟΙ ΚΡΥΠΤΟΧΡΙΣΤΙΑΝΟΙ ΤΗΣ ΣΠΑΘΙΑΣ
(Ἀρχές 18ου αἰ. — 1912)

ΔΙΔΑΚΤΟΡΙΚΗ ΔΙΔΡΤΙΔΗ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΙΜΙΑΣ

Ἰωάννινα
1979

Ὁ θησαυρὸς τῶν Ζωσιμάδων θησαυρὸς τοῦ "Ἐθνους Τὶ σώζεται σήμερα ἀπὸ τὰ 86 κιλὰ τοῦ θησαυροῦ τῶν νομισμάτων; Τὸ "Ἔθνος ἤθελε νὰ ξέρει

Τῶν κυρίων Στάθη Λαμπρίδη καὶ Μάνθου Οἰκονόμου

Στὰ ὑπ' ἀριθ. 42 καὶ 43 τεύχη — Μάρτιος καὶ Ἀπρίλιος 1980 — τῆς «Ἡπειρωτ. Ἑταιρείας» ἀναφερθήκαμε στὴν Ἀδελφότητα τῶν Ζωσιμάδων καὶ μὲ μεπάλῃ συντομία καταγράψαμε τὴν προσφορά τους στὸ "Ἔθνος γενικώτερα, εἰδικώτερα στὰ προσφιλῆ τους Γιάννινα. Ἐπιμείναμε νὰ κάνουμε γνωστὲς τὶς δύο διαθήκες τοῦ Ν. Ζωσιμᾶ, ποὺ ἐνεργοῦσε γιὰ λογαριασμὸ τῆς ἑξαμελοῦς Ἀδελφότητας.

Θὰ ἦταν ὥστόσο ἐλλιπὴς κατὰ πολὺ ἡ καταγραφή τῶν παροχῶν καὶ τῆς προσφορᾶς τῶν μεγαλωνύμων ἀδελφῶν Ζωσιμάδων, ἂν δὲν συμπληρώναμε τὸ ἀφιέρωμά μας καὶ μὲ μία ἄλλη δωρεὰ στὸ "Ἔθνος μας, ποὺ εἶναι ἀπροσμέτρητης ἀξίας. Γιὰ τὴ δωρεὰ αὐτὴ γράφει ὁ Ἄν. Γούδας: «Ἐν ἑκ τῶν μεγαλυτέρων εὐεργετημάτων, ἐξ ὧσων ἔπραξαν οἱ Ζωσιμάδαι, οὐ μόνον ὑπὲρ τῆς ἱστορίας καὶ τῆς φιλολογίας τῆς Ἑλλάδος, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ ἐκείνων παντός τοῦ πεπολιτισμένου κόσμου, εἶναι ἡ πλουσιωτέρα πολλῶν ἄλλων συλλογῆ νομισματικῆς ὕλης ἢ τὸ λεγόμενον νομισματικὸν μρυσεῖον, ὅπερ ὁ Νικ. Ζωσιμᾶ» ζῶν ἐδωρήσατο, εἰς τὸ "Ἔθνος».

Τὸ κειμήλιον γράφει ἡ ἐφημερίδα «Αἰῶν» εἶναι πολὺτιμον, ἐκτιμᾶται ὑπὲρ τὸ ἑκατομμύριον δραχμῶν.

Γιὰ τὴ συλλογὴ αὐτὴ θὰ δώσουμε μερικὰ στοιχεῖα, ὅπως τὰ πῆραμε ἀπὸ τὴν ἀναφερόμενη ἐφημερίδα «Αἰῶν» τῆς ἐποχῆς τοῦ Ν. Ζωσιμᾶ καὶ πολὺ λίγα ἄλλα ποὺ σημειώσαμε ἀπὸ τὸν κατάλογο τοῦ θησαυροῦ τῶν Ζωσιμάδων, ὅπως τὸν ἔχει καταγράψει ὁ νομισματολόγος ἀείμνηστος Ι. Ν. Σβορώνος καὶ θρίσκεται στὸ Νομισματικὸ Μουσεῖο τῶν Ἀθηνῶν.

Θὰ προτάξουμε ὅμως ἓνα ἀπόσπασμα ἀξιομνημόνευτο ἀπὸ τὴν ἴδια ἐφημερίδα «Αἰῶν», ποὺ πρέπει νὰ προέρχεται ἀπὸ τὴ γραφίδα τοῦ διευθυντοῦ τῆς Ι. Φιλήμονα, ὅταν ἔφθασε στὴν Ἀθήνα τὸ ἄγγελμα γιὰ τὸ θάνατο τοῦ τελευταίου ἀπὸ τοὺς ἀδελφοὺς Ζωσιμάδες Νικολάου.

Αἰὼν ἑτοῦς Δ

Τετάρτη 1 Ἀπριλίου 1842

ΟΙ ΕΥΕΡΓΕΤΑΙ ΖΩΣΙΜΑΔΑΙ

Ἑλλάς! Ποῖος περιζωννύει ἤδη τὴν γῆν σου ὠκεανὸς πένθους! Πατρίς! Ποῖος τῶν ζωηροτέρων

ἐλπίδων σου ἀστὴρ ἔδυσε πλέον!
Συμπολίται! Ποίαν ἔστερήθητε εὐ-
σεβείας, πατριωτισμοῦ καὶ ἀγαθο-
εργίας πρωτότυπον Ἀδελφότητα!
Ἡμέρα ἀπαρηγορήτου λύπης ἀνέ-
τειλε ἡ 27 Μαρτίου, καθ' ἣν πρῶ-
τοι ἴσως ἐλάβομεν τὴν ἀκόλουθον
ἀπὸ 24 Φεβρουαρίου 1842, ἔγγρα-
φον εἶδησιν ἐκ τῆς Νίζνης: Ο ΝΙ-
ΚΟΛΑΟΣ ΖΩΣΙΜΑΣ ἔπαυσε τοῦ
ζῆν τῇ 16 τοῦ τρέχοντος «Φεβρουα-
ρίου» ὥρα δεκάτῃ πρὸ μεσημβρί-
ας. Εἰς τὴν ζωὴν δὲν ὑπάρχει πλέ-
ον ὁ εὐεργέτης τοῦ Ἔθνους, τῶν
πτωχῶν ὁ πατήρ, ὁ κηδεμὼν τῶν ἐν
φυλακαῖς καὶ ἀνάγκαις. Ἰωάννινα,
Ἑλλάς, ὁ κόσμος ὄλος θρηνήσατε
εἰς τὴν παντελῆ ἤδη ἔλλειψιν τῆς πε-
ριωνύμου ΖΩΣΙΜΑΙΑΣ ΑΔΕΛΦΟ-
ΤΗΤΟΣ, καὶ μὲ δακρύνοντας ὀφθαλ-
μοὺς ἀκενώτου εὐγνωμοσύνης εὐ-
χήθητε ὑπὲρ τῆς μακαρίας ψυχῆς
τοῦ ΝΙΚΟΛΑΟΥ!... Ἀστραπηδὸν
κοινωθείσης τῆς εἰδήσεως ταύτης, ἡ
καρδία ὄλων ἐπλήγη, μνημόσουνον
δὲ κοινὸν τῆς πόλεως ἀπεφασίσθη,
διὰ τὴν καταθέσιν πᾶς τις πενθηφο-
ρῶν τὸν φόρον τῶν δακρῦων καὶ τῆς
εὐγνωμοσύνης του εἰς τὸν θωμὸν
τῆς αἰωνιότητος καὶ τῆς δικαιοσύ-
νης».

Ἄς ἰδοῦμε τώρα πῶς περιγρά-
φεται ἡ νομισματικὴ συλλογὴ, ποὺ
δωρήθηκε στὸ Ἔθνος ἀπὸ τὸ Νι-
κόλαο Ζωσιμᾶ.

Γράφει ἡ ἔφημερίδα «Αἰὼν» ἡμε-
ρομηνία 19.11.1843:

ΤΟ ΚΕΙΜΗΛΙΟΝ
ΤΩΝ ΖΩΣΙΜΑΔΩΝ
«Ὁ ἐπόμενος κατάλογος πολυτί-

μων νομισμάτων καὶ ἄλλων κειμη-
λίων δωρηθέντων εἰς τὴν Ἑλλάδα
παρὰ τῆς αἰοιδίμου Ζωσιμαίας Ἀ-
δελφότητος, νεωστὶ εὐρεθεὶς ἐν τῇ
Γραμματεῖα τῆς δημοσίας ἐκπαι-
δεύσεως δημοσιεύεται σήμερον πρὸς
γνώσιν τῶν Ἑλλήνων καὶ εὐλογίαν
τῶν τοῦ Ἔθνους Εὐεργετῶν. Ἦδη
θέλει ἐτοιμασθῆ εἰς τὴν βιβλιοθήκην
τοῦ Πανεπιστημίου τόπος ἀσφαλῆς,
ὅπου θέλει μετακομισθῆ τὸ περιέ-
χον πάντα ταῦτα κιβώτιον κείμενον
πρὸς τὸ παρὸν εἰς τὸ Κεντρικὸν τῆς
Κυβερνήσεως Ταμεῖον καὶ τὰ δωρή-
ματα θέλουσιν ἐκτεθῆ εἰς ὄψιν πάν-
των καὶ θέλουσι φυλάττεσθαι ἐκεῖ
μετὰ πάσης ἐπιμελείας.

ΤΟ ΙΔΙΟΧΕΙΡΟΝ ΚΕΙΜΕΝΟΝ ΤΟΥ ΑΟΙΔΙΜΟΥ ΖΩΣΙΜΑ ΓΙΑ ΤΟ ΘΗΣΑΥΡΟ ΤΟΥ

Ἀντίγραφον τοῦ Συνοπτικοῦ κα-
ταλόγου τοῦ νομισματικοῦ ταμεῖου
τῆς Ζωσιμαίας Ἀδελφότητος ἐκτε-
θειμένου μετὰ καὶ ἄλλων τινῶν κει-
μηλίων, ἐν τινι σιδηρῷ κιβώτιῳ ἐ-
σφραγισμένῳ εἰς παρακαταθήκην
τῷ Κυρίῳ Ἀναστασίῳ Γοργόλη, ἄ-
τινα πάντα πόθῳ τῷ ὑπὲρ πατρίδος
ἡ αὐτὴ ἀδελφότης ἀφιεροῖ τῇ Ἑλ-
λάδι, ὅπως κατὰ τὸν ἐν τῇ διαθήκῃ
μου διωρισμένον καιρὸν παραδοθῶ-
σι πρὸς ὄντινα διορίσῃ ἐνταῦθα ἡ Σε-
βαστὴ τῆς Ἑλλάδος Διοίκησις, ἵ-
να μετακομισθέντα κατατεθῶσιν ἐν
τῷ μουσεῖῳ τῆς πόλεως, ἧτις κα-
τασταθῆ πρωτεύουσα τῆς αὐτῆς
Διοικήσεως.

Ἐν Μόσχᾳ 1829 Ἰουλίου 25
ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΖΩΣΙΜΑΣ

Μεδάλια καὶ νομίσματα χρυσᾶ

Σακκούλια	Ἀριθμὸς	Ζύγιον
1 περιέχον μεδάλια καὶ νομίσματα χρυσᾶ Ρωσσίας τοῦ Βασιλέως Μιχαήλ τοῦ Θεοδωρίδου	7	πουτ - Φουντ - Ζολοτ
Πέτρου τοῦ Μεγάλου	29	
κ.λ. σύνολο	210	
2 Μεδάλια καὶ νομίσματα χρυσᾶ, ἦτοι Ἑλλήνων διάφορα	90	
Αὐτοκρατόρων Ρώμης	50	
κ.λ. σύνολο	548	
	758	23 51

Τὰ ἄνωθεν δύο σακκούλια ἐμπεριέχουν μεδάλια καὶ νομίσματα χρυσᾶ τὸν ἀριθμὸν ἑπτακόσια πενήκοντα ὀκτῶ ζυγίζοντα μετὰ τῶν σακκούλιων Ρωσικὰ φούντια εἴκοσι τέσσερα καὶ ζολοτνίκια πενήκοντα ἓν.

Μεδάλια καὶ νομίσματα ἀργυρᾶ.

1. Περιέχον ἀρχαῖα νομίσματα, ἦτοι βασιλέων Μακεδονίας, Φιλίππου, Ἀλεξάνδρου τοῦ Μεγάλου καὶ Λυσιμάχου 398.

2. Περιέχον ἀρχαῖα νομίσματα, ἦτοι Ἀθηναίων, Μακεδόνων, Κορινθίων, Ἀχαιῶν, Βοιωτῶν, Θασίων καὶ ἄλλων νήσων ἑλληνικῶν, πόλεων Ἀσίας Ἑλληνικῶν, Σικελίας, Βασιλέων Θράκης, Βοσπόρου

1082
Σύνολο ἀργυρῶν νομισμάτων
8162

Καὶ οὕτω τὰ ἄνωθεν δεκαεννέα σακκούλια καὶ αἱ πέντε θῆκαι ἐμπεριέχουσι μεδάλια καὶ νομίσματα ἀργυρᾶ τὸν ἀριθμὸν ὀκτῶ χιλιάδας

ἑκατὸν ἐξήκοντα δύο, ἐξ ὧν τετρακόσια δέκα εἶναι χάλκινα, ζυγίζοντα μετὰ τῶν σακκούλιων καὶ θηκῶν ὡς ἄνωθεν Ρωσικὰ πούτια ἕξ, φούντια 12 καὶ ζολοτνίκια πέντε.

Νομίσματα Χάλκινα

1. Περιέχον νομίσματα αὐτοκρατόρων Ρώμης 1600
κ.λ.

Σύνολο χαλκίνων νομισμάτων 8102

Καὶ οὕτω τὰ ἄνωθεν ἑπτὰ σακκούλια ἐμπεριέχουσι νομίσματα χάλκινα τὸν ἀριθμὸν ὀκτῶ χιλιάδας ἑκατὸν δύο, ζυγίζοντα μετὰ τῶν σακκούλιων Ρωσικὰ πούντια τρία, φούντια εἰκοσιοκτῶ καὶ ζολοτνίκια τριάκοντα ἑπτὰ.

Καταγραφή τῶν ἐν τῷ δετῷ κιθωτίῳ κειμηλίων, συναριθμουμένων τῷ Νομισματικῷ Ταμείῳ.

2. ἦτοι δύο σπυρία μαργαριταρίου, ὧν τὸ ἓν εἶναι θεβλαμμένον, ἐντεθειμένα ἐν ὀστράκῳ ἐχίνος θα-

λασσίου ἔνδον κουτίου ἀργυροῦ ἐν-
τεθειμένου ἐν κιβωτίῳ ἀργυρῷ, πε-
ποικιλμένῳ πολυειδέσι λίθοις.

1. ἦτοι ἓνας σταυρὸς χρυσοκόλ-
λητος μὲ ἔνδεκα μαργαριτάρια

1. ἦτοι μία, ταμπαμκερίτζα χρυσῆ
μετὰ μουσικοῦ ἔνδοθεν ὄργάνου ἐπὶ
τῆς ὁποίας μορφή πιθήκου ἐκ μαρ-
γαρίτων συντεθειμένου

1. ἦτοι ἓν μαργαριτάρι ἐν εἴδει
γλαυκὸς

1. ἦτοι ἓν μαργαριτάρι ἐν εἴδει
χειρὸς

1. ἦτοι ἓν καμένον ἐκ λίθου σαρ-
δονικοῦ ἐρυθροῦ, φέροντος τὴν μορ-
φήν τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου, χρυ-
σοκόλλητον καὶ μὲ μπριλαντάκια.

1. ἦτοι ἓν δακτύλιον χρυσοκόλλη-
τον πεποικιλμένον μὲ μπριλάντια,
φέρον ἐν μέσῳ τὰ ἀρκτικά γράμ-
μάτα τοῦ σεβαστοῦ ὀνόματος Νικο-
λάου Παυλίδου τοῦ Α. Αὐτοκράτο-
ρος πασῶν τῶν Ρωσσιῶν.

9. ἦτοι ἑννέα δακτύλια χρυσοκόλ-
λητα μὲ ἀντίκαις διαφόρους
κ.λ.

Ἐ π ρ ο σ ε τ ἔ θ η σ α ν

1. Ἦτοι ἓν σακκούλιον ὑπὸ τὸ Ν.
20 ἐμπεριέχον νομίσματα καὶ μεδά-
λια Ρωσσίας, Γερμανίας καὶ τῆς
ἄλλης Εὐρώπης, μεγάλα, μεσαῖα
καὶ μικρὰ τὸν ἀριθμὸν 820, ἦτοι ὀκ-
τακόσια δέκα, ζυγίζοντα ὁμοῦ μὲ
τὸ σακκούλιον φούντια δεκαοκτῶ
καὶ ζολοτνίκια ἕξ.

Ἐ ν κ ο υ τ ῖ ο ν ἔ μ π ε ρ ι ἔ χ ο ν
τ ἄ κ ἄ τ ω θ ε ν .

1. ἦτοι ἓν κοράλλιον δουλευμένον
παριστάνον τὴν Θεοτόκον ἐπὶ δύο
Χερουβείμ.

1. ἦτοι ἓν ὁμοίως ἐν σχήματι γυ-
ναικὸς

1. ἦτοι ἓν ὁμοίως ἐν σχήματι δρᾶ-
κοντος

1. ἦτοι ἓν ὁμοίως ἐν σχήματι κυ-
νὸς τρέχοντος

1. ἦτοι ἓν ὁμοίως ἐν σχήματι χει-
ρὸς κρατούσης ἄνθος

1. ἦτοι ἓν ὁμοίως μικρότερον

1. ἦτοι ἓν ὁμοίως ἐν σχήματι πυ-
ροβόλου (πιστολίου)

ὑπογ. Νικόλαος Ζωσιμᾶς

Αὐτὸς εἶναι ὁ θησαυρὸς πολὺ συ-
νοπτικῶς καταγραμμένος ἀπὸ τὸν ἴ-
διο Νικ. Ζωσιμᾶ γιὰ νὰ παραδοθῆ
στὸ Ἑλληνικὸ Ἔθνος.

Εἶναι δηλ. ὁ θησαυρὸς σὲ νομί-
σματα καὶ τῶν τριῶν ἀποχρώσεων
(17832) δεκαεπτὰ χιλιάδες ὀκτακό-
σια τριάντα δύο.

Σ' αὐτὸν προστίθενται ἄλλα πολὺ-
τιμα κοσμήματα. Γιὰ ἓνα μαργαρι-
τάρι ἀπ' αὐτὰ ὁ Γούδας ἀναφέρει
ὅτι εἶναι σπάνιο, ἴσως τὸ μοναδικὸ
στὸν κόσμον.

Πότε μεταφέρθηκε ὁ θησαυρὸς
στὴν Ἑλλάδα δὲν διευκρινίζεται.
Ἦταν ὡστόσο ἀποτεθειμένος στὴν
ἀποθήκη τοῦ Δημοσίου Ταμείου.

Φ θ ἄ ν ο υ μ ε σ τ ἠ χ ρ ο ν ι ἄ
1857

Νὰ πῶς καταχωρίζεται τὸ ἀνοι-
γμα τοῦ κιβωτίου μὲ τὰ νομίσματα
καὶ τὰ κοσμήματα στὴν ἴδια ἐφη-
μερίδα, τὸν Αἰῶνα.

«Πρὸς ἐκτέλεσιν τοῦ ὑπὸ ἡμερομη-
νίαν 4 Ν)θρίου Β.Δ., δι' οὗ διατά-
χθη, ἵνα ἐκ τοῦ ἐν τῇ ἀποθήκῃ τοῦ
Δημοσίου Ταμείου εὑρισκομένου κι

θωτίου τοῦ περιέχοντος τὴν Ζωσιμαίαν Συλλογὴν νομισμάτων καὶ διαφόρων πολυτίμων πραγμάτων, ἐξαχθῶσι τὰ ἀρχαῖα ἑλληνικά, ρωμαϊκὰ καὶ βυζαντινὰ νομίσματα καὶ καταταχθῶσι ταῦτα ἐπιστημονικῶς ἐν τῇ νεωστὶ ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ συσταθείσῃ Νομισματικῇ Συλλογῇ, ὑπὸ διακριτικὸν σημεῖον Ζ καὶ κατὰ συνέπειαν τοῦ ὑπ' ἀριθ. πρωτ. 7162) Διεκπ. 3700 ἐγγράφου τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως, συνελθόντες ἐν τῷ Καταστήματι τοῦ Κεντρικοῦ Ταμείου ὁ ὑποφαινόμενος Δ. Λεβίδης, Διευθυντὴς τοῦ Γενικοῦ Λογιστηρίου, Κ. Χρυσούλης, Γενικὸς Ταμίας, Δ. Σ. Μαυροκορδάτος, τμηματάρχης τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως καὶ Γ. Κ. Τυπάλδος, ἔφορος τῆς Δημοσίας Βιβλιοθήκης καὶ τῆς Νομισματικῆς Συλλογῆς, ἤνοιξαν τὸ εἰρημένον κιθώτιον, καὶ ὀδηγὸν ἔχοντες τὸ παρά τοῦ Νικολάου Ζωσιμᾶ ὑπογεγραμμένον καὶ παρά τῷ ὑπουργεῖῳ Ἐκκλησιαστικῶν εὑρισκόμενον ἀντίγραφον τοῦ ἐν τῷ κιθώτιῳ καταλόγου τῆς Συλλογῆς ἐξήγαγον τοὺς περιέχοντας τὴν συλλογὴν Σάκκους, παρέδοσαν εἰς τὸν ἔφορον τῆς Δημ. Βιβλιοθήκης καὶ τῆς Νομισμ. Συλλογῆς ἐκ τῶν ἀρχαίων ἑλληνικῶν, ρωμαϊκῶν καὶ βυζαντινῶν χρυσῶν καὶ ἀργυρῶν νομισμάτων, ὅσα ἐξ αὐτῶν ἐκρίθησαν ὑπὸ τοῦ παρόντος κατὰ τὴν διαλογὴν Νομισματογνώμονος Ἀχ. Ποστολάκα κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἤτ-

τον κατάλληλα πρὸς μὀρφωσιν τῆς Νομισματικῆς Συλλογῆς, τὰ δὲ λοιπὰ τοιαῦτα ἔμειναν ἐν τοῖς ἰδίῳις Σάκκοις· τὰ δὲ χάλκινα ἐλήφθησαν ἅπαντα, ὅπως ἐκ τοῦ ὄλου ποσοῦ ἐξαχθῶσι τὰ χρήσιμα. Ἐγένετο δὲ ἡ διαλογὴ καὶ ἡ παράδοσις ὡς ἐξῆς».

Κατὰ τὴ διαλογὴ ἀναφέρονται τὰ σχετικὰ μὲ τὸ ἀνοίγμα τῶν σάκκων καὶ τῶν τριῶν κατηγοριῶν, δηλ. τῶν χρυσῶν, τῶν ἀργυρῶν καὶ τῶν χαλκίνων καὶ τὰ τῆς παραλαβῆς ὀρισμένων νομισμάτων ἀπὸ τὸν ἔφορο τῆς βιβλιοθήκης Γ. Τυπάλδο. Τὰ ὑπόλοιπα ἔμειναν στοὺς σάκκους.

.....

Ἀναφερόμαστε στὸν ὑπ' ἀριθ. 3 σάκκο ποὺ ἀνοίχτηκε. «Ἐκ τοῦ Σάκκου ἀριθ. 3, περιέχοντος νομίσματα ἀργυρᾶ ἀργαῖα Αἰγύπτου, Συρίας, Πάρθων καὶ Ἑβραϊκὰ 212, ἐλήφθησαν βασιλέων Αἰγύπτου νομίσματα 26, ζυγίζοντα γραμμάρια 152,5, τὰ δὲ λοιπὰ 9 ἔμειναν ἐν τῷ Σάκκῳ. Συρίας εἰσὶ 40, ἐξ ὧν ἐλήφθησαν 27, ζυγίζοντα γραμμάρια 264,5, τὰ δὲ λοιπὰ 13 ἔμειναν ἐν τῷ Σάκκῳ.

Πάρθων Βασιλέων ἀριθ. 116, ἐξ ὧν ἐλήφθησαν 112, ζυγίζοντα γραμμάρια 458, τὰ δὲ λοιπὰ 4 ἔμειναν ἐν τῷ Σάκκῳ. Ἑβραϊκὰ 21, ἐξ ὧν ἐλήφθη 1 μόνον (τοῦ βασιλέως Ἰούδα), ζυγίζον γραμμάρια 37, τὰ δὲ λοιπὰ ἔμειναν ἐν τῷ Σάκκῳ.

.....

Ἀνακεφαλαιοῦντες οἱ ἀνωτέρω σημειοῦσιν οἱ ὑπογεγραμμένοι, ὅτι

παρεδόθησαν εις τὸν ἔφορον τῆς Δημοσίας Βιβλιοθήκης καὶ τῆς Νομισματικῆς Συλλογῆς, νομίσματα:

Χρυσᾶ 230 ζυγίζοντα γραμμάρια 1242,3.

Ἄργυρᾶ 3604 ζυγίζοντα γραμμάρια 17653,4.

Χάλκινα 8623 ζυγίζοντα γραμμάρια 63201,4.

Τὸ ὄλον 12457 ζυγίζοντα γραμμάρια 82097,4.

Πρὸς θεβαίωσιν τῶν ἀνωτέρω συνετάχθη ἡ παροῦσα πρᾶξις εἰς τέσσαρα πρωτότυπα ἴσα, ὑπογραφέντα παρὰ τῶν εἰρημένων· ἐκ τῶν πρωτοτύπων δὲ τούτων, τὸ μὲν κατετέθη ἐντὸς τοῦ περιέχοντος τὴν Συλλογὴν κιβωτίου, τὸ δὲ ἐν τῷ Ὑπουργείῳ Οἰκονομικῶν, τὸ τρίτον ἐν τῷ Ὑπουργείῳ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν, καὶ τὸ τέταρτον ἐδόθη εἰς τὸν παραλαβόντα τὰ ἐν λόγῳ νομίσματα ἔφορον τῆς Δημοσίας Βιβλιοθήκης καὶ τῆς Νομισματικῆς Συλλογῆς.

ΑΘΗΝΑΙΣ τῆ 27 Ν)θρίου 1857
Δ. ΛΕΒΙΔΗΣ, Κ. ΧΡΥΣΟΥΛΗΣ, Δ.
ΜΥΡΟΚΟΡΔΑΤΟΣ

Ὁ Ἔφορος τῶν βιβλιοθηκῶν
ΓΕΩΡΓΙΟΣ Κ. ΤΥΠΑΛΔΟΣ

Τὰ ἀναφερόμενα νομίσματα ἦσαν μόνο ἑλληνικά, ρωμαϊκά καὶ βυζαντινά. Τὰ ἄλλα ἔμειναν στοὺς σάκκους καὶ ἦσαν μεσαιωνικά καὶ τῶν νεωτέρων χρόνων.

Τὸ 1866 ὁ ἔφορος τῆς Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης Κ. Φρεαρίτης ἐζήτησε ἀ-

πὸ τὸ Ὑπουργεῖο τῶν Οἰκονομικῶν νὰ παραληφθοῦν ἀπὸ τὴν ἀρμόδια Ὑπηρεσία καὶ τὰ ἄλλα νομίσματα τῶν Ζωσιμάδων καὶ ἔτσι νὰ ἀναποκριθοῦν στὸν προορισμὸ τους, γιὰ τὸν ὁποῖον εἶχαν κληροδοτηθῆ στὸ Ἔθνος ἀπὸ τοὺς Ζωσιμάδες. Ἡ παράδοση ὅμως δὲν ἐγίνε τότε ἀπὸ ἀπροσδόκητο κώλυμα. Ἡ συλλογὴ ἔμεινε λησμονημένη εἰς τὰ ὑπόγεια τοῦ Κεντρικοῦ Ταμείου. Ἀνακαλύφθηκε τὸ 1929.

Ἀπὸ κατάλογο τοῦ θησαυροῦ τῶν Ζωσιμάδων, πού τὸν ἐπιμελήθηκε ὁ ἀείμνηστος νομισματολόγος Ι. Ν. Σβορώνος καὶ τὸν ὁποῖο ἔχουμε ὑπ' ὄψην μας καὶ θρίσκειται στὸ Νομισματικὸ Μουσεῖο ὑπάρχουν καὶ ἀναφέρονται νομίσματα τῶν Ζωσιμάδων.

Χρυσᾶ	492
Πλατίνα	58
ἀργυρᾶ	5002
κράματος	32
χάλκινα	220
<hr/>	
Σύνολο	5804

Ἡ κ. Μαντῶ Οἰκονομίδη, διευθύντρια τοῦ Νομισματικοῦ Μουσείου Ἀθηνῶν, εἶναι ἡ ἀρμόδια γιὰ νὰ ἀναφερθῆ στὰ κενὰ καὶ νὰ διαφωτισθῇ τὴν κοινὴ γνώμη γιὰ τὴν τύχην τῶν πολλῶν χιλιάδων νομισμάτων, καὶ τῶν ἄλλων πολυτίμων πραγμάτων, τὰ ὁποῖα καταγράφει στὸν κατάλογό του ὁ Νικ. Ζωσιμάς καὶ κληροδοτεῖ στὸ Ἑλληνικὸ Ἔθνος.

ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ ΕΝ ΗΠΕΙΡΩ

(Μίμηση Παπαδιαμάντη)

ΤΟΥ ΑΛΕΞ. Χ. ΜΑΜΜΟΠΟΥΛΟΥ

—Καί ποῦ ἔν' ὁ Χριστός, μάγνα;

Ἐρώτησα μετ' ἀδημονίας τὸ ἑσπέρας τῶν Χριστουγέννων τὴν μητέρα μου ἀποκαμῶν πλέον ἀπὸ τὰ θάνατα ὀλοκλήρου τεσσαρακοστῆς, καθ' ὅλην τὴν περίοδον τῆς ὁποίας εἶχον τεθῆ ἐν ἰσχύϊ ὄλαι αἱ ἀπαγορεύσεις, ἀπὸ παντὸς ἔρωσίμου ἔχοντος σχέσιν πρὸς τὰ λεγόμενα «ἀρτυμένα».

Πᾶν ὅτι ἤγγιζον ἦτο «ἀρτυμένον» καὶ ἡ Σαρακοστή ἐλάμβανε τεραστίας διαστάσεις φαντάσματος εἰς τὰς σκέψεις μου, εἰς οὐδὲν ἄλλο ἀπασχολουμένη, εἰ μὴ τὴν ἐπιτήρησίν μου.

—Ἐρχεται, βλαστάρη μου, καθάλλα στὸ γαϊδούρι μὲ τὴ Μάγνα του ἀπ' τὸν «Αἰ - Θανάση! Μόνε κοιμήσου τώρα, γιατί ταχιά θά ξυπνήσης νὰ πᾶς στὴν ἐκκλησιά.

Ἦμουν παιδίον δεκαετῆς, τὸ δεύτερον ἐκ τριῶν ὄρφανῶν, τὰ ὅποια ἀφῆκεν ὁ πατήρ μου εἰς τὰς φροντίδας τῆς μητρός μου. Ἐπαίζομεν μετὰ τῶν ὁμηλικῶν πλεονετες εἰς τὸ ὄνειρον τῆς εὐτυχίας ἐλαχίστων ἀπαιτήσεων, πού εἶχομεν ἕναντι τῆς μικρᾶς καὶ ἀσημάντου ζωῆς μας εἰς μικρὸν χωρίον τῆς Ἡπείρου.

Τί νὰ ἐπιθυμήσωμεν, ἀφοῦ ὄλα ἦσαν ἰδικά μας εἰς τὸ χωρίον;

Μὴ δὲν ἐγευόμεθα τὰ μήλα εἰς τὴν ἐποχὴν των; τὰ κορόμηλα, τὰ σταφύλια, τὰ σύκα; Ὅταν ἐτελείωνον, ἐτελείωνον

δι' ὄλους καὶ ἀνειμένομεν τὴν ἐπάνοδον των βέβαιον, ὅτι οὐδαμοῦ ὑπῆρχον, εἰς ἄλλην ἐποχὴν καὶ εἰς ἄλλον τόπον.

Ὅμως εἰς τὸν κύκλον τῶν ὁμηλικῶν κάποιος ἔφερε μίαν ζώνην, ἡ ὁποία συνεκέντρωνε τὸν θαυμασμὸν ὄλων, ὅταν ἐπαίζομε τὸ «λουρί», ἄλλος εἶχεν ἕνα ζηλευτὸν «σουγιᾶν», τρίτος ἐφόρει τσαρούχια κόκκινα, φέροντα θύσανον λευκὸν καὶ «πούλιες» χρυσές.

Καὶ τὰ μὲν τσαρούχια, ἦτο βέβαιον ὅτι κατελέγοντο εἰς τὰς ἑορταστικὰς φροντίδας τῆς μητρός μου καὶ δὲν ὑπῆρχεν ἀμφιβολία περὶ τῆς προμηθείας των. Ἐκεῖνο, διὰ τὸ ὅποῖον μὲ συνεῖχε πραγματικὴ ἀγωνία ἦτο ὁ «σουγιᾶς», περὶ τοῦ ὁποίου ἐπιμόνως μετὰ θέρμης καὶ δακρύων ὠμίλου εἰς τὴν μητέρα μου ἀπὸ πολλοῦ καὶ ἐλάμβανον καθησυχαστικὰς διαβεβαιώσεις, ὅτι ἡ ἐκπλήρωσις τῆς ἐπιθυμίας μου θά συνέπιπτε πρὸς τὴν ἑορτὴν τῶν Χριστουγέννων, ἔαν «ἐνήστευα ὅλη τὴ Σαρακοστή καὶ ἐκαθόμουν φρόνιμα».

Μακρὰ ἦσαν αἱ χειμεριναὶ ἡμέραι τῆς νηστείας, μακρὰ ὡς αἱ χεῖρες τῆς γράϊας λιποσάρχου Σαρακοστῆς, τὸ φάσμα τῆς ὁποίας μὲ κατεδίωκε κατὰ τὰς ἀτελευτήτους νύχτας τῆς παιδικῆς εὐδαιμονίας, ἀλλὰ τὸ τέρμα τῶν δεινῶν ἤγγιζε καὶ ὄλα προσωινίζοντο τὴν ἔλευσιν τῶν Χρι-

στουγέννων, τοῦ Μικροῦ Πάσχα, ὅπως ὠνομάζετο εἰς τὴν Ἡπειρον.

Αἱ πυρετώδεις προετοιμασίαι, ὁ ἐφοδιασμός τοῦ οἴκου — μόλις τὴν προτεραίαν τῆς παραμονῆς ἢ μητέρα μου ἐπιστρέφουσα ἀπὸ τὴν ἑβδομαδιαίαν πανήγυριν ἔφερον ἐξ Ἀργυροκάστρου τὰ Χριστουγεννιάτικα ὀψώνια, τὰ τσαρούχια, κ α μ π ο υ ρ λ ά χ α ν α⁽¹⁾ καὶ πράσα ἀπαρχίτητα διὰ τὸ ἑορταστικὸν φαγητὸν μετὰ χοιρείου κρέατος, ἅπαντα τῆς παραγωγῆς τῶν χωρίων Κάριανης καὶ Κακόζης, ἀπὸ τὰ μοναδικὰ εἰς τὸ εἶδος τῶν «μποστάνια»⁽²⁾ — προεμήνουσιν τὴν ἔλευσιν τῆς μεγάλης ἑορτῆς τῆς Χριστιανοσύνης.

Καὶ μετὰ αὐτῶν ὁ σουγιᾶς, ὁ πολυπόθητος σουγιᾶς. Ποῖος ἐκ τῶν ὀμηλικῶν θὰ ἐτόλμα νὰ ἀντιμετωπίσῃ τὴν ἀδιὰμφιστότητον ὑπεροχὴν μου; Ὁ μαγικὸς σουγιᾶς κρεμάμενος ἐκ τῆς ζώνης ἐπέβαλε τὴν ἐκτίμησιν καὶ τὴν ὑποταγήν. Ἦτο δὲ τὸ ὄπλον αὐτὸ ἀφελοῦς κατασκευῆς, ξυλομαχαιρίδιον, ἐξ ἐκείνων, τὰ ὅποια καθ' ὄλην τὴν Ἑλλάδα φέρουν τὸ ὄνομα «κολοκοτρώνηδες».

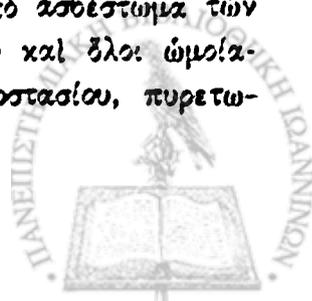
Ὁ ἰδικός μου «κολοκοτρώνης» προωρίζετο διὰ ποικίλας χρήσεις. Θὰ ἤνοιγον εὐκόλως τὸ κ λ ε ι δ ο π ί ν α κ ο ν,⁽³⁾ θὰ ἔσπευδον πλησίον τῆς μητρὸς μου νὰ κόψω ὅ,τιδήποτε ἐχρειάζετο, συμβοηθὸς εἰς τὰς οἰκιακὰς τῆς ἐργασίας, θὰ ἐδυνάμην μετὰ φιλοκαλίας νὰ λειάνω τὰ ξύλα δι' οὐρανομήκεις χαρταετοὺς καὶ τέλος, ἀπυναγώνιστος, θὰ ἤμποροῦσα νὰ κάμω «τζαμάρες»,⁽⁴⁾ ἀποφλοιῶνων τοὺς εἰδικοὺς κλάδους τῆς κ ο υ τ σ ο ο π ι ᾶ ς - ἄ γ ρ ι ο ξ υ λ ο κ ε ρ α τ ι ᾶ ς, με τοὺς φλοιοὺς τῆς ὁποίας, συστρέφων καταλλήλως, κατὰ τὰς πρώτας ἑλευσομένας τῆς Ἀνοιξέως ἡμέρας θὰ τὰς κατεσκευάζον. Ἡ χαρὰ μου ἦτο ἀπερίγραπτος μετὰ τὴν ἐλ-

πίδα τῆς λαμπρᾶς ὑπεροχῆς.

Ὁνειρευόμην τὴν ἡμέραν ἐκείνην, κατὰ τὴν ὁποίαν ἐπὶ ὑψηλοῦ τινος λόφου κυκλούμενος ἀπὸ ἐκπλήκτους ὀμηλικούς, ὑπερήφανος θὰ ἔπαιζα τὴν τζαμάραν. Καὶ ἐκείνη θὰ ἤχει στεντορίως ὡς σάλπιγξ τῆς Ἰεριχοῦς καὶ θὰ ἀντήχουν αἱ φάραγγες τῶν πέριξ βουνῶν καὶ οἱ χωρικοί, ὥστε μαγεμένοι, θὰ ἠρώτων περὶ τοῦ φοβεροῦ ἤχου, τοῦ ἐμποιοῦντος τὸν φόβον εἰς τὰ ἔμφυχα καὶ ἄψυχα, «εἰς ὄλην τὴν ἐμφήλιον» κατὰ τὴν ἔκφρασιν τοῦ ἱεροψάλτου τοῦ χωρίου.

Εἰς ὄλο τὸ χωρίον αἱ αὐταὶ προετοιμασίαι. Ἡ παραμονὴ τῆς τοῦ Χριστοῦ Γεννήσεως εἶναι ἡμέρα τῶν ἑορτίων ἐργασιῶν. Ἀπὸ πρώτας ἢ σφαγὴ τῶν χοίρων. Φωνὴ ἐν Ραμᾶ, κοπετὸς καὶ θιρήνος τῶν σφαζομένων ζώων. Εἰς τὰ ὄρεινά τῆς Ἡπείρου εἶναι συνθήβεις αἱ κραυγαὶ τῶν πεινῶντων λύκων ἐν τῇ νυκτερινῇ ἡσυχίᾳ. Κατ' ἔτος τὰς παραμονὰς τῶν Χριστουγέννων αἱ οἰμογαὶ τῶν χοίρων ἀποτελοῦν φρικαλέον κλαυθμόν, ὅμοιον πρὸς ἐκείνον τῶν πειναλέων λύκων. Ὁ «σφάχτης» περιφέρεται ἀπὸ αὐλοθύρας εἰς αὐλόθυραν διὰ τὴν θυσίαν. Γυναῖκες καὶ ἄνδρες κατεγίνοντο εἰς τὸ νοικοκύρεια αὐτῶν τῶν κρεάτων, κατανέμοντες αὐτά, ἀλλὰ διὰ «πάστωμα», ἀλλὰ διὰ τὸ αὐριανὸν «κεμπάπι», δηλαδή τὸ Χριστουγεννιάτικον φαγητόν, τὸ ὅποιον ἀποτελεῖται ἀπὸ τεμάχια χοιρείου κρέατος διαπερασμένου εἰς σούβλαν μετὰ φύλλων δάφνης καὶ ὀριγάνου, ἀλλὰ δὲ διὰ τὰ λουκάνικα, εἰς ἑτησίαν προμήθειαν, τῶν ὁποίων τὸ «γέμισμα» ἀπετέλει ἀληθῆ τελετουργίαν.

Ἄλλα: γυναῖκες καταγίνονται εἰς τὸ καθάρισμα τῶν οἴκων, τὸ ἀσβέστωμα τῶν ρειθρῶν καὶ τῶν αὐλῶν καὶ ὄλοι ὠμοίαν πρὸς ἐργάτας ἐργοστασίου, πυρετω-

δῶς ἐργαζόμενοι ἐν ἀναμονῇ τῶν Χριστου-
γέννων.

Εἰς τὴν δυσχείμερον Ἡπειρον αἱ χει-
μεριναὶ ὥραι καὶ τὸ ὄρεινόν ψυχὸς περιο-
ρίζουν τοὺς χωρικοὺς εἰς τοὺς οἴκους καὶ
τὰς οἰκιακὰς αὐτῶν ἀσχολίας. Εἶχεν ἤδη
θ ρ α δ ι ἄ σ ε ι. Χονδρὰ κούτσουρα ἔ-
καιον εἰς τὸ μ π ο υ χ α ρ ἰ⁽⁵⁾ τῆς με-
γάλῃς θάλας μας, διηρημένης εἰς τὸ μέ-
σον δι' αὐτοσχεδίου χωρίσματος, ἀπὸ ἄ-
μ π ἄ ρ ι α πλήρη καρπῶν, εἰς κρεβατο-
κάμαραν καὶ μαγειρεῖον.

Πυκνὰ στρώματα χιόνος ἐκάλυπτον ἡ-
δὴ τὰ πάντα. Τὰ ξύλα εἰς τὸν ὀ θ ω -
ρ ὀ ν⁽⁶⁾ τῆς αὐλῆς μετὰ τάξιν ἐστιθαγμένα,
πρῶτα τὰ χονδρὰ καὶ εἶτα τὰ λιανὰ, ὅλα
εἶχον ἀσπρίσει. Ἡ ἀνταύγια τῆς πυρᾶς
ἐφώτιζε τὰ χαρούμενα πρόσωπα. Ἡ θεία
Ἀμαλία παρεμέριζε τὸν ὑψηλὰ κρεμάμε-
νον ὄρμαθόν ἀπὸ λουκάνικα καὶ πιτιές,
τὰ ὅποια πρὸ ὀλίγων ὥρῶν εἶχον ἐτοιμα-
σθῆ καὶ ἐκαπνίζοντο εἰς τὸ βάθος, εἰς τὸ
μπουχαρί, ἵνα μὴ ἄ ρ π ἄ ξ ο υ ν ἀπὸ
τὴν φλόγα.

Αἱ φλόγες ἔλειπον τὰς καιομένας ὄρυς
οἱ δὲ μυρμουρισμοὶ των ὠμοιάζον πρὸς
τὰς ἀκαταλήπτους μαντικὰς διοσημίας τῆς
Δωδωναίας φ η γ ο ὦ.⁽⁷⁾

Προσῆγγιζεν ἡ ὀγδὸν νυκτερινή, αἱ
ἄλλαι ἐργασίαι εἶχον λάθει πέρασ, και-
ρὸς ἤδη καὶ διὰ τὸ φαγητόν.

Ἡ γιὰ εἰς ἐτυλίχθη εἰς χονδρὸν σάλι,
λαβοῦσα δὲ δύο δοχεῖα καὶ ἀνοίξασα τὴν
ἐξώθυραν κατήρχετο τὴν ξυλίνην κλίμα-
κα. Σφοδρὸς ἄνεμος εἰσῆλθεν εἰς τὴν κά-
μαραν ὡσεὶ προὔτιθετο νὰ καταλάβῃ τὸ
κενόν, ἐνῶ νιφάδες χιόνος μετ' αὐτοῦ εἰ-
σελθοῦσαι ἀπεσβέννυντο, πίπτουσαι ἐπὶ
τοῦ δαπέδου.

Ἡ αὐλὴ ἦτο πλήρης προβάτων. Ἡκού-
οντο βελάσματα νεογεννηθέντων ἀμνῶν

καὶ μηρυκασμὸς τῶν ζώων, γονυκλινωῶς
καθημένων. Αἱ ἀκτῖνες τῆς σελήνης δια-
περῶσαι ἐνίοτε τὰ νέφη, τὰ ὅποια ἤλαυ-
νεν ὡς ποίμνια σφοδρὸς βορρᾶς, ἐπιπτον
ἐπὶ τῶν προβάτων, φερόντων ἐπὶ τῆς κε-
φαλῆς των λαμπρὸν ἐκ χιόνος διάδημα.

Ἡ γιὰ εἰς ἀκολουθουμένη ὑπὸ τῆς μη-
τρὸς μου, κρατούσης τὸν λύχον τοῦ πε-
τρελαίου, εἰσῆλθεν εἰς τὸ κ α τ ὦ γ ι
καὶ ὠμίλησεν, ὡσεὶ καλησπερίσασα τὸν ἵπ-
πον δειπνοῦντα εἰς τὴν φάτνην, ὃ ὅποιος
ἀνταπέδωσε ἐπὶ τῇ θέᾳ των τὸν χαριτι-
σμόν, χρεμετίσας οἰκείως.

Διηρθύθησαν ἀμφοτέραι εἰς τὸ κ ε λ -
λ ἄ ρ ι, φυσικὴν σπηλαιώδη ὑπὸ τὴν οἰ-
κίαν κρύπτῃ, ὅπου ἐφυλάσσετο τυρὸς,
δοῦτυρον καὶ μέλι ἐντὸς κἀδῶν καὶ πίθων.
Ἀνελθοῦσαι ἔφερον μετ' αὐτῶν πλὴν τῶν
λαμπρῶν ἀρτυσίμων, καὶ τὴν π λ ἄ κ α.

Ἔτσι δὲ πλάκα, πλακόπετρα μαύρη, δι'
ἧς οἱ χωρικοὶ εἰς τὴν Ἡπειρον συνηθίζου-
νὰ κατασκευάζου τοὺς φ ο ὄ ρ ο υ ς.⁽⁸⁾

Ἡ γιὰ εἰς ἐκάθησε πλησίον τῆς πυρᾶς
καὶ μετὰ τὴν μ α σ ι ἄ ν,⁽⁹⁾ σφυρηλατημέ-
νην εἰς τὰ περίφημα γ ὕ φ τ ι κ α τοῦ
Ἀργυροκάστρου, ἐ σ υ μ π ο ὦ σ ε⁽¹⁰⁾
τοὺς ὄρυθους κλάδους, ρίπτουσα συνεχῶς
ἄλλους πλησίον εἰς τὸ μεγάλο κ ο ὄ τ σ ο υ -
ρ ο, τὴν μ ἄ ν γ α τῆς πυρᾶς, τὸ ὅ-
ποιον ἐκαίετο ἀπὸ ἡμερῶν συνεχῶς χωρὶς
νὰ σβῆνῃ. Ἐκάθισε περίφροντις ἐκεῖ ὅ-
που ἐκάθησαν αἱ προαπελθοῦσαι αὐτῆς
πρόγονοι Ἐστιάδες διὰ νὰ τελετουργήσῃ
τὸ Χριστουγεννιάτικον ἔθιμον, τίς λ α -
λ α γ γ ἰ τ ε ς ἢ τηγανίτες, αἱ ὅποια
ἐσυμβόλιζον τὰ σπάργανα τοῦ Χριστοῦ
καὶ ἦσαν νηστίσιμος τῆς παραμονῆς τῶν
Χριστουγέννων τροφή. Ἔθεσε εἶτα τὴν
π ο ρ ο σ τ ι ἄ ν,⁽¹¹⁾ μικρογραφίαν τοῦ
χρησιμοδοτικοῦ τρίποδος, ἐπὶ τῆς πυρᾶς
καὶ ἐπ' αὐτῆς τὴν πλάκα, ἣν θερμανθεῖ-

σαν ἀρχούτως ἐκαθάρισε διὰ λευκῆς αἰθάλης.

Αἱ ἀνταύγειαι τῆς ἐνδυναμωθείσης πυρᾶς ἐφώτιζον τὴν ὄροφὴν, πλήρη ἐξ ὀρμαθῶν ἀραβοσίτου καὶ κραιμύων κρεμαμένων εἰς τὰ π ἄ τ ε ρ α. (12) Τὰ πάντα ἀνέδιδον χρυσὴν λάμψιν, ὡσεὶ εἶχε ψαύσει ταῦτα ὁ Μίδαο, μεταβαλὼν εἰς χρυσᾶ ἀντικείμενα.

Ἡ γιαιγιά ἔλαβεν ἐκ τῆς προσαχθείσης χύτρας διὰ κοχλιαρίου χυλὸν ἐκ σιταλεύρου καθαροῦ καὶ ἔρριπτε τοῦτον ἐπὶ τῆς πλακῶς, ἀπλώνουσα μὲ τὸ κ α λ α μ ἰ - δ ἰ (13) ἢ π λ ἄ σ τ η ν τὰς τηγανίτας.

Ἡ θεία Ἀμαλία ἐκ ο π ἄ ν ἰ ζ ε ν καρύδια καὶ ἀμύγδαλα καὶ ἠτοίμαζεν ἐν τάχει ὑδρόμελι.

Καθ' ἣν ὥραν αἱ δύο γυναῖκες ἠσχολοῦντο εἰς τὴν παρασκευὴν τοῦ δείπνου, ἡ μήτηρ μου κατήρχετο εἰς τὴν αὐλὴν πρὸς ἐπιθεώρησιν τῶν προβάτων, τινὰ τῶν ὀποίων ἀπὸ ἡμερῶν εἶχον ἀρχίσει νὰ γεννῶσι. Καὶ ἦτο καιρὸς, διότι παρὰ τῆς αὐλῆς τὸ ὑπόστεγον ἔκειτο χαμαὶ εὐλογημένη ἐπίτοκος ἡ λ ἄ γ ἰ α. (14) παραδοθεῖσα εἰς τοῦ τοκετοῦ τὰς ὠδύνας. Εἰς τὰς ἐπικλήσεις τῆς μητρός μου κατέβημεν καὶ ἡμεῖς προστρέξαντες διὰ τὰς πρώτας βοηθείας εἰσχομίζοντες δέμα ἀχύρων, ἵνα μὴ «ξεπαγιάσῃ» ὁ γεννώμενος ἀμνός, εἰς οὗ τὴν ἐξοδὸν ἐν τῇ ζωῇ ἐρρήξαμεν φωνὰς θριάμβου καὶ ἀγαλλιάσεως.

—Γέννησε ἡ λάγια! Εἶναι δικό μου!

Ἐν τούτοις καθ' ὃν χρόνον κατεγινόμεθα εἰς τὰς περιποιήσεις, νέα: συσπάσεις τῆς λεγοῦσας ἀνήγγελον συνέχισιν τῆς παραγωγῆς καὶ μετ' ὀλίγον ὤφθη ὑπὸ τὰς ἀκτίνας τῆς σελήνης καὶ δευτέρος ἀμνός καὶ εἶτα καὶ τρίτος.

Εἶναι ἀνέκφραστος ἡ χαρὰ καὶ ἡ ὑπερηφάνεια ἡμῶν διὰ τὸ πανευτυχές γεγο-

νός, διὰ τὸ γούρι, τὸ ὅποιον προεμήνυε ἀναμιφσθητήτως εὐτυχῇ τὸν νέον χρόνον.

Τὰ νεογέννητα μετεφέρθησαν ἐν τάχει εἰς τὸ δῶμα, ὅπου ἀπετέθησαν ἐν ἀλαλαγμῷ πλησίον τῆς πυρᾶς καὶ ἐκεῖ εἰς τὰς ἀγκάλας μας ἦναψε τὸ ἡμερον ἡμῶν των.

Μόλις αἱ λαλαγγίτες ἐ ρ ρ ὀ δ ἰ ζ ο ν, ἀπετίθεντο εἰς καθαρῶτατον κἀνιστρον διὰ νὰ ξ ε ἰ ὀ ρ ὠ σ ο υ ν καὶ ἐν συνεχείᾳ εἰς ταψιά, ὅπου ἐζεματίζοντο. Ἡ γιαιγιά ἐφημίζετο, ἀπὸ τῆς ὠραίας αὐτῆς νεότητος, ὡς ἡ ἀξιωτέρα παστῶν ἐν τῇ χωρίῳ ἀνεγνωρισμένη διὰ τὴν τέχνην τῆς, τοῦ νὰ κατασκευάζῃ τὰ ψιλότερα φύλλα διὰ τὴν πί τ τ ε ς καὶ τὴν δ ἰ π λ ε ς. Εἶχε δὲ πλήρη συναίσθησιν τῆς ἑαυτῆς ἰκανότητος ἐπαιρομένη δι' αὐτὸ καὶ δικαιώνουσα τὸν Ἀθηναῖον εἰπόντα ὅτι « ἄ λ α ζ ο ν ἰ κ ὸ ν ἔ σ τ ἰ π ἄ ν τ ὸ τ ὴ ν μ α γ ε ἰ ρ ω ν φ ὄ λ ο ν ».

Οὕτως αἱ τηγανίτες, ἡ ἡμερικὴ ἐκεῖνη ὀπτὴ μ ἄ ζ α, ἧς ὁ Σόλων εἶχεν ὀρίσει νὰ γεύωνται οἱ ἐν τῇ Πρυτανείῳ ἐστιώμενοι, ἢ ὁ ὑπὸ τοῦ Ἀριστοφάνους μνημιονεῦόμενος ἄ μ η ς, καρυκειμένα με καρύδια καὶ ὑδρόμελι ἦσαν ἔτοιμοι καὶ τὰς ἐτρώγαμεν ἡ ἡμετέρα ὀ ω ρ ἰ κ ἡ ὀ ἰ κογένεια δηλ. πάντες οἱ ἐν τῇ Βορείῳ Ἡπείρῳ Ἑλληγες μὲ τὸ χ ο υ λ ἰ ἄ ρ ἰ.

Ὁ χορὸς τῶν χειμερινῶν ὠρῶν ἐσῦρετο ἀκαταπαύστως καὶ ὁ Μορφεὺς παρεμβὰς ἀπέστειλεν εἰς ὕπνου ἡμῶν τοὺς μικροὺς καὶ εἶτα τοὺς «μεγάλους».

Ἐκοιμήθημεν ὑπὸ τοὺς γλυκασμοὺς τοῦ ὀνείρου, ἀναμένοντες τοὺς ἡχοὺς τῆς καμπάνας τοῦ Ἀγίου Νικολάου.

Περὶ τὴν δευτέραν μεταμεσονύκτιον οἱ κώδωνες ἐστήριαναν χαρισμόνους. Ἡ γέρθημεν ἐν τάχει καὶ ἐνεδύθημεν τὰ χονδρὰ μάλλινα. Ἐν μέσῳ τῶν κώδωνο-

κρουσιῶν εὐχαί ἀντηλλάσσοντο εἰς τὰς αὐλοθύρας τῶν οἰκιῶν μετ' ἐγκαρδιότητος ἀπευθυνόμεναι, ἐνῶ εἰς τὰς ὁδοὺς ὁμιλοῖ ἐπορεύοντο θορυβωδῶς συζητοῦντες.

Εἰς τὸ ὑπήμενον χαγιάτι τοῦ Ἁγίου Νικολάου, εἰς τὸ ἄκρον αὐτοῦ, πυρὰ παμμεγέθης ἔκαίεν καὶ παρ' αὐτὴν οἱ πρῶτοι καταφθάσαντες καὶ ποιμένες ἀγραυλοῦντες τῶν πέριξ τοῦ χωρίου ποιμνίων, καταβάντων διὰ ξεχεῖμωνιασμα, κεκαλυμμένοι «μέ τις βαρεῖς κάπες».

Χωρικοὶ ἐξήρχοντο ἐκ τοῦ ναοῦ καὶ παιδία μικρὰ ἐπλησίαζον τὴν πυρὰν καὶ ἐθερμαίνοντο, καὶ πάλιν εἰσήρχοντο εἰς τὸν ναόν, ἐνῶ εἰς τὸ ἐκ τῆς φυσικῆς ὀρθῆς γωνίας τζάκι τοῦ χαγιατιοῦ ἔκαίοντο μετὰ θορύβου καὶ σπινθηρισμῶν τὰ ξηρὰ ξύλα. Ἡ ὄλη σκηνογραφία ὠμοιάζε πρὸς τὸ σπήλαιον τῆς Βηθλεέμ.

—Σύ, Κύριε, κατέδειξας ἡμῖν τὸ μέγα τοῦτο τῆς σωτηρίας μυστήριον· σὺ κατηξίωσας ἡμᾶς, τοὺς ταπεινοὺς καὶ ἀναξιόους ὁούλους σου...

Ὁ παπ - Μόσχος εἶχε ἐνδουθῆ τὰ χρυσᾶ ἄμφια, λεπτούργημα τέχνης ἐξαιρετικῆς, ἀποσταλέντα ἐκ Ρωσίας καὶ ἡ Ἀκολουθία τοῦ Μεγάλου Βασιλείου ἤρχιζεν ἡρέμα κατακηλοῦσα τῶν πιστῶν τὰ ὦτα.

Ἡ ἕκτη πρωινή εὔρε τὸ ἐκκλησίασμα ἐξερχόμενον ἐκ τοῦ ναοῦ ὑπὸ ψυχῆς ὀριμῆ καὶ ἐν πλήρει ἀκόμῃ σκοτία, ἐπιστρέφον εἰς τὰς οἰκίας.

Ἡ γιαγιά εἶχε στρώσει τὸν σφραγῶν, ἐπάνω εἰς τὸν ὅποιον ἐν τεράστιον γάλκινον σινί (15) εἶχεν ἀβραμιαίου οἴκου ἀγαθὰ: ἔτι δὲ γκουλιάστρα (16) ἀχνίζουσαν ἀλμεχθεῖσαν

πρὸ ἡμισείας ὥρας, τυρὸν σκληρὸν πρὸ διείας ἀποκείμενον εἰς τὲς μπουόντενε (17) τοῦ κελλαριοῦ, μόλις δὲ ἐξαχθέντα, ἐνῶ τὸ κεμπάπι: ἐστρέφετο ἐπάνω εἰς τὰ (πυ)ρούσια (18) καὶ εὐδιάζεν ὄλωσ ἢ ἀναδιδομένη κνῖσα.

Ποτήρια μέχρι χειλέων πλήρη ὀπλοκαζανιασμένου ρακί ἐσκόρπιζον ὀλίγον κατ' ὀλίγον τὴν εὐθυμίαν.

—Εἰς ἔτη πολλά!

—Καὶ τοῦ χρόνου!

Ἦσαν τὰ τελευταῖα μου Χριστούγεννα ἐν Ἡπείρῳ.

Οἱ παρελθόντες ἐνιαυτοὶ ἔσυραν εἰς τὴν αἰωνιότητα πάντα τὰ προσφιλῆ πρόσωπα τῶν ἐρασμίων αὐτῶν σκηνῶν τῆς παιδικῆς εὐδαιμονίας. Δὲν ζῆ πλέον κανεὶς ἐξ αὐτῶν. Ἀλλὰ καὶ τὰ ἄψυχα ἠλλαξαν μορφήν. Κύματα πολεμικῆς ἀγριότητος ἐκάλυψαν διὰ τέφρας τὴν ἐπιφάνειαν τῶν πραγμάτων. Μόνη ἡ ἀνάμνησις διασώζεται εἰς τὴν καρδίαν μου, ἄλλοτε νύσσουσα αὐτὴν καὶ ἄλλοτε θέλγουσα, κατὰ τὰς ἐμφύτους διαθέσεις τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς.

Ὡ γῆ τῶν προγόνων μου, ὡς ἡδυνάμην νὰ σὲ ἀσπασθῶ.

ΣΗΜ. 1) κομπούρλάχανα = κραμβολάχανα, 2) μπουστάνια = ἀρδευόμενοι ἐκτάσεις διὰ καλλιέργειαν λαχανικῶν, 3) κλειδοπίνακον = ξύλινον δοχεῖον σφαιροειδὲς διὰ τὴν ἐναπόθεσιν τυροῦ, 4) τζαμάρα = εἶδος σάλπιγγος ἐκ φλοιῶν κουτσουπιᾶς, 5) μπουχαρ = τζάκι. 6) ὀβωρὸς = αὐλόγυρος ἐκ ξηρολιθιάς ἢ τοῖχου καὶ αὐτὴ ἐνίοτε ἢ αὐλὴ τῶν χωρικῶν οἰκιῶν., 7) φηγὸς = ἱερά δρυς παρ' Ὀμήρῳ, ἥς ὀθροῦς τῶν φύλλων ἐσήμαινε διὰ τοὺς Δωδωναίους μάντις, 8) φοῦρος = φοῦρνος ὑπαίθριος ἢ ἐντὸς τοῦ οἴκου, 9) μασιᾶ = πυρά-

Ἡπειρωτικὴ Πνευματικὴ Ζωὴ καὶ Κίνησις

ΕΙΔΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΚΡΙΣΕΙΣ

Ἄθαν. Τσεκούρα: «Ἀπὸ τοῦ
98ου Ὑψώματος»

ΤΟΥ Κ. Δ. ΣΤΕΡΓΙΟΠΟΥΛΟΥ

Κάθε βιβλίον πού περιέχει ἀναμνήσεις σχετικὲς μὲ τὴν πορεία τοῦ Ἔθνους εἶναι πάντα εὐπρόσδεκτον. Στὸν γενικὸ αὐτὸν κανόνα ὑπάγεται καὶ τὸ ἔργο τοῦ Ἄθ. Τσεκούρα πού ἐκδόθηκε στὴ σειρά τῆς «Βιβλιοθήκης τῆς Ἡπειρωτικῆς Ἐταιρείας Ἀθηνῶν» μὲ τὴν ἐπιμέλεια τοῦ Ἀποστόλου Π. Παπαθεοδώρου καὶ πρόλογο τοῦ Ἀλεξ. Χ. Μαρμόπουλου.

Χωρίζεται σὲ τρία κεφάλαια. Τὸ πρῶτον, τρισελίδον στὴν ἕκτασι, μὲ δυὸ ἐνόητες ὅπως δείχνουν οἱ τίτλοι τους «Σκλαβωμένη Ἡπειρος στὰ τελευταῖα χρόνια» καὶ «τῆς λευτε-

γρα, 10) σ υ μ π ῶ = συνδαυρίζω τὴν πυρᾶν, 11) π υ ρ ο σ τ ι ᾶ = τρίπους σιδηροῦς τιθέμενος ἐπὶ τῆς πυρᾶς καὶ ἐπ' αὐτοῦ τὰ μαγειρικὰ σκεύη, 12) π ᾶ τ ε ρ α = ξύλα τῆς ὀροφῆς, ὑπὸ τὰς ψαλίδας τῆς ξυλίνης στέγης (κολοκύθια στὸ πάτερον παροιμ. φράσις), 13) κ α λ α - μ ἰ δ ἰ = τεμάχιον καλάμου, 14) λ ᾶ - γ ι α = μέλαν πρόβατον, 15) σ ι ν ἰ = δίσκος ἐκ χαλκοῦ, 16) γ κ ο υ λ ἰ ᾶ - σ τ ρ α = μαινόγαλα, τὸ πρῶτον γάλα τοῦ θηλασμοῦ, 17) μ π ο ὄ ν τ ε ν α = κάδος ἐκ ξύλου, 18) π ρ ο ὄ σ ι α = ἀνημμένοι ἄνθρωποι.

ΑΛΕΞ Χ. ΜΑΜΜΟΠΟΥΛΟΣ

ριᾶς τὰ ἐργαστήρια», «ἢ γενιά μου» καὶ ἀναφέρεται στὴ δράσι τῶν προγόνων τοῦ καὶ στὴ νεότητά του.

Ἀπὸ τὸ τρίτον κεφάλαιον ἀρχίζουν οἱ ἀναμνήσεις γιὰ τὴν προσφορά του. Εἶναι ὁ κορμὸς τοῦ ὄλου ἔργου. Ἀκολουθεῖ ἄλλο τμήμα τοῦ βιβλίου μὲ τὸν τίτλον «ἀντὶ ἐπιλόγου» ἀναγράφοντας διάφορες ἄλλες ὑπηρεσίες τοῦ Ἄθ. Τσεκούρα μεταγενέστερες γιὰ ποικίλα θέματα, γιὰ τὸ Κυπριακόν, γιὰ τὶς ἐκκλησίες τοῦ Ἁγίου Θεράποντος στοῦ Ζωγράφου, τῶν Ταξιαρχῶν Πύλης Ἀγορᾶς καὶ τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Ρώσου, γιὰ τὸν προσκοπισμὸν, γιὰ τὰ διδασκῆρια στοιχειῶδους καὶ μέσης ἐκπαιδεύσεως Ζωγράφου, μὲ τὴν συμμετοχὴν του σὲ πολλὰς ἐπιτροπὰς ὡς προέδρον.

Ἀπὸ τὰ δυὸ ἐπίμετρα πού ἀκολουθοῦν στὸ ἕνα περιλαμβάνονται μερικὰ δημοσιεύματα γιὰ τὴν δραστηριότητα τοῦ Ἄθ. Τσεκούρα καὶ δυὸ ἐπιστολὰς τοῦ ἰδίου σ' ἐφημερίδες σχετικὰ μὲ τὴν ἐθνικότητα τοῦ Νικολάκη Ἐφέντη. Στὸ δεύτερον ἐντάσσονται πρῶτον φωτογραφίες πού εἶχαν παραλειφθῆ ἀπὸ τὴν καταχώρισή των στὶς οἰκείας θέσεις κατὰ τὴν πρόοδο τῆς ἐκτύπωσης καὶ δεύτερον ἕγγραφα πού ἀποδεικνύουν τὴν ἀναγνώριση τῶν ὑπηρεσιῶν τοῦ Ἄθ. Τσεκούρα. Μὲ αὐτὰ συμπληρῶνεται τόμος 420 σελίδων.

Τὴν γενικὴ αὐτὴ εἰκόνα τῶν πε-

ριεχομένων του πρέπει να συμπληρωθεί ή αναφορά των ονομάτων του τρίτου κεφαλαίου του έργου, του βασικού τμήματος αυτού, όπου περιλαμβάνονται οι αναμνήσεις για την προσφορά του σε θέματα γενικά έθνικά. Τοῦτο διαιρείται σε ἑξη ἐνότητες. Ἐπιγράφονται κατὰ σειρά «γύρω στά 1897», «ἡ ρουμανική προπαγάνδα», «τὸ μακεδονικὸ κομιτάτο», «στοὺς ἀγῶνας γιὰ τὴν ἀνάσταση τῆς Ἡπείρου», «Βόρειος Ἡπειρος» καὶ τέλος «ὁ ἔθνικὸς διαχασμός», καταλαμβάνοντας 328 σελίδες, τὰ τρία τέταρτα καὶ πλέον τοῦ τόμου. Ἡ καθεμία ὑποδιαιρεῖται σε μικρὰ τμήματα με ὑπότιτλους ἐπιτυχεῖς, ἀλλὰ δὲν ἀναγράφονται στὸ μικρὸ αὐτὸ κριτικὸ σημείωμα, διότι θὰ τοῦ ἔδιδαν μῆκος πέρα ἀπὸ τὰ ἐπιτρεπτὰ ὄρια, παρὰ τὸ γεγονὸς ὅτι με τὴν ἀναφορά των θὰ γινόταν πλήρης καὶ ζωντανὴ ἀναπαράσταση τοῦ κεφαλαίου.

Ἀπὸ τὴν ἀνάγνωσή του δημιουργεῖται ἡ ὀρθὴ ἐντύπωση ὅτι οἱ «ἀναμνήσεις» ποὺ καλύπτουν τὴν πρώτη εἰκοσαετία τοῦ αἰῶνα μας, δὲν εἶναι ἱστορικὸ ἔργο οὔτε ἀπομνημονεύματα ὑπὸ τὴν γνώριμη μορφή. Εἶναι διηγήσεις ἢ περιγραφές γεγονότων, περιστατικῶν ἢ ἐπεισοδιῶν, τῆς ἔθνικῆς ζωῆς ποὺ μετέσχε ὀλόψυχα ὁ συγγραφέας ὡς συνδημιουργὸς με ἄλλους ἢ μόνος ἢ ὑπῆρξε αὐτόπτης μάρτυρας. Παρὰ τὸν ἐπιτυχῆ τίτλο του «οἱ ἀναμνήσεις», δὲν παύουν νὰ ἔχουν τὴν ἀξίαι τους, ποὺ ἐμφανίζεται διττῇ. Πρῶτον προσφέρουν στοιχεῖα ποὺ δὲν εἶναι ἀπὸ ἄλλες πηγές γνωστά, διό-

τι θρῖσκονται στὴ θάση καὶ ὄχι σε ὑψηλές βαθμίδες. Μία ἀπὸ τις πολ- λές σχετικὲς περιπτώσεις εἶναι καὶ ἡ ἀναφερόμενη στὸν «Νικολάκη», ἄγνωστον μέχρι τώρα ἥρωα τῶν πολέμων τοῦ 1912—13. Δεύτερον, ἡ παρουσίασὴ των γίνεται γλαφυρά, παραστατικὰ καὶ πηγαῖα, με ἀποτέλεσμα κάθε τμήμα ἐκάστης ἀπὸ τις ἑξη ἐνότητες νὰ καθίσταται κείμενο καλοῦ λόγου, χωρὶς προσθήκες ἢ παραποιήσεις, τῆς φαντασίας δημιουργήματα. Ἔτσι τὸ τρίτο αὐτὸ κεφάλαιο καθίσταται χρήσιμο στὸν ἐρευνητὴ τῶν χρόνων, στοὺς ὁποίους ἐντοπίζεται, καὶ ἐξαιρετικὰ τερπνὸ ἀνάγνωσμα. Τοῦτο βασικὰ ὀφείλεται στὸν Ἄθ. Τσεκούρα, ἥδη γηραιὸ πρεσβύτη, καθὼς πιστοποιεῖ καὶ τὸ συμβολικὸ «ἀπὸ τοῦ 98ου ὑψώματος» δεύτερο μέρος τοῦ τίτλου ποὺ φέρει ὁ τόμος.

Ἡ ἀνάγνωσή του στὸ σύνολο δίνει τὸ συμπέρασμα ὅτι τὰ βασικὰ στοιχεῖα εἶχαν καλὴ τύχη. Ὁ ἐπιμελητὴς τῆς ἐκδόσεως Ἀπόστολος Ι. Παπαθεοδώρου, στὸν ὁποῖο, μετὰ τὴν πρώτη προσπάθεια τοῦ Ν. Ραμαντάνη, ἀνέθεσε ὁ Ἄθ. Τσεκούρας τὴν ὄλη φροντίδα γιὰ τὴν συγκέντρωση, τὴν ταξινομήση καὶ τὴν τελικὴ διαμόρφωση τοῦ ὑλικοῦ, καθὼς καὶ τὴν παρακολούθηση τῆς ἐκδόσεως, ἐκπλήρωσε τὴν ἀποστολὴ του με γνώση, εὐσυνειδησία καὶ ὑπευθυνότητα. Στὸ ἐνεργητικὸ του εἶναι ἐκτὸς ἀπὸ τὴν στοχαστικὴ εἰσαγωγή καὶ ἡ καταχώριση στοιχείων γιὰ μεταγενέστερες ἐκδουλεύσεις σε ἄλλα γενικά θέματα, ὡστε νὰ βιογρα-

φήσει τὸν φορέα τῶν ἀναμνήσεων ἔμμεσα.

Ἐπίσης ἀπαραίτητες ἦταν καὶ οἱ ὑπερδιακόσιες εἰκόνες, ἀναφερόμενες σὲ σπίτια, χωριά, τοποθεσίες, πόλεις, πρόσωπα, γεγονότα, χάρτες, γράμματα, λογαριασμούς, γραμματόσημα καὶ ἄλλα ἀντικείμενα, διότι ἐμπλουτίζουν τὸ κείμενο, μεταφέροντας ἀβίαστα τὸν ἀναγνώστη στὸ κλίμα τῆς ἐποχῆς ποῦ ἀνήκουν.

Γι' αὐτὸ πρέπει εὐτυχῆς νὰ εἶναι, ὄχι μόνον ὁ ἠπειρώτης ἐθνικὸς ἀγωνιστῆς Ἄθ. Τσεκούρας, ἀλλὰ καὶ ὁ ἠπειρώτης ἀναγνώστης ἀπὸ τὸ ἔργο ποῦ κοσμεῖ τὴν ἠπειρωτικὴ βιβλιογραφία.

Κ. Δ. ΣΤΕΡΓΙΟΠΟΥΛΟΣ

ΤΟΥ Κ. ΛΑΖΑΡΙΔΗ

Ἀγαπητὲ κ. Παπαθεοδώρου.

Ἐλαβα τὸ βιβλίον τοῦ ἐξαίρετου πατριώτη μας κ. Ἄθων. Τσεκούρα μὲ τὸν τίτλον: «Ἀναμνήσεις ἀπὸ τοῦ 98ου ὑψώματος». Τὸ διάβασα αὐτὲς τὲς μέρες, τὸ διαβάξω καὶ θὰ τὸ διαβάξω πάντοτε μὲ μεγάλο ἐνδιαφέρον καὶ πατριωτικὴ συγκίνηση. Ἀποτελεῖ πολῦτιμο ἠπειρωτικὸ σύγγραμμα μὲ πλουσιώτατο ἐθνικὸ περιεχόμενο.

Εὐχαριστῶ θερμότατα γιὰ τὴν τιμητικὴ προσφορὰ — γράφω καὶ τὸν κ. Τσεκούρα — καὶ θεωρῶ τὸν ἑαυτό μου ὑποχρεωμένο νὰ Σᾶς συγχαρῶ θερμότατα γιὰ τοὺς μεγάλους κόπους, τοὺς ὁποίους ὑποβλήθηκατε σχετικὰ μὲ τὴν τόσο ἄρτια ἐπιστημονικὴ καὶ ἐπιτυχημένη ἐπιμέλειά του, ὥστε νὰ χαρακτηρίζεται αὐτὸ στυλ αἰῶνες λαμπρὸς πνευματικὸς φάρος ποῦ θὰ φωτίζει καὶ θὰ διαλευκάνει πολλὰ σκο-

τεινὰ σημεῖα τῆς ἠπειρωτικῆς μας ἱστορίας.

Σᾶς εὐχαριστῶ καὶ πάλι καὶ Σᾶς συγχαίρω ἀπὸ τὰ βάθη τῆς καρδιάς μου.

Μὲ μεγάλη ἐκτίμηση
ΚΩΣΤΑΣ ΛΑΖΑΡΙΔΗΣ

25.11.1980

Μαρτυρίες γιὰ τὸν Καποδίστρια

Ἐν Βόλῳ τῆ 5 Δεκ. 1980

Ἀξιότιμε κ. Ἀλέξ. Μαιμῆπουλε.

Ἐλαβον τὸ Δελτίον πνευματικῆς Ἐνημερότητας τοῦ μηνὸς Νοεμβρίου 1980 καὶ σᾶς εὐχαριστῶ.

Εἰς τὸ Δελτίον τοῦτο ἀσχολεῖσθε περὶ τῆς καταγωγῆς τοῦ Ἰωάννου Καποδίστρια, ὅστις ἐκ διαφόρων πληροφοριῶν καὶ μαρτυριῶν φέρεται ὡς καταγόμενος ἐξ Ἀργυροκάστρου.

Κατὰ τὸ ἔτος 1913 μετὰ τὴν ἀπελευθέρωση τῆς ἠπειροῦ εὐρέθην εἰς Ἀργυροκάστρον ἔνθα ὁ πατήρ μου Χαράλ. Παπαδόπουλος διετήρει ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν κατάστημα. Μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τοῦ Ἀργυροκάστρου ἦτο δυνατὴ ἢ μετάβασις εἰς τὰς διαφόρους συνοικίας τῆς πόλεως εἰς τὰς ὁποίας κατῴκει συμπεπυκνωμένος Τουρκαλθανικὸς πληθυσμὸς. Προηγουμένως ὁμοως κατὰ τὴν Τουρκοκρατίαν ἦτο ἐπικίνδυνος ἢ μετάβασις καὶ κυκλοφορία εἰς τὰς συνοικίας ταύτας, διότι οἱ Τουρκαλθανόπαῖδες ὀρμώμενοι ἐκ θρησκευτικοῦ μίσους ἐλιθοβόλουν τοὺς Χριστιανόπαιδας ἀποκαλοῦντες τοὺς Καούρηδες κατὰ παραφθορὰν τῆς τουρκικῆς λέξεως Γκιαούρηδες (ἄπιστους).

Εἰς τὸ Ἀργυροκάστρον τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἀνεφέρετο ὁ θρύλος ὅτι οἱ πρόγονοι τοῦ Καποδίστρια κατήγοντο ἐκ μίας συνοικίας κειμένης εἰς ὄψωμα λόγῳ τοῦ

φορτώνεται τὸν σάκκο του καὶ ν' ἀνεβαίνει μόνος κατάμονος τὰ ἑλληνικά βουνά». Κι' ὁμως κάποια συντροφιά, ἰδίως ἀνθρώπων μὲ τοὺς ὁποίους εὔρισκε ψυχικὸν συντονισμό στὴν ἀγάπη πρὸς τὴν φύσιν, τοῦ ἦταν εὐπρόσδεκτη καὶ εὐχάριστη.

Ἔτυχε νὰ τὸν γνωρίσω στὰ 1932, ὅταν ἐξορισθεὶς ἀπὸ τὴν Κύπρον, ὡς ἐθνικὸς ἀγωνιστής, ἐγκατεστάθηκα στὰς Ἀθήνας. Βέβαια ἐγὼ ἤμουν μᾶλλον φυσιολάτρης καὶ ἐκδρομεὺς παρά ὀρειβάτης. Ἀλλὰ μιᾶς καὶ συνδεθήκαμε μὲ τὸν Τσαμᾶκο, μὲ καλοῦσε νὰ κάμουμε ἐκδρομὴ στὴν Πάρνηθα, στὴν Πεντέλη ἢ στὸν Ὑμηττόν, ὅταν καὶ ὁ ἴδιος διέθετε μόνον μιὰ ἡμέρα ἔστω καὶ γιὰ μικρὴ ὀρειθασία. Κάποια Κυριακὴ μάλιστα, θὰ ἦταν μεταξὺ 1935 καὶ 1940, ἀνεβήκαμε μαζὶ στὴν κορυφὴ τῆς Πεντέλης. Ξαφνικὰ ὁμως βρεθήκαμε μέσα σ' ἓνα πυκνὸ νέφος, ποὺ ἐπέμενε νὰ καλύπτῃ σὲ μεγάλην ἔκτασι τὸ βουνὸ καὶ ἔτσι χάσαμε τὸν προσανατολισμόν. Μετὰ ἀπὸ πρόχειρους ὑπολογισμοὺς, πήραμε τὴν ἀπόφασιν νὰ κάνουμε τὴν κατάβασιν ἀπὸ μιὰ ὠρισμένη κατεύθυνσιν. Ὅταν ὅμως μετὰ πολὺωρη κατάβασιν βρεθήκαμε χαμηλὰ καὶ ὄξω ἀπὸ τὸ νέφος, διεπιστώσαμε πὼς ἀντὶ τῆς νοτίου πλευρᾶς πρὸς τὴν Μοιῆν Πεντέλης, εὔρισχόμεθα στὴν βορείαν πλευρὰν πρὸς τὸν Διόνυσον! Ὡς ἐνθυμοῦμαι μετὰ λίγες ἡμέρες κάποιο ἐκδρομικὸ περιοδικὸ περιέγραφε τὴν περιπέτειά μας καὶ τόνισε, πὼς ἀκόμη καὶ ἀν εἶσαι Τσαμᾶκος κύτταξε ἀνεδαίνοντας τὰ βουνὰ νὰ ἔχῃς μαζὶ σου καὶ μιὰ πυξίδα.

Δικός σου
ΣΑΒΒΑΣ ΛΟΓΓΙΔΗΣ

Ὁ κ. Γάσος Παπᾶς

Μὲ ἀφορμὴ τὰ ὅσα δημοσιεύτηκαν στὸ τεύχος 47—49 τῆς Ἡ. Ἑταιρ., σχετικὰ

μὲ τὸν ΓΙΑΝΝΗ ΤΣΑΜΑΚΟ, σὰς γνωρίζω μὲ λίγα λόγια τὴν πρώτη γνωριμία μαζὶ του.

Ἦμουν Ἀνθ)γός, Διοικητὴς ἐνὸς Λόχου τοῦ 625 Τ.Π. τῆς VIII Μεραρχίας. Τὸ 1949, μετὰ τὴν λήξιν τῶν ἐπιχειρήσεων, «τιμῆς ἔνεκεν», σὰν Βορειοηπειρώτης, ἀνέλαβα τὴν εὐθύνη τῆς περιοχῆς τῆς κορυφῆς τοῦ Γράμμου, ὕψ. 2522, μὲ ἐντολὴ τοῦ Μεράρχου.

Μετὰ τὴν συντέλεσιν τῆς ἀπαραίτητης ὑποδομῆς, γιὰ τὸ κράτημα τῆς περιοχῆς ἀπὸ στρατιωτικῆς ἀπόψεως, ἔπεσα μὲ τὰ μούτρα γιὰ τὴν προετοιμασίαν τῆς χειμερινῆς διαβιώσεως. Πρέπει νὰ ἦταν Ὀκτώβριος. Μέρα πεντακάθαρη, ἀλλὰ μὲ ταφὴν τὰ ὄρια τοῦ ἡλίου καὶ τοῦ βορῆ. Ὅπου ἔλειπε ὁ πρῶτος, ἦταν ὀδοντηρὴ ἡ παρουσία τοῦ δεύτερου.

Ἐκεῖ λοιπὸν ποὺ ἤμουν ἀπροσηλωμένος στὴν τοποθέτησιν τροφῶν καὶ κτηνοτροφῶν στὰ ψηλὰ σημεῖα, γιὰ τὸ φόβον τοῦ χιονιοῦ, γυρίζω καὶ βλέπω, ἓνα ἀνεπάντεχο ἐπισκέπτῃ. Ἐνας γέρος, στητός, μᾶλλον λεπτὸς καὶ γεροδεμένος. «Ποῦθε ἦλθε καὶ ποιὸς εἶσαι», ἀναρωτήθηκα. «Λές νάνα: ἀπ' τὰ πανίερα χῶματα ποὺ ἀρχίζουν ἐδῶ κάτω ἀπ' τὰ πόδια μου» σκέφθηκα. «Ὀρειβάτης εἶμαι» μοῦ εἶπε, μὲ φωνὴ σταθερὴ, κοφτὴ καὶ μᾶλλον ἀστείχη. «Γιάννης Τσαμᾶκος» μοῦ συστήθηκε. Δὲν διάστηκε ν' ἀκουμπήσει κάπου νὰ ξαποστάσει. Μὲ κυττοῦσε μὲ τὰ ἀετίσιον βλέμμα του, σταθερὰ ἐπίμονα σὰν νὰ ζητοῦσε κάτι νὰ βρεῖ ποὺ ἦταν μέσα μου κρυμμένο. Δὲν ἦταν ἕμορφος, μὰ εἶχε ἐπιδητικὸτητα καὶ μεγαλόπρεπῃ ἐμφάνισιν.

Ἀφοῦ τὸν φίλεψα μὲ ὅτι εἶχε ἀπομείνει ἀπὸ τὴν ἀένση καὶ μηδενίζουσα τίς ἀποστάσεις, φροντίδα τῆς μάνας μου, μιλήσαμε. Σὰν ἔμαθε πὼς εἶμαι Βορειοη-

πειρώτης, τινάχθηκε — χθές ήταν και τὸ θυμᾶμαι — κι ἀπλώνοντας τὸ χέρι, θέλησε νὰ μὲ θωπεύσει. Μὰ ἦταν τότε πάνω ἀπὸ 80 χρόνων. Φαίνεται: πὼς δὲν εἶχε πλήρη ἔλεγχο τῶν κινήσεων τῶν χεριῶν του γιατί ἡ θωπεία αὐτὴ δὲν εἶχε τὴν ἠδονὴ τῆς γεροντικῆς τρυφερότητος ἀλλὰ τὴν ὀδύνη ἠχηροῦ ραπίσματος.

Ὅταν θέλησε νὰ φύγει τὸν παρεκάλεσα νὰ δεχθεῖ τὸ ἄλογό μου καὶ μιὰ περίπολο ἀσφαλείας. Δὲν δέχθηκε. Οὔτε νὰ τοῦ δείξω τὸ μονοπάτι γιὰ τὸ Κάμενικ. «Ὅλη ἡ Ἑλλάδα, παιδί μου», μὲ εἶπε «εἶναι χαρτογραφημένη μέσα στὸ μυαλό μου».

Μὲ ἀγάπη
ΤΑΣΟΣ ΠΑΠΑΣ

Ἀθήνα, 21.11.80

(Στὸ ἐπόμενο ἐκτενὲς σημείωμα τοῦ Κλ. Δενδρινοῦ).

Περὶ Γ. Καραϊσκάκη

Μᾶς γράφει ὁ Ἴατρος κ. Κ. Κωστοβασίλης:

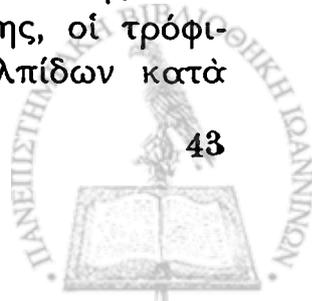
«Ὡς γνωστὸν ὁ τόπος γεννήσεως τοῦ Καραϊσκάκη εἶναι ἡ Σκουλικαριά τῆς Ἄρτης. Ἐν τούτοις εἰς καιροὺς ἀνωμάλους οἱ Θεσσαλοὶ τὸν ἐπολιτογράφησαν ὡς γεννηθέντα εἰς τὸ Μαυρομμάτι τῆς Καρδίτσας. Χρέος πανηπειρωτικὸν εἶναι τὸ διάταγμα ἐκεῖνο νὰ καταργηθῇ».

Ἀπαντοῦμε στὸν ἀγαπητὸ Ἴατρο: Εἶναι πιά κοινῶς παραδεκτὸ ὅτι ὁ Στρατάρχης τῆς Ρούμελης γεννήθηκε τὴν ἀνοιξή τοῦ 1782 σὲ μιὰ σπηλιά στὸ Μαυρομμάτι τῆς Θεσσαλίας «ἐκ μητρὸς Ζωῆς Διμισκῆ καὶ πρωτοξαδέλφης τοῦ δια-

βοήτου κλεφταρματωλοῦ Γώγου Μπακόλα, καταγομένης ἐκ χωρίου Σκουλικαριά Ἄρτης καὶ φερούσης τὴν περίοδον ἐκείνην τὸ μοναχικὸν σχῆμα — προφανῶς ἄνευ κουράς (Βέης). Κατὰ τὴν ἐπικρατεστέραν ἄποψιν (Περαιθός, Γαζῆς, Βλαχογιάννης) πατὴρ τοῦ Καραϊσκάκη ὑπῆρξεν ὁ κλεφταρματωλὸς Δημήτρης Ἴσκος, ὁ καὶ Καραῖσκος καλούμενος ἐνῶ κατ' ἄλλους ὁ κλέφτης Ἀραπόγιαννος». (Πάπυρος - Λαρούς).

Δεδομένου ὅτι ἱστορικὰ μένει μετέωρη ἡ πατρικὴ καταγωγή τοῦ Ἡρωα, ἀφοῦ ὁ γεννήτορας εἶναι ἄγνωστος θὰ μπορούσε νὰ ἰσχυριστεῖ κανεὶς, ὅπως ὁ Ἴατρος, παρὰ τὴν πτώση τοῦ μητρικοῦ δικαίου, τὴν ἀπὸ Σκουλικαριά καταγωγή του. Ὅμως αὐτὸ θὰ προκαλοῦσε σήμερα... Ἡπειρωτοθεσσαλικὸ πόλεμο!

Προσωπικὰ ὑποστηρίζω — καὶ γιὰ πρώτη φορὰ δημόσια — ὅτι καὶ τὸ κ α ρ α ῖ σ κ ά κ η ς, ὅπως ὑπόγραφε ὁ Ἡρωας, δὲν εἶναι πατρώνυμο, ἀλλὰ παρατσούκλι. Καραϊσκάκη λένε στὴν περιοχὴ τῆς Χειμάρρας καὶ τοῦ Δελβίνου τὸν ἀρχηγὸ μεταμφιεσμένης παιδικῆς ὀμάδας, ποὺ μαζεύει αὐγὰ τὸ Πάσχα (Νίβιτσα) ὅπως θέλει ἡ παράδοση, ποὺ θὰ δημοσιεύσωμε προσεχῶς. Καὶ εἶναι γνωστὸ ὅτι στὰ μέρη, ποὺ ἐπιχωριάζει ἡ παράδοση καὶ ὁ Καραϊσκάκης καὶ οἱ Δράκος, Γρίβας, Βαρνακιώτης, Ἴσκος, Σκαλτσᾶς, Τσόγκας, Ρούκης, Πανουργιάς, Δουβουνιώτης, οἱ τρόφιμοι τῆς. Σχολῆς Εὐελπίδων κατὰ

Θωμᾶν Δέρβον τοῦ Ἀλῆ Πασιᾶ ἔδρασαν στήν ὑπηρεσία του μέχρι τὸ 1820. Οὔτε εἶναι λογικὸ ἄνθρωπος τοῦ χαρακτήρα τοῦ Καραϊσκάκη, πού ἐσάρκαζε τὰ πάντα καὶ τὴν ἴδια τὴ μάνα του, γιὰ τὴν ὁποῖαν ἔλεγε ὅτι ἔφαγε σαράντα χιλιάδες... γιὰ νὰ τὸν βγάλει (Γαζῆς) ὅτι θὰ δεχόταν τὸ θάρος ἐπώνυμου πατέρα, πού δὲν τὸν ἐγνώριζε.

Ὁ ἴδιος ὁ κ. Κωστοβασίλης μᾶς γράφει γιὰ τὴν καταγωγή τοῦ Κων. Κανάρη ἀπὸ τὴν Πάργα. Ἀλλὰ γι' αὐτὸ σὸ ἐπόμενο.

ΕΝΤΥΠΑ ΚΑΙ ΑΛΛΑ

Ὁ ζηλωτὴς τῶν πατρίων κ. Ἀθαν. Ἀνδρέου ὁ ἐνθουσιώδης τῆς Ἐταιρείας φίλος Μακεδῶν, ἀκάματος Συλλέκτης στοιχείων μᾶς στέλλει διάφορα ἐντυπα «... πού προορίζονται γιὰ Αὐστραλία, Καναδᾶ, καὶ Η. Π. Α. γιὰτὶ δυστυχῶς, γράφει σὸ ἀπὸ 3. 12.80 γράμμα του, ἐκεῖ τὰ παιδιὰ μᾶς δὲν ξεύρουν ἐλληνικά.

Τὰ περιοδικὰ τοῦ εἶδους τῆς «Ἡπειρωτικῆς Ἐταιρείας» καὶ τῆς «Μακεδονικῆς Ζωῆς» πρέπει νὰ διαβάζωνται ἀπὸ μαθητὰς, γιὰ νὰ μαθαίνουν τὴν πραγματικὴ ἱστορία, πού δὲν διδάσκεται στὰ σχολεῖα, δυστυχῶς. Πάρτε τὸ βιβλίον ἱστορίας τοῦ Δημοτικοῦ Ε' τάξεως. Θὰ ἴδῃτε τὸν Μακεδονικὸ Ἀγῶνα, μιάμιση σελίδα. Ἄν δὲν ὑπῆρχε ὁ Μακεδονικὸς Ἀγὼν, ἀμφιβάλλω ἂν ἡ Βόρειος Ἑλλάς θὰ ἦτο ἐλληνική. Ἐκεῖνος ὁ ἄνισος ἀγῶνας μὲ διπλὸ ἐχθρό... προετοίμασε τὸ ἔδαφος γιὰ τὴν προέλαση τοῦ ἐλληνικοῦ στρατοῦ. Καὶ συνεχίζει μὲ ἐλευθεροστομία, πού σπάζει κόκκαλα, καὶ πού δυστυχῶς κάνει τὸ γράμμα μὴ δημοσιεύσιμο ὁ κ. Ἀνδρέου:

«Ἐνα σωρὸ ἀνοησίες κυκλοφοροῦν σὲ ἐντυπα, πού δὲν ἔχουν ἀπολύτως κανένα προορισμὸ ἐθνικὸ. Ὅλα αὐτὰ πού εἶναι ἐθνικὴ ζημία τὰ ἀνέχονται... Ἀφήνουν τὴν «Ἡπειρωτικὴ Ἐταιρεία» νὰ χτυπιέται μόνη στὴν τρικυμία, ἀντὶ νὰ τὴν συμπαρασταθοῦν ἐθελοντικῶς.

Πολλὰ διπλώματα πού στολίζουν τὰ Γραφεῖα καὶ τοὺς τοίχους δὲν ἐγγυῶνται: ἄτομα χρήσιμα γιὰ τὴν Πατρίδα. Καλὸς πατριώτης εἶναι μόνον ὅποιος ἔχει ὕψος γιὰ δουλειά. Ὁ Καραϊσκάκης δὲν πάτησε τὸ κατώφλι τοῦ σχολεῖου. Δὲν εἶχε χαρτὶ οὔτε τῆς πρώτης τοῦ Δημοτικοῦ. Καὶ ὅμως ἦτο ἀρχιστράτηγος τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος. Ἦτο φυματικός, γιὰτὶ δὲν εἶδε θαλπωρὴ, γονέων καὶ σπιτοῦ, δὲν ἐννοιῶσε χἀδι μάνας καὶ φροντίδα πατέρα.

Ἐχετε θάρρος καὶ ὑπομονή.

***

— Ὁ Ταγματάρχης τῆς Χωροφυλακῆς - Φιλολόγος κ. Ναπ. Δοκανάρης μᾶς στέλλει ἱστορικὴ μελέτη γιὰ τὸν Ἡπειρωτὴ στρατηγὸ τοῦ Ἀγῶνα 1821 Κωνσταντῖνο Βλαχόπουλο, πρῶτο Ἀρχηγὸ τῆς Χωροφυλακῆς.

— Ὁ κ. Κώστας Τέκτων ἐκδότης τῆς ἀληθιμόνητης προπολεμικῆς ἐφημερίδας στὰ Γιάννινα «Ὁ Ἡπειρωτὴς» μᾶς συγχαίρει γιὰ τὸ Δελτίον Πνευματικῆς Ἐνημερώσεως καὶ τὸ πολιτικὸν ἔργο τῆς Ἐταιρείας. Μᾶς στέλλει καὶ οἰκονομικὴ ἐνίσχυση γιὰ τὴ συνέχιση τοῦ ἔργου καὶ ζητεῖ τὴν ἐπι ἀντικατοβολῆ ἀποστολὴν διαφόρων βιβλίων μᾶς.

Οἱ ἐκδόσεις τῆς Ἐταιρείας στέλλονται δωρεάν σὲ πνευματικούς ἀνθρώπους, πλὴν τῶν βιβλίων Ἀλ. Τσουκανέλη καὶ Ἀθαν. Τσεκούρα, πού οἱ ἴδιοι οἱ συγγραφεῖς ἐξέδωκαν μὲ δαπάνη τους καὶ ἐδώρησαν στὴν Ἐταιρεία.

Ἑσωτερικὴ Ζωὴ καὶ Κίνηση

ΤΙΜΗΤΙΚΗ ΣΤΗΛΗ ΕΙΣΦΟΡΩΝ

Ἀπὸ μῆνα σὲ μῆνα συνεχίζεται κάτι, πὸν δὲν ἔχει εὐκόλα προηγούμενο. Εἶναι τὸ δημοψήφισμα τῆς ἀγάπης τῆς «Ἡπειρωτικῆς Ἐταιρείας», πρὸς τοὺς φίλους τῆς, τὰ Μέλη τῆς καὶ τοὺς Ὑποστηρικτάς τῆς καὶ αὐτῶν, πὸν ἀνταποκρινόμενοι, τῆ στήριξουν μὲ τίς πάσης φύσεως αὐτοπροαίρετες εἰσφορές τους. Κρίνομεν αὐτῆς τῆς ἀλυσίδας τῆς ἀγάπης σ' αὐτοὺς τοὺς ἀπάνθρωπους καιροὺς, πὸν ζοῦμε εἶναι αὐτὸ τὸ μῆνα, οἱ:

Τακτικὴ χορηγὸς τῆς Ἐταιρείας ἢ κυρία Ἀλεξάνδρα Καζαντζῆ συνδρομὴ γιὰ τὸ Δελτίο

Δρχ.

1000

Ὁ κ. Κώστας Κατσιῆς σ) ρχης π.δ. τακτικὸς χορηγὸς ὑπὲρ τῶν σκοπῶν τῆς Ἐταιρείας, εἰς μνήμην τῆς μητρὸς του Ἀφροδίτης μὲ τῆ συμπλήρωση 30ετίας ἀπὸ τὸ θάνατό τῆς

7000

Ἡ κ. Δάφνη Λούτση τὸ γένος Χρ. Χρηστοβασίλη εἰς μνήμην τῆς ἀδελφῆς τῆς, μέλους τῆς Ἐταιρείας καὶ ὑποστηρικτρίας τοῦ ἔργου τῆς ἀληθινοῦς Τιτίνας Μπακοπούλου

3000

Ἡ κ. Ματίνα Κουνδούρου ἀπὸ Πόβλα Φιλιατῶν εἰς μνήμην τοῦ ἀληθινοῦ συζύγου τῆς Ἀθανασίου Κουνδούρου, ἀγωνιστοῦ καὶ μέλους τῆς Ἐταιρείας μὲ τῆ συμπλήρωση ἑνὸς χρόνου ἀπὸ τὸ θάνατό του

2000

Ὁ κ. Γεώργ. Τσάντης εἰς μνήμην

τῆς Ἀνθίτσας Πελένη

1000

Ὁ Ἐπίτιμος Ἐφέτης κ. Γεώργιος Κορκάρης ἀπὸ Πολίτσανη Βορ. Ἡπείρου «κατὰ τὴν κρίσιν τοῦ προέδρου» καὶ ἡ κρίσις τοῦ προέδρου δικαία οὖσα, ὑπὲρ τοῦ Δελτίου γιὰ νὰ γίνῃ ἀκόμα καλύτερο καὶ ὁμορφότερο

1000

Ὁ τραγουδιστὴς Σάββας Σιάτρας

1000

Ἡ οἰκογένεια Ἀθαν. Τσεκούρα καὶ τῶν Υἱῶν Μέλη καὶ Συμπαραστάτες τῆς Ἐταιρείας καὶ ἐπιθυμώντας συνεχῶς καὶ ἀδιαλείπτως τὴν προκοπὴ τῆς εἰς μνήμην τοῦ Στρατηγοῦ Δημ. Τ. Ν. Μπότσαρη ἑνὸς ἐξόχου νεοελληνικοῦ πνεύματος, πὸν ἔσθησε ἤρεμα σὲ θαύτατο γῆρας.

3000

Ὁ κ. Χρ. Σταματελόπουλος ἀπὸ Θεσσαλονίκη

500

Ὁ κ. Γεώργ. Σουμάλας γιὰ τὸ Δελτίο

700

Ὁ κ. Ἀπόστ. Ζώης γιὰ τὸ Δελτίο

500

Ὁ Ἐπίτιμος Λυκειάρχης κ. Ν. Παπαδόπουλος πέρα τῆς συνδρομῆς του γιὰ τὸ Δελτίο

200

Ὁ κ. Σπ. Σπύρου συνδρομητῆς τοῦ Δελτίου

500

Ὁ κ. Παν. Σπυρόπουλος τακτικὸς χορηγὸς τῆς Ἐταιρείας ἀπὸ Σωπική Βορ. Ἡπείρου

700

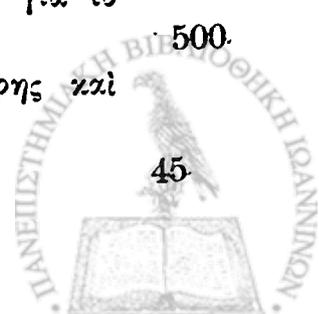
Ὁ ἰατρὸς καὶ ἡ κ. Γεωργ. Γύρα γιὰ τοὺς πνευματικὸς σκοποὺς τῆς Ἐταιρείας καὶ νέα συνδρομὴ

3000

Ἡ κ. Καλλιρ. Ματσάγκα γιὰ τὸ Δελτίο

500

Ὁ ἐνθουσιώδης Φυσιολάτρης καὶ

πνευματικός άνθρωπος, φίλος τῆς Ἑταιρείας καὶ τοῦ ἔργου τῆς Κρήτης κ. Παναγ. Χατζηδάκης γιὰ πολλοστὴ φορά ὑπὲρ τοῦ Δελτίου	1000	σου τοῦ Ἐλευθερίας	2000
Ὁ κ. Χριστόφ. Κοσίθας γιὰ τὸ Δελτίο	1000	Ὁ κ. Λεωνίδα Πάντος πνευματικός ἄνθρωπος, χορηγὸς τῆς Ἑταιρείας ἀπὸ Κισθῆρα	2000
Ὁ κ. Ματθαῖος Σπύρου ἀπὸ Ἰωάννινα γιὰ τὸ Δελτίο	500	Ὁ τ. Πρόεδρος τῆς Πανηπειρωτικῆς Συνομοσπονδίας Βιομηχανοῦ κ. Λευτέρης Μαντζίκας νέα προσφορά τοῦ πρὸς ἐνίσχυσιν τοῦ ἔργου τῆς Ἑταιρείας	10.000
Ὁ κ. Τηλέμ. Ζέρης Παργινὸς γιὰ τὸ Δελτίο	500	Καὶ ἡ «ΜΙΣΚΟ» τῶν κυρίων Μαντζίκας καὶ Παπαναστασίου γιὰ τὸ «γούρι» τῆς Ἑταιρείας	20.000
Ὁ κ. Ἀλέξ. Ἀλεξίου, γιὰ τὸ Δελτίο	500	Ὁ δικηγόρος κ. Βασίλ. Γιαννάκος γιὰ τὸ Δελτίο	500
Ὁ ἰατρός κ. Κων. Κωστοβασίλης καὶ πνευματικός ἄνθρωπος εἰς μνήμην τῆς πολὺκλαυστης θυγατέρας τοῦ Ρένας, δικηγόρου, ποὺ ἔσθῃσε στὴν ἀκμὴ τῆς ἡλικίας τῆς, 28 ἐτῶν, στίς 5 Δεκεμβρίου 1977	3000	Ἡ κ. Μαρία Δάλλα γιὰ τὸ Δελτίο	500
Ὁ κ. Περικλ. Δούκας συνδρομὴ τοῦ Δελτίου	500	Ὁ κ. καὶ ἡ κ. Γεωργ. Σταύρου συνδρομὴ τοῦ Δελτίου	400
Ὁ κ. Γεώργ. Σλήτας εἰς μνήμην τῆς ἀλησμόνητης Ζίτσας Ἐξάρχου καὶ γιὰ τὸ Δελτίο τῆς Ἑταιρείας	700	Ὁ κ. καὶ ἡ κ. Λέοντος Ἰ. Μελα εἰς μνήμην τοῦ Στρατηγοῦ Δημ. Τ. Ν. Μπότσαρη	1500
Ὁ κ. Νικόλ. Δρόσος ἀπὸ Ἰωάννινα γιὰ τὸ Δελτίο	500	Ὁ κ. καὶ ἡ κ. Λέοντος Ἰ. Μελα εἰς μνήμην τῆς Ἀντωνίας Ἀν. Μοννᾶ	2000
Ὁ συμβολαιογράφος κ. Γιάννης Παπαϊωάννου, καὶ ἱστορικός μελετητὴς ἀπὸ Κόνιτσα γιὰ τὸ Δελτίο	500	Ἡ κυρία Ρεβέκκα Πολυμέρου τακτικὴ χορηγὸς τῆς Ἑταιρείας εἰς μνήμην τῆς Τούλας Θρασ. Τσακαλώτου	2000
Ὁ κ. Σωτήρ. Χουλιάρᾶς συνδρομὴ τοῦ Δελτίου	1000	Ὁ κ. Κώστας Γέγιος ἀπὸ Ἰωάννινα συνδρομὴ τοῦ Δελτίου	300
Ὁ κ. Γεώργ. Παπακώστας γιὰ τὸ Δελτίο	500	Ὁ κ. Ἰωάν. Κάσσιος ὁμοίως	300
Ὁ κ. Κώστας Τέκτων, ὁ ἐκδότης τῆς συμπαθητικῆς ἔφημ. «Ἡπειρώτης» εἰς μνήμην τῆς συζύ-		Ὁ κ. Νίκος Πολυμερίδης ὁμοίως	200
		Ὁ κ. Γεώργ. Γάγαλης	1500
		Ὁ κ. Ἀγγελὸς Κουρτζῆς καὶ ἡ κ. Ἐλένη Ρούκα - Κουρτζῆ εἰς μνήμην Χριστοῦ. Καλλιῆ	1000
		Οἱ αὐτοὶ συνδρομὴ τοῦ Δελτίου	500
		Ὁ παλαίμαχος κ. Σωτ. Ζοῦμπος συνδρομὴ τοῦ Δελτίου	300

ΤΡΟΠΑΙΟΝ ΚΑΛΠΑΚΙΟΥ

ΑΛΕΞ. ΤΣΟΥΚΑΝΕΛΗ - Χαρ. Κατσιμητρος, Πρόμαχος τῆς Ἡπείρου.

Ἄριθ. βιβλίου — Ποσὸν

Ἐκ προηγουμένων	169.580
Ὁ κ. Ἐπαμ. Στόκας 1277	300
Ὁ κ. Γεώργ. Σλήτας 1283	300
Ὁ κ. Σπ. Σπέγγος 1209	300
Ὁ κ. Νικ. Σκάσης 1221	300
Ἡ κ. Ὀλυμ. Ἀγγελουπούλου 464	300
Ὁ κ. Κων. Σουμάκης 1228	300
Οἱ Ἀδελφοὶ Καλογήρου 1376	300
Ὁ κ. Χρ. Σταματελόπουλος 1249	300
Ὁ κ. Γεώργ. Σουμάλας 1244	300
Ὁ κ. Θάνος Σπηλιόπουλος 1211	300

Ὁ κ. Ἐμ. Σουρανάκης 1229	300
Ὁ κ. Σπ. Σπύρου 1251	300
Ὁ κ. Θεογ. Βαζάκας 403	300
Ὁ κ. Κλεομ. Πελένης 196	300
Ὁ κ. Παγ. Σπυρόπουλος 1226	300
Ὁ κ. Ματθ. Σπύρου 1243	300
Ὁ κ. Μιχ. Σταμίδης 1262	300
Ὁ Ἀριστ. Σωτηριάδης 1334	300
Ἡ κ. Μαρ. Δάλα —	500
Ὁ κ. Κων. Στεφανίδης 1263	300
Ὁ κ. Φίλ. Τάνης 1375	300
Ὁ κ. Βασ. Συγκούνας 1264	300
Ὁ κ. Νικόλ. Σωτηρίου 1372	300
	176.680

ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ Δ. ΤΣΕΚΟΥΡΑ:

ΑΠΟ ΤΟΥ 98ου ΥΨΩΜΑΤΟΣ.

ΑΝΑΜΝΗΣΕΙΣ ΗΠΕΙΡΩΤΟΥ

ΑΓΩΝΙΣΤΟΥ. 1979.

Ἐνα βιβλίον πολυσέλιδο φορτωμένο με ἀναμνήσεις καὶ πλῆθος σπανίων καὶ ἀνεκδότων φωτογραφιῶν. Ἡ ἔκδοσις ἔχει δωρηθεῖ στὴν «Ἡπειρωτικὴ Ἑταιρεία» καὶ οἱ εἰσπράξεις ἀπὸ τὴν πώλησιν τῶν ἀντιτύπων πηγαίνουν γιὰ τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ἔργου τῆς. Τὸ βιβλίον σὲ πολυτελεῖ ἔμφανισις ἔχει διατηρηθεῖ σὲ 1000 δρχ.

Ἐκ προηγουμένων	Δρχ. 33.000
Ὁ κ. Π. Μάτσης	1000
Ἡ κ. Δάφνη Λούτση	1000
Ὁ κ. Γεώργ. Κούνδουρος	1000
Ὁ κ. Γεώργ. Λυριτζῆς	1000
Ἡ κ. Μαίρη Κολιοῦ	1000
Ἡ κ. Ἐλένη Ἀποστολάκη ἀνα-	

γραφὴ διορθωτικὴ, δρχ. 1000

Ὁ κ. Ἰωάν. Φραγκάκης	1000
Ὁ κ. Ἰωάν. Ψωμόπουλος	1000
Ἡ κ. Εὐαγγελία Εἰσαγγελέα	1000
Ὁ κ. Νικόλ. Βερνάρδος	1000
Ὁ κ. Δημ. Χρησιδης	1000
Ὁ κ. Κώστας Γέγιος	1000
Ὁ κ. Κώστας Ἀναγνωστόπουλος	1000
Ἡ κ. Μαίρη Κολιοῦ 6' ἀντίτυπο	1000
	46.000

ΠΑΡΑΚΑΛΟΥΝΤΑΙ οἱ κύριοι Ἀναγνώσται νὰ μᾶς γνωστοποιοῦν τὴ νέα τους διεύθυνση.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΤΗΣ «ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ»

1. Ε. Π. ΦΩΤΙΑΔΟΥ — ΣΠ. ΚΑΛΛΙΑΦΑ: Σπυρίδων Λάμπρος, Α' έκδοσις 1961, Β' έκδοσις 1967.
2. ΣΠΥΡ. ΚΑΛΛΙΑΦΑ — ΑΛ. ΒΑΜΒΕΤΣΟΥ — ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ΚΟΖΑΝΗΣ — Γ. ΑΧ. ΒΑΒΑΡΕΤΟΥ: Σπυρίδων Βλάχος, δ' από 'Ιωαννίνων 1961, Β' έκδοσις 1970.
3. Ε. Π. ΦΩΤΙΑΔΟΥ — ΣΠ. ΚΑΛΛΙΑΦΑ: Δημήτριος Σ. Μπαλάνος, Α' έκδοσις 1961, Β' έκδοσις 1963.
4. Γ. ΑΧ. ΒΑΒΑΡΕΤΟΥ: 'Η συμβολή τῆς 'Ηπείρου εἰς τοὺς ἀγῶνας ὑπὲρ τῆς 'Ελευθερίας, 1963, Β' έκδοσις 1970.
5. ΑΛΕΞ. Χ. ΜΑΜΜΟΠΟΥΛΟΥ: 'Ο μῦθος τῆς ἀλβανικῆς συμβολῆς εἰς τὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς 'Ελλάδος, 1963.
6. ΙΩΑΝ. ΕΞΑΡΧΟΥ: 'Ο οικονομικὸς προγραμματισμὸς τοῦ ἠπειρωτικοῦ χώρου, 1963.
7. Γ. ΑΧ. ΒΑΒΑΡΕΤΟΥ: Γεώργιος Χατζῆς - Πελλερέν, δ' ἠπειρώτης ἀγωνιστῆς, δ' δημοσιογράφος, δ' ποιητῆς, 1964.
8. ΑΛΕΞ. Χ. ΜΑΜΜΟΠΟΥΛΟΥ: Χρ. Χρηστοβασίλης, δ' διηγηματογράφος, δ' λαογράφος, δ' πατριώτης, 1965.
9. ΚΑΤΕΡΙΝΑΣ Ι. ΚΑΚΟΥΡΗ: Θάνατος - 'Ανάστασις σὲ μαγικο - θρησκευτικὰ «δρώμενα» τῆς λαϊκῆς λατρείας τῆς 'Ηπείρου, 1965.
10. Γ. ΑΧ. ΒΑΒΑΡΕΤΟΥ: 'Ιωάννης Κωλέττης, δ' ἠπειρώτης Πρωθυπουργός, 1966.
11. ΑΛΕΞ. Χ. ΜΑΜΜΟΠΟΥΛΟΥ: 'Η ξενιτεία καὶ τὸ δημοτικὸ τραγούδι, 1966, Β' έκδοσις, 1970.
12. ΝΙΚΟΛ. ΤΣΑΚΑ: Πάργα, 1966.
13. ΚΩΝ. Δ. ΜΕΡΤΖΙΟΥ: Δομήνικος Θεοτοκόπουλος, 1966.
14. ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΑΧ. ΒΑΒΑΡΕΤΟΥ: Δροσουλίτες, 'Ηπειρος, Κρήτη, 1967.
15. ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΑΧ. ΒΑΒΑΡΕΤΟΥ: 'Ο Γεώργιος Σταύρου καὶ ἡ 'Εθνικὴ Τράπεζα, 1967.
16. ΑΛΕΞ. Χ. ΜΑΜΜΟΠΟΥΛΟΥ: 'Αγγελικὴ Χατζημιχάλη καὶ ἡ 'Ηπειρωτικὴ λαϊκὴ τέχνη, 1967.
17. ΑΛΚΗ ΜΑΝΘΟΥ: 'Ηπειρῶται εἰς τὴν Ρουμανίαν (Α' καὶ Β') 1967.
18. ΑΛΕΞ. Χ. ΜΑΜΜΟΠΟΥΛΟΥ: Σχολεῖα καὶ Διδάσκαλοι τοῦ 'Αλυτρώτου 'Ελληνισμού, 1967.
19. ΓΕΩΡΓ. ΑΧ. ΒΑΒΑΡΕΤΟΥ: 'Ο 'Αλῆ πασᾶς ἀπὸ τὴν ἄλλη πλευρά, 1968.
20. ΑΛΕΞ. Χ. ΜΑΜΜΟΠΟΥΛΟΥ: Γ. Καστριώτης (Σκεντέρμπεης) 1968.
21. ΑΛΕΞ. Χ. ΜΑΜΜΟΠΟΥΛΟΥ: 'Ηπειρος καὶ Λακωνία. ('Απὸ τὴν Σπλάντζα ἕως τὸν Αὐτονομιακὸν 'Αγῶνα 1914), 1968.
22. ΠΑΝΑΓ. ΓΡ. ΖΑΚΟΠΟΥΛΟΥ: Τὰ 'Εθνικὰ Κληροδοτήματα καὶ αἱ πρὸς αὐτὰ ὑποχρεώσεις τῆς Πολιτείας, 1968.
23. ΜΙΧ. ΠΕΡΑΝΘΗ: Λορέντζος Μαβίλης, δ' ἥρωας τοῦ Δρίσκου, 1969.
24. ΔΗΜ. Τ. Ν. ΜΠΟΤΣΑΡΗ: 'Η 'Απελευθέρωσις τῶν 'Ιωαννίνων, 1969.
25. ΓΕΩΡΓ. ΑΧ. ΒΑΒΑΡΕΤΟΥ: 'Ιωάννης Βηλαράς, δ' ἠπειρώτης ἱατροφιλόσοφος, ποιητῆς καὶ λόγιος, 1969.
26. ΖΗΣΗ ΠΑΠΑΘΑΝΑΣΙΟΥ: Σπύρος Χασιώτης, δ' ἠπειρώτης πατὴρ τῆς Γεωργίας, 1969.
27. ΒΑΣΙΛΗ ΚΡΑΨΙΤΗ: Τὸ νόημα τοῦ Σουλίου, 1969.
28. ΒΙΒΗΣ ΔΗΜ. ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ: 'Η Κοινωνικὴ Πολιτικὴ καὶ οἱ 'Ηπειρῶται 'Εθνικοὶ Εὐεργέται, 1970.
29. Κ. Δ. ΣΤΕΡΓΙΟΠΟΥΛΟΥ: Αἱ 'Ηπειρώτισσαι εἰς τοὺς ἐθνικοὺς ἀγῶνας, 1970.
30. ΙΩΑΝ. ΒΟΓΑ: 'Η θέσις τοῦ Βορειοηπειρωτικοῦ ζητήματος, 1970.
31. ΑΛΚΗ ΜΑΝΘΟΥ: 'Ηπειρῶται δημοσιογράφοι στὴ Ρουμανία, Θωμᾶς Πασχίδης, 1970.
32. ΑΛΕΞ. Χ. ΜΑΜΜΟΠΟΥΛΟΥ: 'Από-

- στολος Ἀρσάκης καὶ ἡ Φιλεκπαιδευτική Ἑταιρεία, 1970.
33. ΙΩΑΝ. ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ: Ἡ πνευματικὴ κατάστασις στὰ Γιάννινα στὶς ἀρχὲς τοῦ 19ου αἰῶνος, ὅπως τὴν εἶδαν οἱ ξένοι περιηγηταί, 1971.
  34. ΑΘΑΝ. ΣΟΥΡΑ: Ἡ συμβολὴ τῶν Ἀδελφῶν Ριζάρη εἰς τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1821, 1972.
  35. ΓΕΩΡΓ. ΑΧ. ΒΑΒΑΡΕΤΟΥ: Κομπογιαννίτες, Ματσουκάδες, οἱ ξακουσμένοι αὐτοδίδακτοι γιατροὶ ἀπ' τὸ Ζαγόρι τῆς Ἠπείρου, 1972.
  36. ΑΛΚΗ ΜΑΝΘΟΥ: Ἡπειρῶται δημοσιογράφοι στὴ Ρουμανία, Σπ. Σίμος - Ζαχ. Σαρδέλλης κλπ., 1973.
  37. ΓΡΗΓ. ΓΚΙΖΕΛΗ: Ἡ λειτουργία τῶν Βορειοηπειρωτικῶν τραγουδιῶν τῆς ἀγάπης, 1973.
  38. Γ. Θ. ΜΑΡΑΖΙΩΤΗ: Ὁ Ἡπειρώτης Ἐθναπόστολος Πέτρος Ἡπίτης, 1973.
  39. Β. Γ. ΒΕΤΣΟΠΟΥΛΟΥ: Ὁ γάμος στὴν Πυρσόγιαννη τὰ παλιὰ τὰ χρόνια, 1973.
  40. ΑΛΕΞ. Χ. ΜΑΜΜΟΠΟΥΛΟΥ: Λαϊκὴ ἀρχιτεκτονικὴ. Ἡπειρῶτες μαστόροι καὶ γεφύρια, 1973.
  41. ΔΗΜ. Τ. ΝΟΤΗ ΜΠΟΤΣΑΡΗ: Ἀγῶνες ἐλευθερίας, 1973.
  42. ΣΤΑΘΗ Δ. ΛΑΜΠΡΙΔΗ: Χριστόδουλος Κλονάρης, Ζαγορίτης, 1975.
  43. ΕΥΑΓΓ. Κ. ΔΗΜΟΠΟΥΛΟΥ: Παραλειπόμενα καὶ κατάλοιπα τοῦ παναρχαίου πρώτου ἐν Ἠπείρῳ Μαντείου Δωδώνη, 1975.
  44. ΕΜΜ. Γ. ΠΡΩΤΟΨΑΛΤΗ: Ἡ Ἡπειρος καὶ τὸ Εἰκοσιένα, 1975.
  45. ΔΗΜ. Σ. ΛΟΥΚΑΤΟΥ: Ὁ Παροιμιακὸς λόγος τῶν Ἡπειρωτῶν, 1976.
  46. ΠΑΥΛΟΥ Γ. ΔΕΛΑΠΟΡΤΑ: Μνήμη Γεωργίου Γκάλγκου, 1977.
  47. ΑΘΑΝΑΣ. ΚΙΤΣΟΥ: Θεσπρωτικὴ Γῆ, 1977.
  48. ΑΛΕΞ. Σ. ΤΣΟΥΚΑΝΕΛΗ: Χαράλαμπος Κατσιμηῆτρος, Πρόμαχος τῆς Ἡπείρου, 1978.
  49. ΣΤΑΘΗ Δ. ΛΑΜΠΡΙΔΗ: Ἰωάννης Λαμπρίδης, 1979.
  50. ΑΘΑΝ. Δ. ΤΣΕΚΟΥΡΑ: Ἀπὸ τοῦ 98ου ὑψώματος. Ἀναμνήσεις Ἡπειρώτου Ἀγωνιστοῦ, 1979.
  51. ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΔΑΒΑΛΑ: Μία σκιαγραφία τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ καὶ τοῦ Κράτους του, 1980.
  52. ΧΡΙΣΤΙΝΑΣ ΚΙΤΣΟΥ - ΠΙΤΟΥΛΗ: Ἐκδότες καὶ Τυπογράφοι τῆς Τουρκρατίας, 1980.

ΓΡΑΦΕΙΑ ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ: ΑΘΗΝΑΙ. Μαυρομιχάλη 7, Τ.Τ. 143.
Τηλ. 36.21.651 — 65.11.669

Δύο βραβεΐα σ' ένα χρόνο

Δέν είναι τυχαίο.
'Η κορυφαία ποιότης τών
προϊόντων ΜΙΣΚΟ ήταν
τό θεμέλιο πάνω στό
όποιο ιδρακώθηκε
ή σοβαρή εξαγωγική της
προσπάθεια, πού
καλύπτει 20 χώρες.

Μετά τόν ΧΡΥΣΟ ΕΡΜΗ
1979 (Οκτώβριος),
ή ΜΙΣΚΟ κέρδισε και
ΔΙΕΘΝΕΣ ΒΡΑΒΕΙΟ
ΕΞΑΓΩΓΩΝ 1980 (Μάρτιος).

Το ΔΙΕΘΝΕΣ ΒΡΑΒΕΙΟ
ΕΞΑΓΩΓΩΝ 1980 είναι ή
50η διάκριση πού
άπονμεται
μέχρι σήμερα στην

MISKO

